

د لوپي خښن په نامه

د پښتو ژبلار (گرامر)

د پښتو نو په وياري

لپکونکی:

ډاکټر ماخان مېږی شینواری

Ketabton.com
ketabton:com خپرندوي:

نيوليك

٣٨	فونيم.....	سريزه
٤١	مورفيمونوپه بـ....	٧ گرامر يا ژبلاربنونه
٤٣	فونيتيك.....	٧ د پښتو ا ب پ يا ا ب پ
٤٤	فونولوژي.....	٩ کرنوي
٤٥	فونيميك.....	د ژبنيزو توکو پېژند
٤٥	نوم.....	١٢ وى
٤٦	بيا وي او گلمه.....	١٢ کلمه
٤٦	مورفيم او سيلبي	١٣ غونداله
٤٨	خويوي.....	١٦ پيدابښتي ژبه
٥٠	اكسيومورون.....	١٦ سينتاكس
٥٦	سيستميوري.....	١٦ د غوندالو جورښت
٥٧	پرتله او پرتله کونه	١٦ گدوله غوندالي
٦١	د تل له پاره، تل تر تله....	١٩ ترنيويizi ويئني
٦٦	نيونه، بنونه، غوبښته	١٩ حالتونه او
٧٢	ناسيده وينا	٢٠ نوميز....
٧٤	نيولوجيزمونه	٢٥ نومحائينيوسي.....
٧٩	دامو د ستونخوبيو لار نه ده	٣٠ زماکه دما.....در
٨٤	د کرنو سره د کرونې بنه بدلون	٣٤ حلاتونه او پهبنست يې
٨٥	پښتو ته ناسم رانباسلشوي ويونه	٣٧ ترنيويونه يا ويڊول.....

نہ دی، نه کوم.. که ۱۶۸	۸۸ نو محلینوی
د پښتو سره د نورو ژبو.... ۱۷۱	۹۴ مور د ،، واحد، لاند.....
گونه په شمېرنیزه بنه ۱۷۶	۹۷ ژبه معیاري کونه
ژبې غږکې پیداشوی..... ۱۸۰	۹۹ ژبه قرارداد دی او که څنګه؟
لیکنی می ځانګړي دي... ۱۸۲	۱۰۳ ایا پیدابنستی پوهنې پښتو
زما د لیکنو او.... ۱۸۵	۱۰۶ پرتلنه او که پرتله کونه
یو لیک د علومو اکادمی.. ۱۸۶	۱۰۸ عکس العمل
د لیکونکي لیکلې او ژبرلې لیکنی ۱۸۷	د ګرامر هغه غوره برخه
د لیکونکي ژوند ته لنډه کنټه ۱۹۴	۱۱۰ اریکویونه یا پرپیوزېشن
	د غوبښتونی حالت سره تولګیزول ۱۱۳
	پورته سرلیم تکرار او ؟ ۱۳۲
	،، له ... څخه، د لوړۍ نوم ... ۱۴۰
	تر ب..... ۱۴۳
	،، له... څخ، ،، له(د) سره، ۱۴۹
	منځ، څنګ، مخ، شا... ۱۵۵
	دا پورته لېر څه بیا ۱۶۱
	.
	.
	.

نه هغه زړه هغه دماغ او هغه زه پاتي يم
خدایزده چې څه او مه او س څه يم بیا به څه پاتي يم

تاب د سخن می پاتي نه دی نور لیکلی نه شم
د یو ناتوانه اسویلی غوندي په خوله پاتي يم،

حمزه بابا

د سریزې په ځای

زما لیکنو ته:

یو : لیکنی می د ځان روغ ساتلو له امله کړي، چې دا دنده بی سرته
رسولي او رسوي بی.

دوی: په لیکنو می دېر کار کړي او په پوره پاملننه می پوره کړي.

دریم: دا چې لیکنی می د ځان له پاره کړي، نو هرومرو زما په اند او
زماتر تو انه بنې دی، ځکه چې څوک د ځان له پاره کار کوي، هغه
بنه وي.

که چې رته مو ولوستلی او سمون مو بی راسره ګډ کړ، کې دی شي
بنې شي،

دا می د ربنتیا د احان پالنی له پاره څه نه دي کړي، خو که څوک تري
او ورسره خوبن وو، خوبنېږم او که د چا د اند سره سمي نه وي،
نه پري زړه بدی کېږم.

دا می او س د بلنتیا نارو غې ده، لکه چې څوک چرسی وي.

دا سریزه می د لومړی اړیکویونو له پاره لیکلې وه:

له هرڅه لومړۍ مشوره: که هرڅوک یا بنه یې هر پښتون غواړي څه زده کړي اوڅه ورزده کړي، که دا پښتو ژبه هم وي، باید د یوې ونلي دباندنې ژبې څخه د همدي موخو له پاره ګټه واخلي، یعنې یوه د وتلو ژیوڅخه باید زده کړي.

په پوهنه اوپوهنیزوڅه لیکلو کي زمام مرستي ژبه الماني ده او داسي لږ انگرېزې، دا هم د الماني په مته، دا په دي مانا چې د لیکلو له پاره مي وتونزبه (تری ژبارې ژبه) الماني او موخه-ژبه(پري ژبارې ژبه) پښتوده. دا هم باید وایم، چې د الماني ګرامر د پښتو د ګرامرسره لږ سرلکوی او په دېرڅه کي سره ورته-والی لري.

ژبه مو له جنجاله ډکه ده، ځکه چې لا تراوشه نوي د پوهني سره بلديري، نو هرارخيزې ستونځي د بیلا بیلو مسلکي کسانو منځ کي رامنځ ته کوي. زمور ژبې یواحې په ادبیاتو کي دا سې دلیدلو وده کړي، هغه هم د یوڅه په لبکلو کي، خو د ژبې لیکندود اولیکندول سره هلتله هم ستونځي شته. په نورو بیلا بیلو مسلکونوکي لا همداسي ده چې ده.

یوه د مخه یادونه: یو څه چې له بلې ژبې پښتو ته را اوري یا د پښتود سمون له پاره یې بیلګي راورو، دا په دي مانا نه ده، چې دا د بلې ژبې اندول دي زمور د ژبې یانې پښتو له پاره باورونه لري.

دا به نوره هم بنه داسي ووايو، چې له نوروزبو څخه په ګټه اخستنه پښتو غنی کوو (هرارخيزه) اود نوروزبو د ويونو (لغاتو) له پاره د پښتو اندول ځان ته جو توه.

ګوره داسي نه وایم، چې وی ورته پیداکوو، چې دا کارناسم هم دی، یعنې ويونه نه پیداکوو، د دوي اندول پیدا کوو.

دا چې زمور ژبه دودي لري پاتي شوي يا اوس په وده کي ده، نود ژپوهنیزو ستونځو د هوارولو يا ستونځوبیو له پاره بیا د نورو پر مختللو ژبوڅخه مرسته رانیولی شو يا ارین یو چې له نورو ژبو مرسته راونيسو.

ګرانو لوستونکو!

ما دا ليکني لږ غزولي، موخه لنده هم روښانه کيده، خو زه په دي اند یم، چې غزونه به تاوان ونه لري، یواحې ستاسو سره سینه غواړي.

ما زیات وخت د پ (پرپوزېشن) لپاره لیکلی، چي دامي له انگربزي يا الماني خخه را ژبارلي، نو دي ته څه اړتیا شته، دا خو همداسي لرو. زموږخني لیکوالان په دي ټینګارکوي، چي یوڅه له بلی ژبې ناسن رانیول کېري، خو زه غواړم په ګوته کرم، چي همدا پخپله ولیکي او که له بلی ژبې مرسته وغواړي همدا یوشی تري لاسته راهي. دا دا مانا نه لري، چي ته له بلی ژبې یوڅه رانیسي، دا دا مانا لري، چي ته د هغې بلی ژبې انډول په پښتو را اخلي او په پښتو کي بي لري هم

د بيلگي په توګه:

که ته د عربي کره را واحلي او د الماني (انگربزي هم) بال، نو د دواړو انډول په پښتو کي غوندوسکه ده. مورغوندوسکه لرو، خو په پوهنه يا بنه یې ځمککچپوهنه (هندسه) کي ورته کره وايو او دا غوندوسکه راته پردي او بې ځایه برېښي. که ووايم، چي مور تراوشه په دي نه پوهیدو، چي ګوندي کره به عرب غوندوسکي ته وايي، له ربنتيا به لري نه وي. په دي پيل کي تکرار شته، خو په پوره بخښنه سره لندونه مي داسي لږ له توانه هم نه ده پوره.

له ما سره د اړیکو پته: smakhan1946@gmail.com

گرامر یا ژبلار

پیل یادونه: په یوه څه کي چي هرڅومره ورننوئي، په همهغه کچه دي د پري پوهيدني یا د نور څه د پوهني له پاره ستونخوي ورسره زياتيري، چي دا هم بايد ورسره هممھاله اوبي شي، ځکه چي ماته – دا بیا په خواشيني وايم – په خپله ژبه کي نه دي جوتي.

ا ب پ

راخى چي مور هم دا پيل د پښتو له تورو اب پ یا اب او یا بپ څخه وکرو.
ولې اب پ؟

ځکه چي دا دژبي لومړني دري توري دي.
ولې الف نه؟

ځکه چي دا ف زموږ دژبي توري نه دي او مور الرو، چي ليکو یې هم. ستونخوي؟ که
څوک یې نهپېښوي، خو نه شته او دستونخو پېښولو شونتیا تل شته.
اوسم راخو تورو ته:

یادونه: دا د پښتو توري دي، عربي تورو سره ګډ. بي‌لولو څخه یې په دي ليکنه کي دده
کوو، خو د خبرودي.

ا ب پ ت بت ح ج ح خ خ ر ر ز ژ ب س ب ن ش ص ض ط ظ ع غ ف ق ک ګ ل م
ن ن و ه ۍ ې ې ې ۍ
ولې مو یا څلور ولېکلي؟

ځکه چي دا څلور دي (دا چي زموږ ژبپ، هان او نور لیوالان یې پنځه بولي، ناسم دي،
چي وروسته به یې داسي لږ یادونه وکړوم، خو دا زما د پښتو ته ناسم رانباسل شوي
ویونه) کي شته.

توري په دو له دې غړلرونکي او ناغړلرونکي یا بې غړه. دا بې غړه زما په اند دا سې
لړ پېچلي وي، ځکه غړ خو هر یو لري، خو د دې بې غړه تورو غړ د غړلرونکي توري
په مرسته څرکنديږي.

زه د زره له کومي لهنورو ژبو بې لګي نه راړم، خو د لا زیاتي روښانونی لهپاره له دري
یوه بې لګه راړرم. پهدری کې یڅو دوله ویل کېږي، خو دوي وايې، چي همدا یوه ی ده،
مور پرته له ی، څلور دله ليکنه یې بايد وي، دا نور غړتوري یو یو بولو، خو د ویلو
ټوپير شته، بايد وي او ورسره بلد یو، همداسي دي وي، که نه نو ليکله هغه په نړيوال اب

باندي وي، چي د هري ژبي ويندول يا ويئنه په کي شته. په دې لرلو ستونخو سره بلد يو او د نورو سره به لا نوري ستونخى زېروي. مور خو يو غور هم نه يو.
د بې غره تورو سره به سر او کار ونه لرو.

غېلرونکي توري: او ی ی دې او زما په اند که د یوه وی پھپای کي ځای ولري،
يو غې ورکوي لکه.
د غې لرونکو تورو دنده:

غېلرونکي توري بي د غې له سمنته بله دنده نه لري. له دې دا پوهېرو، چي د غېلرونکو تورو له مخي مور نومونه، نومحائيني او یا کرمني نه سره توپيريري يا بنه یې تاکي، له دې پوهېرو، چي تاکونکي دنده نه لري، خو په نومونو کي که چېري پاي کي راشي، نو د هغه نوم نربنځه تري روښانه کي دې شي. لند: تاکونکي نه دې، نو تا.....

زمور د ژبي له پاره، نه! د هري ژبي له پاره نا یا هغه د ژبي اړوند غېلرونکي توري بسیا نه کوي، خو د هري ژبي خلک ورسره ستونخى نه لري او زما وراندیز هم دا دې، چي په دې زيات او کم به ځانونه نه بوختوو، په ژبه کي پوره کار شته، چي هغو غورو ته یې ځانونه باید د نورو ستونخو ازاد وساتو.

که وګورو، نو ا به خو ډوله غېرونو سره مخامخ شو او همداسي ده سره، چي په پاي کي وي او دوه دوو غېرونه رو، دا په دې تري پوهې دننه نه دې، چي گوندي مور دې دوه ووونه ولرو، دا دوه غېرونه دي او څلور یې ګانې.

يادونه او پام: ځني زمور لیکوالان پنځمه یې (ئ) هم ورزیاتوی، چي کړیاله او نومیاله یې بولي، دا په دې تري پوهې دننه، چي یو غې او دوه ډوله لیکني، دا په دې تري پوهې دننه، چي غېلرونکي تورو ته دې یوه د غې څخه پرته بله دده ورپه برخه کړي شوه. یو غېلرونکي توري، چي څنګه غې لري، خو په همغه ډول به یې لیکو. یوه غې ته به دیوه توري غې ته به دوه دندي نه ورسپارو، دا ناسم دې او که نه؟ نو بیا داسي دندي دا نور توري یا لر تر لړه غېلرونکي توري هم ولري (د تولګیزوالي لار: څه چي تولګیز کي دې نه شي یانه وي ، هغه ناسم دې).

يادونه: اوس ګورم، د ګوډي الف دندي نوري هم زياتي شوي او په ا، و او ه یې هم په سر ورليکي، نو فکر وکړي، چي زمور د شميروني د تورو ګوتمى به مو څومره لا ډېري شي.

هيله مې: راخې له خپله ځانه هر ابتکار سره مخه بنه وکړو. ژبه مو هرڅه له پیداښته لري، دا مور ته ستونخى نه پېښوي. تاسو ډېبو په هکله د نورو ژبو کتابونه وګوري، چي څومره پراخه دي او څومره څه بايد ولوستل شي.

مور په پوهنه کي لا تراوسه په پېل کي یو لا وروسته پاتې، چي دې وروستيو یو څلوبېنتو ګلونو کي مو په شاتک کړي او بنه پوره ډېر. پاي

په ژبه کي مو ستونخى دېرى دي. راخي، چي وگورو، ولی، خنگه او اوبي يي کوم دى؟ وايي چي: زده کره تر مرسنون پوري کيري اودارښتيا ده. زه هم همدا اوس په ورب يا ګرنوی بنه پوه شوم.

Verb کرنوی، بوختوالیوی، کروی

فعل (کرنه، بوختوالی، کړ) (?). بنه يي: کرنوی، بوختوالیوی)

Verb ورب (لاتين verbum temporale، مهالوی يا وخت اړوند وی يا لند: وی) وختوی، بوختوالی وی د یوه ویدول له پاره د ورخنی (traditionellen) ګرامر يا ژبلار مسلکي ویښه (افاده) ده، چي یو بوختوالی، یوه پښنه يا یو حالتوي په ګوته کوي او ويونه په بر کي نيسی لکه تلل، خورل، الوتل او نور.

پېژند: ګرنویونه په څلې دنده کي د یوی غونډالي یو منځنی پرېديکات جوروی، چي په څل ګردچاپير يا چاپېریال نور تول توکي تنظيم کري. هغه د موضوع د رول جوروونه تاکي او هغوي د مهال، مودال (د کرنې د حالتونوسره سراوکار لري. زما په لیکنوکي ګوته ورته نیولشوی) اسپکتوی (ژبلازیز وی دی، چي د یوه حالت وختهای په ګوته کوي) بوختوالی او نورو معلوماتو، ... تاکونکي دی.

په الماني ژبلار (ددی به راته بخښنه وکړي، چي الماني ژبلار ليکم. د اله دی امله، چي زه می ليکني د الماني په منه ليکم، خو باور می دی، چي د پښتو ژبلار په هکله به می دا ليکني هم باوري وي) کي ګرنوی د بدليدينور وي په توګه پېژند لري، چي ګونوکي (که بوختتیا؟)، یوه کيدنه يا یو حالت په نخښه کوي يا بنایي. په بنوونځي ژبلار کي داله دی امله بوختوالیوی، مهالوی، يا ګرنوی هم بلل کيري او په لاندې برخو وېشل کيري:

په بوختوالی/کرنه کې(ژرل، ګونټیول، ورکول).

کیدنویونه (لوبيدل، زورېدل) دا داسي ويونه دی، چي کروني ته اړتیا نه شته دا کړل کيري نه، دا کيري يا کيدل کيري.

يادونه: ګرنه او کیدنه: ګرنه یو کروني لري یعنی یوڅوک څه کوي او کیدنه کروني نه لري، هغه کيري.

حالتويونه (درېدل، ژونډکول، پاتې کيدل يا پاتېدل). دا منځپانګي تاکني ته ګوتتيونه هم کيدی شي، داسي چي: شبېزې بوختیاوې، کیدني او حالتونه په نخښه کولی شي(بېلګي: چمنتووالی، پښنه، رانله).

د ګرنوی توپیر د نورو ويونو سره په دې کې دی، چي دا یواحې بنه- بېدلیدونکۍ (دا- تړنګربنه ده) ويونه دی.

۱ - سپین ئى = تلل (سپين)=ت (س)

۲ - پيشو مورك ونيوه = ن يول (پيشو، مورك)=ن (پ،م)

دا سم انديز جوريشت د ژبلاري كون-ارزبنتوالى خانگرى دول جوريوي.

داسى لېر نوره روپاناهه - ونه هم، چي زما (ژبلاري له مخي د ، زما، په ئاي، دما، سم دى) ورتە پام راڭرۇيد:

كىرنوی: تلل: لارم يا حم،

مهالوی: تلل: حم، تللم، لارم، تللى يم، تللى وم

بوختوالىي: بوختتىيا وي: كتابلوستل.

مندى وھل.

او سپورت كول.

خوبىلگى: تلل

مور كابل ته حو.

تاسوكابل ته حى.

ھغه كابل ته حى.

لند: حو، ئى، حى، حى، حم.

نوري بىلكى كە غوارى تاسور اوپلى شى.

مور پە پېستوكتابونو كى تر اوسيه زده كرىي، چي د عربى فعل يا ورب ته كېر وايى.

يادونه: مور د فعل سره دوه ستونخى لرو.

۱ - كېر كە كىرنە يا بوختتىيا(بوختوالى)

كە رېستىيا ووايم پە كىرنە پوهىرم، چي دا د كىرل لاس ته راغلى اوکە بل خە؟

كە دا د ، كېرل، لە پاره كېر وي، نوكېرل نوم پە كىرنە جورپىرى اوئە پە كېر

۲ - پېستته داده، چي ايا كىرنوی پە كوم پاي تورىي يا پە روپاناهه توکە يى كە ووايپە كومى يى سره تاكل ياشنۇول كىدى شى؟

ما پە پورتە ، ئى، د ، ئى، سره ونە ليكە، لە دى املە، چي د تورىي له مخي كىرنە او نوم نە شى تاكل كىدى. دا ژبلارنه دە. دا ، ئى ، يواحى د درىم دېرگۈنۈ ياشپەر كېر لە پاره زمور لېكوالان كاروپى، دى نور سره خە او ھمداسى د نورو بىيگانوسره.

بىيا ، ئى ، تە

۱ - د غلامى كېرى ماتى كېرى

که دلته ک-ری ماتیری يعني ... کمری، نو غلامی ته

ویری خوری وریزی وری اوخری.

و-ری، خو - ری او وری، خوری

دلته به د دی سره خه کوو. اویا دا لاندی:

۳ - ولی ولی ولی.

بیا: ولی(؟) ولی(بوتی) ولی(کرنه: وپشتل).

داد ۳ - دری ویونه په شپر کدوله دوله لیکل کیری او ۱ - په دوه گدوله دول.

دلته گوره دری وي دی اود دوه سوو ویینه هم یو دول ده، نود دی سره به خه کوو

مورتول باید په ژبلار پاتی شو.

ژبلار بنونه مورنه جوروو، ژبلاربنونه له ژبی څخه راوخي. ژبلار په ژبه کي شته
لاري بيرته ورکوي.

کرنوی موداسي لند و خیره. داپوره اوبرده موضوع يا د خبرو ده، خومور به په همدي
بسیاوکرو.

دا چې زه بي له شوخی په دی اوداسي خبروکي نوی زده -کمری یم، نوستاسومرستونه هيله
لرم.

هيله ده له، ئ، تير شى او يا يې په دلايلوودان وبنائي. دا دليل نه دی، چې ده يا هغه
ليکلې اودا هم نه، چې کمری اوکړۍ سره توپير کړي.

د یوه کار کول يا کرل، یو څوک یې کوي يا کړي او په یو خه يا یو چا کیري. دی ته وايو:
کرنه، کړونۍ، پربکړونۍ

ګرانو ژپوهانو. زه تاسو ته لوره کوم، چې زما لیکنې دچا مخامخ لامل نه لري او نه یې د
کومو ګنديو له امله کوم او نه د ځانپالني له امله. موخه مې ځان روغ او اند کارنده سائل
دي، چې ليونى نه شم. پاي

ژبنيزو توکو پېژند:

دا چي د ژپوهانو له انه د ھنو ژبنيزرو توکو روبنانه پېژند نه شته، نو لهدي امله مي د ھنو له پاره دا پېژندونه بیا راویري، هيله ده، چي شتري مو نه کري. که د ليکني په ترتيب کي مو ناسمون سترگو ته کي ده بخښنه به وي، خو دي پېژندونو ماته پوره خوند راکم.

وی:

يو وی يو خپلواک ژبنيز یوون (یووالی یا یا ناسم یی واحد) دی. د یوه غږ یا سیلې سره په مخامخوالي دا په پیداپښتي ژبه کي پرته له غږ یا سیلې یوه خپلواکه مانا هم لري. یو ټولیز باوري پېژند د دی له پاره نه شته او ستونځمن هم دی. دا موضوع ډېره اوړده څېړل شوي، ما یې یواخي هغه لنډ پېژند له تاسو سره بیا ګډ کړ. پورته مو وویل چي وی توته کي دی شي، مګر مورفيم نه توته کي دونکي دی او کي دی شي، چي دا یو مورفيم یو وی وي.

بیا د غبرونو ډولونه او نوري ځانګړتیاوي هم شته، چي هغه په دبانديو د پرمختنلو ژبو په ادبیاتو کي هرو مرو شته او په بنه توګه.

بیا:

وی څه شی دی؟

يو وی يو خپلواک ژبنيز یووالی (ناسم یی واحد) دی. په پیداپښتي ژبه کي دا - د غږ یا سیلې مخامخ- یو خپلواکه یا بنه یې ناپرونده مانا لري. یو ټولیز منل شوی پېژند نه شته او ستونځمن هم دی، ځکه چي دا د کلیمه ، وی ، د ژپوهانو منځ کي یا پوره اوبي نه ده او یا یې په بل څه یادوي. ګومان مي دی یو فرانسوی ژپوه د ، وی ، په ځای ساده ، نخښه ، کاروي. دله هم د ليکلو او روبنانه وني، بنه یې څېړني اړتیا شته او په نورو ژبو کي خبرې پري شوي نورو ژبوکي یې وګوري..

کلمه څه شی دی؟

Begriffstrem; کلمه انگربزی او الماني یې

د وی ، کلمي ، سره د یوې نخښه وني یا یوه اندرنۍ یا حدث وهني مانامنځیانګه ويل کيري یا پوهې دل کيري. یوه کلمه یو سیمانتیکي یووالی جوروی، چي د یوه نومحایينوي یا یوه اند برخه ده. دا هم همدومره. پوهېږم، چي دا څه همدومره روبنانه ولی شم، ډېر وخت نيسې، چي دا سرته رسوم. ډېر نه دی، خو ورسره بوختیا باید زیاته وي (په بخښنه).

غونداله:

یوه غونداله له یوه یا دپرو و یونو جور رابند ژبني یووالی (واحد ناسم دی) دی. د غوندالکلیمی پیژند له بیلابیلو لیدلورو ورکر شوی دی، چې یو بل سره نه پتوی یا بنه یې نه پوبنوي. په توله کې یوه غونداله له ژبپوهنیزی لارې، د یوه ستر یووالی په څیر، پیژندلکې دی شي، چې د سینتاكس(پیژند یې ورکړل شوی) له لارې ورکول کې دی شي. ټئي څرګندون غونداله د خبرو اترو، کمونیکېشن) د خورا کوچني د پوهونی یووالی پیژندل کېري. خبرکرنې (خبراکت) په څېر منځ ته راتلي شي، له بله انده دلته د څرګندونې کلمه کارول کېري

د غوندالي کلمي تاکلو له پاره دېرپوله ليکني یا اندونه شتون لري، چې د تولو یوځایكونه نبردي ۲۰۰ ته د غوندالي پیژندونه رسيري. هرژبني بنوونځي خپله ځانله د غوندالي پیژند منځ ته راوري. بیلا بیل سم انديز، فلسفې، د خبرو اترو پوهنیز او ساپوهنیز اړخونه لږ یو بل سره یوګیزکوي ليدل کېري. ورته نیولکېري، چې چې د نخبنوونو پسی غونداله یوه یواحني کلمه ده، بلکه یوه توله کورني، چې یو بل سره غوڅونې یا ګډغوڅونکي په دې مانا چې ګډ څه سره لري) ځان پسی لري.

۱. پیژندپیداکونه Definitionsbefund

د بنوونځي دودن Schulduden 1.1.1

- گرامر دودن Grammatik-Duden 1.1.2

غونداله د سبجكت- او پرېديکات په څير und Prädikateinheit -Satz als Subjekt 1.1.3

غونداله د خبرو- یا ليکنتوكې په څير oder Textelement -Satz als Rede 1.1.4

غونداله د خبرو اترو یووالی په څير Satz als kommunikative Einheit 1.1.5

دا موضوع نوره نه غزوو، که څه هم دپره خوندوره او په زړه پوري ده.

د پیژند پیداکونه :

دلته کې دی شي د غوندالي یوڅو خواره شوی پیژندونه بېرته ورکړي شي:
د بنوونځي دودن - (دودن د الماني ژبي شننیزه کتابونه دی، چې په هره څانګه یانېردي په هره څانګه کې یې لري): د غوندالي د بنوونځي دودن پیژند دی: ، ژبه یو رابند ژبني یا

تىرىلى يووالى دى، چى لە كوجىن يوونونو (ويونه او ويوندى يا - گروپونه)
يواحائى (ايىسول) شوي،

دا چى غوندالى ديوه وي سره شتون لري (بىلگە يى : ئە)، نو كىدى شى ديوى
داسى غوندلى پېزند دوى خخە توپير ونه لرى. ياتوپير نه شو كېرى. دا هم روپانە نه
دە، جى ژبني يووالى لاندى ٿه پوهبو. يوه ويدله (ستاكما) هم په خپل دننە كى هم رابند
يا پوبنلى ژبني يووالى دى. نو له دى املە په پورته پېزند كى دويونو پسى راتلنە يا تعقىب
په خپل دننە كى يو ژبني رابند يا پوبنلى يووالى دى
نو له دى سره پورته پېزند دويونو پرلپسى (راتلنە)، په خپل دننە كى يو رابند ژبني
يووالى دى، يو په خپل دننە كى رابند ژبني يووالى، بى له دى چى د يېزند له مخي
روپانە وى، چى د خە له املە يا كومى لارى يوه داسى ويدله دى خان له يوئى غوندالى
سره بىل كرى

غوندالە ستر يووال يا يوون (واحد ناسم دى) دى، چى د سينتاكس له لاري جورپىدى شى،

د بلومفيلد پېزند له مخي: غوندالە، د خورا لوبي خپلواك
سينتاكتكىي بنى په ٿىر، چى د خپل لوپى د هيچ گراماتيكي
جورپىت په يوه خورا لوپى سينتاكتكىي بنى كى خوندى نه دە،

د دودن گرامر: د دودن گرامر زيات غوندالىپىزندونه راتە ورلاندى كوي:
، يوه غوندالە يو پوبنلى يا رابند يووالى دى، كوم چى د سينتاكس له لاري جور شوئى دى

مور نا پوره غوندالى هم لرو، چى په لاندى چول يى لىر روپانە كوو:
ناپوره غوندالى :

د ،،غوندالي،، کليمي لاندي نا پوره غوندالي هم رائي، نو داسي غوندالي چي د هغوي ارتيا له مخي يا اريندوله د غوندالي يو يا پير غري نه وي. بيلابيل تيوپونه سره توپيريري:

غوندالماتيDنه Anakoluth[on] (= Satzbruch

،، په څه مو غونستل بیا... هو بیا مې په ياد راغل:دا د پرون لوبي په هکله،،

يوه پيچلي غونداله دغونداله او غوندالریاتونو سره سري يو غوندالراګرځي دونکي هم بولي.

غوندالي کري شي د يوه يوه تروني (سيندېتيک) يا د پرو ترونو (پولسيندېتيکي) يا بي تروني (اسيندېتيکي) يو د بل سره وړل شي.

سيندېتيکي: Beispiel:

سيندېتيکي: ،، زه راغلم، ما وکتل او زه بريالي شوم،،.

پوليوسيندېتيکي: ،، زه راغلم او ما وليدل او زه بريالي شوم،،.

اسيندېتيکي: ،، زه راغلم، ما وليدل، زه بريالي شوم

•

نوميزه غونداله، چي دېر وخت تري غوندالي بي له مرستندوي کړني دي پوهېرو.

بي لګه: ،، بنځه لاره، پيسې لاري، کور لار

تولیز پیژند یا غوندالجوربنت بنونه: Syntax د سینتاكس

ننخبو ته گدوله لارسيستم پوهيري

دا لاندي ليكنه، چي الماني زبي په مرسته ليکل شوي وگوري، چي د پينتو سره سرخوري او که؟ او که نه نو په گده يې راسمولی شو.

د غوندالو جوربنت

غوندالي د زبي د توکو له یوځای اينسوولو

څخه جورېري.

گدوله غوندالي- پيلونه

يوه گدوله غونداله له دوه يا دېرو پوره غوندالو جوره ده، چي هغوي يو د بل سره تړلي، سم انديز خپلواکي غوندالي دي، چي گده موضوع لري او تېنويونو، او، او همداسي، يا، سره تړل کيږي. دا دول غوندالترنه تنظيم شوي (بنسيغونداله يا اصلې غونداله) ترنه بلل کيږي. تېنويونه (د بېلګي په توګه يا، او) سرى منظمکوونکي تېنويونه بولي.

بېلګه: او

سپين له ننګر هار څخه راخي. خوره له خوست څخه راخي..

سپين له ننګر هار څخه راخي او خوره له خوست څخه راخي

زيات وخت د دوه غوندالو منع کي يوه سم انديزه ترنه شته وي يا شتون لري.

په لاندي بي لگه کي دويمه غونداله د لومرى غوندالي له پاره يو لامل دى او لومرى غونداله د دويمي غوندالي يو سم انديز پسي رتلنه يا پرلپسي ده.

بي لگه: پرلپسي (تعقيب) – لامل

هغه نه رائي. هغه ناروغ دى. د دوه غوندالو سم انديز گداريکوالى د دوه ترنيونو له لاري جورييري. سرى كرى شي د يوه سم انديز دليل-پرلپسي-اريکي د بي لگي په توگه ترنيونه (ولي) چي، له دي امله، حكه چي و كاروي.

بي لگه:

دا(ولي) چي: هغه نه رائي، دا (ولي) چي هغه ناروغه دى

له دي امله: هغه ناروغه دى، له دي امله هغه نه رائي.

حكه چي: هغه نه رائي، حكه چي هغه ناروغه دى.

ترلشوي غوندالي د يوي کوماله لاري سره بي لپري. ترنيونه لومرى او يا دويمىء غوندالي پوري اره لري. هغه دا غونداله، په نخبنه، کوي. سرى كرى شي د حنو ترنيونه لارى (د بي لگي په توگه حكه چي) د غوندالو لرى پرلپسي سره بدلي کري، د حنو سره نه (د بي لگي په توگه داچي، له دي امله).

بي لگه: حكه چي

هغه نه رائي، حكه چي هغه ناروغ دى.

حكه چي هغه ناروغ دى، هغه نه رائي.

بنسيغوندال – او خنگيز غوندالترنه

ترنيونه د کرنې يا کړ حای تاکي. د کرنهای تاکني پسي سرى کرى شي د سم انديز غوندالترني دوه اريز - يا اصلي ډولونه سره بېل کري:

لومرى داچي ترنه، چي په هغى کي کرنې په يوه غونداله کي په اخر حاي کي ولاړه وي (که غواړي: حاي په حاي وي). د ترني دا ډول خنگيز غوندالترنه بلل کيري يا سرى دا ډول ترنه خنگيز غوندالترنه - يا نيممنظمه ترنه بولي. ترنيونه سرى نيممنظمه تروني بولي.

بىلگە: ھكە چى (خنگىز غوندالىرنە=كىرنە پە پاى كى)

ھغە نە راھى، ھكە چى ھغە ناروغدى.

پە المانى ژبلار كى.

دويمە ترنه، چى پە هغى كى كىرنە ياكىر، چى د هغى سره پە دواپو غوندالو كى پە نورمال تېنخاي ۲ كى ولار وي. دا ترنه ادوربال (يا ارجملە) ترنه بىل كىرىي.

المانى يى:

Beispiel: *deshalb* (*Hauptsatzverbindung = Verb in Position 2*)

Er ist krank, *deshalb kommt* er heute nicht.

كە دا پورتە پە المانى ترتىب وژبارو، نو و به لېكۈ:

پە سمه پېنتۇ كى: دا پە پېنتۇ كى ھم ورسە بىلدە ئاي كى راھى.

بىلگە: لە دى املە:

ھغە ناروغدى، لە دى املە ھغە نە نە راھى.

المانى گرامر كى:

بىلگە:

Beispiel: *denn* (*Hauptsatzverbindung = Verb in Position 3*)

Er kommt heute nicht, *denn* er ist krank.

پە پېنتۇ كى دا ھم پە ھغە د پېنتۇ گرامر ور سە بىلدە ئاي كى راھى.

بىلگە: ھغە نە راھى، دا چى (ھكە چى) ھغە ناروغدى.

پە پېنتۇ كى، دا چى، او، ھكە چى، زما پە اند ھمغە يو چول دى او كە خنگە؟

ترنويىزى وىيىنى (يا افادى)

سېرى کېرى شي د غوندالو يو سم انديزه تېنە د تېنويونو له لاري ووايىي (افاده كېرى). له دى سره يوه بىرخونداله نومىزه كېرى او پە يوه تېنوييزه ويىنه كى پە يوه غونداله كى ورگىدىرى.

بىلگە: ھكە چى – له املە

خنگىز غوندالە: ھكە چى(يا دا چى) هغە ناروغى دى، نن نه راھى

تېنوييزه ويىنه: د هغە د ناروغتىيا له املە هغە نن نه راھى.

تېنوييزه ويىنه كى پە غونداله كى د كوما له لاري بىلەندىنە نه راھى.

حالتونه او ،،زما،، كە ،،دما،، او نور Causus

يادونە: دا ليكنە به كىدى شي بىيا ھل خە ولرى، خو بىيا همغە مىل دى و چى دوه واره كىدلە كلىك وي.

لە هغە وختە مى چى د نومخانىو او حالت پە ھكلە ليكنى كېرى، نو د همغە وخت راپە دېخوا مى زىرە وو، چى دا ليكنە سرتە ورسوم، خو پە خىل اند او فكەر مى ورسە ستۇنخىي هم پورە دېرى وي. پە دى ليكنى دادى پىل كوم، پە دى ھيلە، چى ژىپوھان او نور د ژىپى مىنە وال بە پە كى شونى وندە واخلى، زە يواھى دا موضوع تاسو تە د خېل اند سرە ويراندى كوم. دا چى خنگە مخ تە لار شو او لاستە راۋىرنە بە يى خنگە او خە وي، دا تاسو ژىپوھانو تە درېپاتى دى.

زما ليكنى تولى د المانى پە مرستە دى، نو دا چى پە المانى كى حالت خنگە دى، هلتە روبىنانە لار شتە او تولى لارى هم د نومخانىو او نورو له لارى روبىنانە شوئى دى، خو پە پېنستو كى داسى نە دە او زە ورسە ستۇنخىي لرم، چى دا نو باید خنگە وشى. دا چى پېنستو هم يوه پورە ژې دە، داسى لارى يا خېلى لارى لرى، چى زە يى تاسو تە مخ تە كوم او دا چى خنگە وشى او خنگە د ژېلارى له لارى دى، ستاسو دندە دى وي. كە پە دى ھكلە ليكنى ولرو، زە لىكە تل پە خواشىنى وايىم، چى ترى خبر نە يم او كە ليكنى وي هم باور وکېرى، چى دا بە خېل بلدو لوالى ولرى او تاسو بە گەكار تە راوهھۇي.

گرانو لوستونكۇ!

د دی لیکنی څخه می موخه دا ده، چي دا حالتونه مور په پښتو کې وڅېرو، چي څو او کوم دي او په دې برسېره د همدي حالتونو په بنست يا مرسته وڅېرو، چي دا د ملکيت له پاره دا دما، دتا سم دي او که نه زما او ستا مور دا دواړه په ژبه کې لرو، چي ځني ځایونه دما، دتا او ځني بیا زما او ستا واي. دا یوه پوهنیزه څېرنه ده او دا اجازه به ځان ته ورکړم، چي له تاسو درنو ژبپوهاں او مینه والو لوستونکو څخه د ګډ کار هیله وکړم.

دا حالتونه د پښتنو په بنست رامنځ ته کېږي

نومیناتیو **Nominativ** (له لاتین څخه، نومونی یا نومونیز) په ګرامر کې د یوه حالت نومونه ده، چي د هرڅه له مخه (سمه لیکنه یې: له هرڅه دمځه) په جمله کې د شي د نخبنونی په چوپېرکي دی، د دی له پاره دا هم تبیېکي دی چي د یوه شي د خپلواک کارونی له پاره رامنځ ته کېږي (دا په دې مانا چې بې د بل له واکه).

لند: دا حالت دی، چي د ،څوک-، چا - او څه حالت، چا - بل کېږي، د یوه حالت سیستم په توګه رامنځ ته کېږي، چي دا نومیناتیو - اکوزاتیوسیستم بل کېږي.

بیا: د نومیناتیو یا د ،څوک،، چا - ، او ،څه شي،، حالت.

مور د ګړنو یا کړ له مخي د دوه بوله لیکنو سره مخامخ یو:

لومړۍ:

سپین یا هغه کار ته ځي

سپین یا هغه کار ته لار

سپین یا هغه به کار ته لار شي

سپین یا هغه کار ته تللى وو

څوک کار ته.....

سپین یا هغه

زه کار ته ځم

زه کار ته لارم

زه به کار ته لار شم.

زه کار ته تللى وم.

دویم ډول یې:

زه منه خورم

زه به منه و خورم

ما منه و خوره

ما منه خورلي وه.

دا همداسي د دويم کس له پاره ته او تاسي رائي او د ريم کس له پاره هم هغه او هغه رائي (په دي دريم کس کي ليکنه يو بول ده، خو د ويلو خخه برپشي، چي لومندي ه خرگنده يا روښانه ه ده او په دويم کي بيا دا پخه ه ده او که بل بول يې بولي. هغه زور او زورکي مې بنه نه رائي)

يعني په دريوارو کسانو کي يې توپير بول ده، چي د کرنې پرته يې په خو کرنو کي نومهاینيوی هم بدليري، نو له دي امله دا د خه - ، چا- او خه حالت دي.

مور کار ته ئي.

څوک کار ته ئي؟ څواب: مور

کاليمينځي خرابيري.

څه شى خرابيري؟ څواب: کاليمينځي

يادونه: ماته هم دا نومونه توکلې د ليکوني (قلم) خولي ته رائي. نه پوهيرم، چي دا الله، چي کالي پرمينځي، کاليمينځونۍ يا کاليمينځونکي وبولو. او که نه، نو کالي مينځلو الله. څنګه مو چي خوبنه وي.

جيئيتیو Der Genitiv

جيئيتیو د الماني گرامر دويم حالت دي.

دا به مور په پښتو کي هم اسي روښانه کړو، چي د خبرو باید وي:

لومړۍ: دا حالت د ملکيت حالت يا د ، ، دچا، حالت په نامه هم ياديري.

يادونه: په نوميز حالت ، چا-، وو او دلتہ ، د چا-، حالت دي.

بيلګي: ، د ګاوندي کور،.

داد چا کور دي. دا د ګاوندي

، د یوه لري زنګ غږ،.

د جيئيتیو ، په څه (شي)، حالت

هغه په غلا تورن دي.

هغه په خه (شي) تورن دي؟ حواب: په غلا

داتيو Der Dativ

داتيو د الماني ژبي دريم حالت دی يا په جمله کي دريم حالت په گوته کوي. داتيو د، چاته حالت، هم بلل کيري.

د داتيوله پاره په الماني پوبنته پوبنته کيري، چي چا ته؟

بيلگي: زه دي ميرمن ته د يادبنت كتابچه ورکوم. چا ته د يادبنت كتابچه ورکوم؟ حواب: ميرمن ته.

هوکي سوغات سپين ته ورکر.

هوکي سوغات چا ته ورکر؟ حواب: سپين ته

زه زما (دما) ملگري ته يوكتاب سوغات ورکوم.

چا ته سوغات ورکوم؟ حواب: زما ملگري ته.

اكوزاتيو Akkusativ

يادونه: د دي حالت ارونده حالت ليکني په نورو حالتونو برېبني.

اكوزاتيو يوګرامري حالت دی. په ورخني الماني گرامر کي دا د خلورم حالت سره ترتبيري. د دي د روښانتيا له پاره په الماني کي پوبنته کيري، چي، 'خه (شي)', يا خوك او که، 'د چا؟؟؟،' نو دا له دي امله د خوك حالت هم بلل کيري.

اكوزاتيو: د، چا - يا خه شي حالت

بناغلى سپين خپل ورور گوري

بناغلى سپين د چا ليدنه کوي؟ حواب: د خپل ورور

دا پورته غونداله زموږ پښتو کي داسي ورخني نه ده، نو دا خنگه ده؟ سمه او که ناسمه.

زه خپل ملگري ته يوكتاب پالي يا سوغات ورکوم.

زه خپل ملگري ته خه شي سوغاتونم يا سوغات ورکوم؟ حواب: يوكتاب

دلته له هر خه د مخه یوه يادونه ده، چي باید پام موورته وي:

ما دلته سربل لیکلی يا پ، دلته د پینتو اوستربلونه زیات دي او همداسي کیدي شي سيرکومپوزېشنونه هم وي، چي هغه به گران لوستونکي په ارونده خاي کي ولوستلي شي. د نه کارخخه نيمگري کار هم هرومرو بنه دي، په دېره بخښنه، که دا کار موستري کري.

يادونه: د دي سر بلونو او اوستربلونو.... باندي خو نه پوهيرم، خو ما هغه د الماني اندول يا د يوه امانی وي اندول د دي له پاره اړيکويونه لیکلی، ناسم نه دي، خو ستاسو خوبنه دلته به بیا د لر بیا لوستني سره مخامخ شو، ما که په لیکلو ستري کوي هم، هيله ده، چي تاسو په لوستلو ستري نه کري.

که له الماني څخه يې رواخلو، نو (باید فکر ورته وکړو، چي په پینتو کي به څنګه وي؟) حالت يا کاسوس په الماني کي څلور حالتونه په نخبنه کوي. حالت مورن ته بنائي، چي نومن د نورو توکو سره په جمله کي د نومن، د، ملکيت، داتيو او؟؟؟؟ څنګ نوري څه اړيکي لري. نومن يا نومونه، د هغه ملګري (چي بنځينه ناريئنه تري څرګنديري) (الماني يې ارتیکل)) همداسي وکيل يا نماینده (نومحاینیوی) په حالت کي جورېږي.

دي ته سرى کردان يا بدلون واي. نومونه، ارتیکل يا نر- بنځينه والى او نومحاینیوی د خپلې دندي له مخي ګردانېږي يا بنه بدلېږي

Wofür braucht man den Kasus? حالت د څه له پاره په کار رائحي؟

د دي له پاره چي د حالت موخه باندي وپوهېړو، غوره ده چي یوڅل یوه جمله په پام کي راولو، چي توکي يې ګردان يا بنه-بدل شوي نه وي. دلته پام ته رائحي، چي دا چي دایوګونې حالتونه نه یواحې یوه دنده لري، بلکه د دي له پاره مسئولیت يا دنده لري، چي مورن وپوهېړو. یوه غونډاله چي دا په پام کي ونه نېسي د پوهېډلو نه ده.

دلته یوه بېلګه راوړو:

نابنې بدلون سره: بنځه ورور ملا لور خولي ورکوي.

بنې بدلون سره: د ورور بنځه د بنوونکي لور ته خولي ورکوي.

لاندي يې الماني:

Nicht dekliniert: Die Frau der Bruder geben der Tochter der Lehrer den Hut.

Dekliniert: Die Frau des Bruders gibt der Tochter des Lehrers den Hut.

په لومړۍ غونداله کي د غوندالي ځانګري توکي بنه بدل شوي نه دي او په لاس ته راونه کي په ارونده حالتونو هم نه دي برابر شوي او په پام راخې، چي غونداله پوهور نه ده. د دي په الماني کي (په پښتو کي باید ځانله څيرني پري و شي) د څلورو حالتونو غوره دي، چي دا الماني او زموږ په حالت کي دا پښتو يې و پوهېږو.

ګردان يا بنه بدلی دنه شونی کوي، چي د نومه وني يا نومیناتيو اړیکي نورو توکو ته روښانه شي سمه ګردانونه يا بنه بدلونه يې په الماني کي سمه ده او پښتو کي به ورته پام وکړو.

دا چي په دي غونداله کي کوم حالتونه او څنګه راغلي، د الماني څخه يې پیل کوو او بيا پښتو ته راخو.

Nominativ + genitiv Prädikat Dativ+genetiv Akusativ

Die Frau der Bruder gibt der Tochter des Lehrers den Huz

ملکیت(؟)+ نوموی ملکیت+ داتیو(?) نومن کرنه يا پرېډیکات

د ورور بنځه د بنوونکي لور ته خولي ورکوي.

لړو تر لړه دلته ګورو، چي د پښتو غونداله له ملکیت څخه پیل کيري او پسي ته به ګډ فکر وکړو...

په الماني کي څلور حالتونه دي او په پښتو کي به ورته وګورو، چي ستاسو کار په کي اړیین دي.

د الماني غونداله په نومونه پېلېري، خو لاندي پښتو يې په خاوندوالي پېلېري، پسي نومیناتيو راخې بيا خاوندالي پسي داتیو پسي خولي باندي پرېګړه نه کوم، چي د ګرامر له مخي څه شی دي او پسي ورکوي پرېډیکات يا کرنه ده.

د پښتو حالتونه يې داسي

د ورور بنځه د بنوونکي لور ته خولي ورکوي.

د دي پوښتنه به داسي وکړو:

د چا خوک د چا چاته څه شی ورکوي؟

واکوالی نومونه واکوال داتيو نومونه کرنه.

دلته په پښتو کي د اکوزاتيو حالت ګومان مي دی نه شته. پوبننته دا ده، چي ایا مور د اکوزاتيو حالت لرو او که څنګه؟دا د خبرو یوه موضوع باید وي. په الماني کي هم کله کله داتيو د اکوزاتيو سره رآخي. په پورته غونډاله کي خولی په الماني کي اکوزاتيو دی، خو پښتو کي داسې برپښي، چي نوميناتيو دی، و بیا هم پوره څيرني ته یې اړتیا شته.

نوموي کي دی شي د چا /څه شي له ؟ له لاري و پوبنټل شي.

دا حالتونه چي پېژندل – او څي رلکېري د همدي پورته پوبنټنويونو له لاري کېږي.

په پښتو کي نومځاینيوي او حالتونه

ما تراوسه له تاسو سره د الماني نومځاینيو او همدا ډول د حالتونو په هکله خپلي ليکني ګدي کړي. رآخي، چي وګورو، چي دا به په پښتو کي څنګه وي. دا به هم له الماني څخه په ګټه اخستنه باندي ودانۍ وي.

په پښتو کي نومځاینيوي:

په الماني کي مو ولیدل، چي د نومځاینيوو ډېر ډولونه دي، خو مور په پښتو کي ګورو چي پيداپښتي باید بل ډول وي، زه به یې له ډلي دا لاندي راواخلم او نور به هم سره خبرو ته راواچوو.

Personalpronomen ځانيز يا شخصي نومځاینيوي

د هري ژبي د ويونو او همداسي د نومځاینيوو جوربنت سره توپير لري او باید یې هم ولري، دا پيداپښتي ده. دا نومځاینيوي په الماني کي ډېر ډولونه لري، خو مور په پښتو کي دا ساده څيرو او په نورو ورو غتيو یې نه غږپرم، دا به نورو ګرانو د ژبي مينه والو ته پرپردو.

نومځاینيوي د کرنو ډولونو سره هم توپير لري، چي په لاندي کي به یې وګورو:

اړیښه یادونه: موږ په یوهبل ځای کې هم دا موضوع خېړلې او هلتہ مو پښوولی، چې زما، زخمبر، تستا، ستاسو په ځای یم یې دما، دتا، دموږ، دتاسو دي. تاسو همبیا پوره پام ورته وکۍ.

موږ نومخاینیوی لرو:

لومړۍ کس: زه، ما.

دویم کس: ته، تا،

نېډی دریم کی نارینه: دی ، ده،

پښینه : دا ، دی

دریم لري نارینه: هغه (دلته ه روښانه ده)، هغه(دلته ه پڅه ده)،

پښینه: هغه، هغې.

زیات یې : موږ، تاسو، دوي او هغوي

اوسم غواړو دا په غونډالو کي وکاروو:

زه اوسم غواړم یواحې د لومړۍ کس له پاره دا د کرنې سره وکاروم. او وېه ګورو، چې توپیر یې د نورو. ژبوا یا د الماني سره څه دي. الماني غونډالي به رانه ورو، یواحې به یې څرنګوالی ته کوته ونیسو.

د څم یا تلل سره: زه څم ، زه لارم، زه به لار شم، زه تلل، زه تللى وم.

ګورو دلته په ټولو مهالونو کي همفه ،، زه ،، راخي.

د یو بلې کرنې ،، خویل،، سره:

زه منه خورم، زه به منه و خورم.

ما منه و خوره. ما منه خوره. ما منه خورلی وه.

په پورته کي د، خوبل، سره گوري، چي په ځنو مهالونو کي، زه، راهي او بيا دا، زه، په ما اوږي ياد زه په ځاي ما راهي.

موب داسي مخ ته خو:

لومړۍ:

په دي نورو، يعني د دويم کس او دريمو کسانو له پاره هم په همدي ډول د کړن د بنې بدلون سره په ځنو کي نومخانيوي هم (بنه) بدليروي.

له پورته نومخانييوو برښني، چي د زه، ته، دا، هغه(؟روښانه يا څرکنده ه) له پاره زيات نه شته، چي دا د پښتو ژبې و الماني ته یوه بله ځانګړنه ده.

ځني کسان بيا د تا له پاره زيات تاسو نه ليکي، دوي د ته له پاره تسوليکي، چي دا ناسم دی او دا تاسو د تا زيات دی او نه د ته.

دويم:

زمور د خيرني دويمه دنده دي دا وي، چي دکومو ګړنو له پاره نومخانيوي بدليروي او د کومو له پاره نه بدليروي او د دې له پاره کومه ژبيوهنیزه لار شته او که ځنګه؟.

يادونه: په الماني ژبه کي لکه په پښتو کي چي له زه څخه بيا، ما، جورېروي، داسي لار نه شته او په ټولو وختونو کي همه نومخانيوي راهي.

دريم:

موب خو په الماني ژبه کي د نومخانييوو څو ډولونه وکتل يا و څيړل. دادي د ګرانو لوستونکو او مينه والو دنده وي، چي په پښتو کي هم وڅيړي، چي موب څو ډوله نومخانيوي لرو او يا همدا ځانیز نومحای نیوی لرو او بس..

کازوس يا حالت په پښتو کي:

په الماني کي مو حالتونه د ګرامر په بنسټ يا له مخي وڅيړل، چي نوميناتيو، جينيتيو، اکوزاتيو او داتيو دي. راهي، چي دا او يا موب دا اندول ځنګه بيا ليک، ژبې سره ورته دي، خو کتمت نه دي، چي دا ځانګړنواли د پښتو او الماني منځ کي هم شته. راهي چي

دا په پښتو کې هم وختی رو، چې خو او ولی شته یا نه شته او یاد دی له پاره نوري
کومي لاري شته.

دا چې پښتو هم یوه ژبه ده او پوره ژبه ده، نو هرومرو په پښتو کې هم د دی له پاره د
لیکنو او ویلو اندول یا د موخي رو بشانه ونی له پاره څه لرو، چې په دی به سره اندونه
ګډ کړو.

موږ دا د الماني حالتونه یو څل را اخلو او بیا یې هر یو د پښتو د څرنګوالی سره پرتله
کوو:

. موږ یې الماني لیکو او په پښتو یې هم زبارو. په پښتو به یې نو پیدا پښتی ده، چې د
پښتو ژبلار سره لیکو او بیا به یې څرنګوالی څې رو

لومړۍ حالت نومیناتیو:

Der Vater schießt ein Tor!
Wer oder was schießt ein Tor? Der Vater!

پلار یو ګول کوي یا وهی
څوک یا څه شي یو ګول کوي یا وهی؟ پلار!

یا دا لاندې

پلار یو ګول وواهه.

چا یا څه شي یو ګول وواهه؟ پلار!

دلته په پښتو کې ګوره څوک او چا راغل

دویم: د ملکیت حالت

Wir gedenken der Verstorbenen.
Wessen gedenken wir? Der Verstorbenen!

مور د مرو دعا کوو

مور د چا دعا کوو؟ د مرو!

يا دا داسي هم سمه ليکو:

مور مرو ته دعا کوو.

مور چا ته دعا کوو؟ مرو ته!

په پورته پښتو دوه غوندالو کي مور دا پوبنتويونه داسي کارولي: (د) چا آو چا
(ته).

دریم: کمotaنیو حالت

Das Auto gehört der Mutter.
Wem gehört das Auto? Der Mutter!

دا موټر د مور دی. او که غواړی: دا موټر په مور پوري اړه لري، خو زمور له
پاره یې همغه لومړی ليکنه سمه ده او ورځنۍ ده.

دا موټر د چا دی؟ د مور!

څلورم: اسوخیاتیو حالت

Das Mädchen sucht ihren Bruder.
Wen oder was sucht das Mädchen? Ihren Bruder!

نجلی څېل (د هغې) ورور لتوی.

! نجلی څوک يا څه(شی) لتوی؟ د هغې ورور

موږ ته په پورته کې یواحې یو د نومیناتیو حالت روښانه شو، چې په پښتو شته، نور څه په دا سی روښانه توګه، چې هغه دي کوم یا څنګه حالت وي، نه شو ګتلی، د حالت د یېژند په بنست، مو دي لاندی ته مو پام راواړي:

موږ د څوک او چا څخه پرته نور لرو چې هغه د چا سره یو خای راول کېږي او یو ه موخه تري روښانه کېږي، د، د، او، ته، په مرسته، چې زه یې همدا راولم او نور کار دي زموږ د ټولو ژپوهان په لاس کې وي، خو دا دوي د بلې ژبې له مرستي پرته نه شي کولی، موږ باید خپله ژبه یا سنه یې د ژبې ژبلار د نورو ژبو ژبلار په مرسته کره او پوره کړو.

یو د، د، سره غونډالي چې راځي ملکيت په کوته کوي او د انډول نومځاینيوی سره.

بې لګي بي

دا د سپین کور دی. د ملکيت د مورفيم یا یو سې لېبي، د، سره

دا د جنیتيو د حالت سره انډول دی، خو پوبننته اوس دا ده، چې ایا دا، د چا، موږ دا حالت بللى شو او که دا یواحې د، د، حالت بولو، چې دا هم د څېرنې دی.

دا د چا کور دی؟ د سپین!

دوه: موږ، ته، لرو

زه خپلي دا خبری یا لیکنې په دی هکله دلته پایوم او نور مې گومان کوم بس دی. که ما په خپلو پخوانيو لیکنو کې څوک زره بدې کړي وي، د هغوي څخه زیاته بخښه غواړم. هر څه چې کوم، گومان مې دی، چې سم به وي، خو گومان یوه پوهنیز څه ویل نه دی

زما، که، دما، او همدا سی، زه، او، ما، ته،

پوهیزو او پیداښتی ده، چې حالونه به په پښتو او الماني کې هرو مرو توپیر لري او دا توپیر به یې دومره کوچنۍ هم نه وي او دا هم زما (دما) له پاره بنستیزه ده، چې د پښتو د لیکنو له پاره مې د الماني لیکنو څخه لار پیدا کړي او غوره د یوه څه لار ده، بیا پري تک کې دونکې دی یا پري تک کې دی شي.

او س را خودي خپلي موخي ته، چي باید بنه پام ورته وشي.

مور وليدل، چي به الماني ژبه کي د هر حالت به پاره خپل خپلواک نومخايانی نبوي شته او له هي څخه جوتيري، چي د کوم حالت سره او کار لرو، خو په پښتو کي مور داسي روښانه نومخايانی يانه لرو او يا مو په ليکنو کي دا سې سه د حالت په بنسته نه دي څېړلې او دا به يې زماله پاره نوره هم بدې وي، چي که وي او زه تري نه يم خبر، خو په خواشيني باید ووایم، چي مور په پښتو کي د پوهنیزو څه پېډاکول دن ج له لاري نه لرو. له ټان څخه به ملامتیا لري کونم او دا په هر ژبه کي ورځنۍ ده، چي په يوه څه دېر کسان څه ليکي.

زمور په ولس کي دا ،، زما، ستا، او ،، دما، دتا،، دواړه وبنې يا ويونه شته. په ځنو ځایونو کي زما، ستا، زمور ستاسو کاروی او بیا په نورو ځایونو کي د ما، د تا، د مور ، د تاسو، د هغه، د هغوي کاروی، چي په دريم کي کي بي کارونه بیا یو دول ده، چي له دي امله زياتو ليکونکو ته يې په تولیزوالی کي ستونځي رامنځ ته کيږي. دلته پري کره اړيینه ده، چي د ژبلاړي له لاري يې کوم سه ده؟

دا ګرامري ستونځه یواځي د لوړمي، دويم او د همدي نومخايانیو د زیاتو له پاره په ملکيت کي رامنځ ته کيږي، نو او س بايد پرېکړه دا وي، چي دا ،، د ،، د ملکيت مورفيم دې او یواځي دا ،، د، دملکيت له پاره جوګه دې او که نه د دي ليکنې له دا ،، یواځي ،، زما، او ،، ستا ،، د ملکيت مورفيمونه دې د لوړمي او دويم کس له پاره. د دريم کس له پاره بیا هم هغه ،، د ،، د ملکيت مورفيم راحي .

راخۍ، چي دا زما، دما او ستا او د تا ،،،،، حالتونه لږ سره وڅيرو.

اړيینه یادونه: مور به دلته په نوميز حالت باندي هم يوه غزېدلې پام وکړو، چي هلته هم ځني څه دروښانه ولو له پاره شته.

د دي له پاره لنډ دا حالتونه د پوښتو سره یو څېړو

نوميز او که نومه ونیز حالت:

پوښتنې دې: څوک، چا، څه شي

زه ُم. څوک ُهي؟ زه

زه مړی خورم. پوبنټنه: څوک مړی خوری؟ څواب: زه

ته مړی خوری پوبنټنه: څوک مړی خوری؟ څواب: ته

هغه (پام: دلته ه روبنانه ده) مړی خوری. پوبنټنه: څوک مړی خوری؟ څوپ: هغه
(روبنانه ه)

خو دا بیا په ځنو- لکه دلته- کړنویونو کې د تیز وخت له پاره په،، چا،، ته اوري.

بېلګي:

ما مړی و خوره. چا مړی و خوره؟ ما

تا مړی و خوره. چا مړی و خوره؟ تا

هغه (دلته ه پڅه ده) مړی و خوره. چا مړی و خوره؟ هغه (دلته هم ه پڅه ده).

دا د دېرگرو نارینه او بنخینه له پاره د ی غونډالي ګران لوستونکي جوړي کړي.

يادونه ۱: زموږ ځني ادبیان په دي اخزو وختونو کې د دويم کس د دېر ګرو له پاره تسو
ليکي، نو ګومان مې دې، چې هغوي به په دي اند وي، چې ګوندي دا د ته دېر دې.
داد،، تا،، دېر دې، نو له دې امله،، تسو،، ناسم او تاسو لکه تل سم دې.

يادونه ۲: خو په دا،، نر،، چې ځني ادبیان یې نرينه ليکي، نو،، نرينه، او نارينه باندي
زه هم پرپکره نه شم کولی، دا نارينه مو تل لروده، خو دولي؟ له پاره هېي څواب نه لرم،
نو کې دې شي نرينه وي.

موري دلته د یوه حالت سره مخامخ شو، چې د ځنو کړنویونو د کړنو سره دا،، زه،، ته،، په
،، ما او تاسو، بدليري. پوبنټنه دلته ده، چې ايا دا یوه لار لري او که نه. لار به ورنه
پيداکوو نه لار به یې ومو، که وه بنه او که نه نو..

دا یوه لار لري:

لومړۍ: هغه ويونه چې په څه نه کړل کېږي، دا په دي مانا، چې دا کړونۍ یوه پړکړونې ته اړتیا نه لري، نو په هغو کې دا، زه، ته ...، په، ما، تا، نه بدليږي.

بېلګي: تل، کښیناستل، درې دل او نور

زه ځم. ته ځي هغه ځي

زه تلم، زه تللى وم ، ته تللى وي او هغه تللى وو.....

دویم د خاوندوالي حالت: دا ، دچا، حالت دي. دلته پوبننته اوس دا ده، چې دا ، د، د ملکیت مورفیم دی او که دا غونډوی، دچا، د خاوندوالي يا مالکیت پوبننته دی. دلته د خبرو له پاره اړتیا شته.

په دي حالت کي مور هم د ژېبي له مخي یو ستر پرابلډ لرو او هغه دا چې دا ، دچا، په ځواب کې، ، دما، دمور، دتا، دناسو، (په درېم کې بدلون نه رائي او که ، زما، زمور، سنا او سناسو، سم دي(په درېم کې بدلون نه شته).

په پښتو ژبه کي د ، زما او، ويونکي په ليکلوقست کي مخ ته دي، نو له دي امله دا ، زما او ... ، د خاوندوالي ځای نیولۍ.

که د ، د ، مورفیم د خاوندوالي مورفیم وي، نو بیا د ژېبلاري سره سم ، دما او ... ، سم دي، چې ټولیز باور یې هم په همدي بنسټ پوره کېږي، دا په دي مانا چې د لومړۍ ، دویم او درېم کس له پاره یو ډول رائي او ژېپو هانو ته بیا په تري پوهې دنو کې ورسه ستونځي نه پېښېږي.

درېم: د ، چا ته، حالت له الماني څخه پښتو ته یې دا د داتیو حالت دي، زهنه پوهېږم، چې مور یې څنګه وېولو او ایا دا په پښتو کې رښتیا هم حالت په ګونته کوي او که؟ پهدي باید پوهنېزې څېرنې او خجري وشي. دلایل راوړل شي او سره پري باوري شو.

دا څېلۍ سېین یا هغه ته ورکوم. دا څېلۍ چا ته ورکوم؟ هغه ته.

خلورم: د ،،پرچا،، حالت: دا چي دا اهم حالت کي دي شي، موخيه ور خودي، خولکهد
مخه هم خبرو ته ارتيا ده.

څلپا پر هغه پلورم. څلپا په (پر) پولرم؟ پر هغه.

دويمه د خبرو موضوع مو (له)... سره، څخه ده. دا مي هم له پېړه وخته په اند کي وو،
چي یوه ليکنه پري ولرم.

کوم یو او ولې سم دی؟: له تا سره کورته څم او که د تا سره کورته څم

د ننګر هار شينوارو اچين ولسوالۍ سره مي هغه ولیده. يا که

له ننګر هار شينوارو اچين ولسوالۍ سره مي هغه ولیده

در غنئي سره څنګ کي او که له رغنئي سره څنګ کي.

خبره په دي کي ده چي، دا ،، (له) رغنئي،، سره نبردي دي او که نه دا د ياله د سره یو
سرکومپوزېښن دی. په دي باید څي رني وشي.

که دا ،، سره،، پوسټپوزېشن وي، نو بیا دا ،، د،، او نه ،، له،، سم دی او که دا ،، (له) ...
سره، سركومپوزېشن وي، نو بیا مو خوبنې.

بیا د حالت له پاره لنډ زما ور انديز د پوبنتنو له لاري:

لومړۍ: څوک، چا، څه شي.

دويم: د چا ، د څه شي،

دریم: چا ته، څه شي ته

خلورم: پرچا، پر څه (دي کي زه داسي لبر په چرت کي یم)

نور نومونه او څه مو چي زره غواړي د ګرانو ژبيوهانو دنده ده.

دا پورته برخه دلته يو خل بیا لنده راورو او هیله ده، چي دا بیا راورنه به يي وزغمو. دا چي مورد لا تراوسه په پوهنو کي پوره ستونخوبي لرو، نو د لا پوره ستونخوبيو له پاره دي دا بیا راورنه هم زغمور وي.

يادونه: دا خلورم لبر د پوبنتني لاندي راخي، خېرنه يي اړينه ده.

يادونه: دا لاندي ليکنه د پورته ليکني تکرار ده، خو دلته د پښتو پهښت پهکي فکر شوي.

پاکتر ماخان ميری شينواري

حالتونه او په بنسټ يي ، زما که دما،

ما په دي هکله ليکني کړي، خو هلتہ مې د الماني حالتونه په بنسټ دا کار سرته رسولی وو. اوس راهم پښتو ته، چي نو مور به ورسره په پښتو کي څه کوو؟

زه چي هرڅومره و هځي دم، ما دري حالتونه د پوبنتحالت په بنسټ و ميندل او له دي اخوا نور پري پوه نه شوم. شايد په دي هم پوره کار شوی وي، خو بیا هم د مخ ته تير په څير بخښه دي وي.

له همدي پيله يوه يادونه.

زه به دا حالتونه د پوبنټویونو په بنسټ و هځي دم.

(لومړۍ: نومیناتيو یا د نوموني حالت:

دا حالت د څوک، چا او څه شي حالت دی، چي نومحای نیوی يې زه، ما، ته، تا، هغه،) هغې او د شي له پاره هم هغه دا دي او دريم ته هم راخي. هغې، هغه .

په دي حالت کي پرته له کرن- یا کې دنوی څخه څنې نومحای نیوی هم بدليزې، چي هغه کړنويونه روښانه دي.

بیا: هغه کړنويونه، چي پربکرونی نه لري، د هغو لهپره نه بدليزې او هغه کړنويونه، چي د هغوي لهپاره پربکرونی وي، د هغو سره بدليزې.

دا هم د لومړي، دویم او درېم یوګونو یا یوګرو.

بېلګي: زه خورم، ماوخره، ته خوري، تا و خوره، هغه (ن، بن) خوري، هغه، هغه، هغه
و خوره. د دېرکړو له پاره یې بېلګي نه راوړم، هغه ساده دي. په دي حالت کي زه په ما،
ته په تا او هغه، په هغه، هغه بدل شول.

د هغه له پاره بېلګه، چي زه، زه پاتېږي: تلل: زه ټم زه تللى و م.

دویم: د خاوندوالي حالت:

د دي حالت پوبنتنځاینيوي دي: د چا او د څه شي. په دي حالت کي ،، د څوک،، نه شته او
دا نور همهځسي رائخي، خود ،، د ،، سره. دا په دي مانا، چي دا ،، د ،، په پښتو کي
يواخې د خاوندوالي مورفيم دي.

دلته یوه ستونځه شته، چي بل ځای کي مې هم څيړلې، خو دلته به یې هم داسي لېر روبنانه
کوم:

،، زما، زمور، ستا، ستاسو او دما، دمور، دتا او دتاسو،، کوم یې د ژبلاړ له لاري سم
دي؟

دلته د زه، زمور او ... له پاره دا ،، د ،، نه راخې، یا یې مور نه ليکو.

بېلګي: زما کتاب، زمور کتاب، ستا کتاب، ستاسو کتاب. خو

غوره یادونه یا غوره راوړنه:

مور پښتنه دوه د خاوندوالي نومځاینيوي کاروو: زما، زمور، ستا، ستاسو او دما، دمور
او دتا، دتاسو،، زما په اند، چي زمور د پښتو دا د، زما، ستا... نومځاینيوي کسان په
پوهنه کي مخ ته دي، نو له دي امله دا زما، ستا او ... کارول کيرې، خو که اوس دي
پورته د خاوندوالي مورفيم،، د ،، ته ژور پام راواړوو، نو ډما، دمور، دتا، دتاسو به و
زما، زمور، ستا، ستاسو ته سم وي. دا نور هم د ګرانو لوستونکو له پاره د څيړنې دي.

درېم: د چا ته ، څه ته حالت دي، پوبنتنځيونو له مخي: دلته هم د نومیناتيو سره په پاي کي
،، ته ،، زيارېري، نو له دي امله دا د مورفيم،، ته، حالت دي، چي ما خو فکر کاوه، چي د
داتيو انډول به وي، خو دا چي څنګه دي، دا دي ګران لوستونکي نور هم پسي ژور کړي.

سپين ماته، تاته، هغه ته کتابونه راول.

زه بی دلته نور بسخینه نارینه او نور ډولونه نه خیرم. ما پرته له دی نور حالتونه ونه میندل. دا د یوی بستیزی خیرنی پوره ارزښت لري او بیا

دی ، زما، ستا، او ... ، دما، دتا... کي دی بیا بیا هم فکر وشي. چي زه په ، ، دما، دتا
باندي ولاري.

زما ، ستا او نور ورخني شوي دي، خو زما موخي د پورته يادشوي د خاوندوالي مورفيم
له مخي د سم او ناسم خخه ده او دا هم د ژبلا ر له لاري، زه خو د پربکري حق نه لرم.

هر پوهنیز څه چي راورو، هلتہ سم دي، چي مخامخوالی ونه لري او تولیز وي. بیا: د
مخامخوالی په څنګ کي دا تولیزوالی بي هم خورا غوره دي، چي بي له دی څه نه شي
سم بلکي دي..

نو په زما ، ستا او د هغه په خاوندوالي یواحی دا دريم کس دا د ، ، د ، ، مورفيم لري او په
دما، دتا او د هغه کي دا ، ، د ، دريواره لري. دا یو بدیل تولیز نه دی او دا د ، ، د ، سره
تولیز دی سم به دواړو ته، ځکه وواړو، چي دواړه د ولس دي او د ولس څه د ولس وي،
خو بیا هم کليوالی او معیاري سره بېلې دی شي. بیا هم وايم، چي دا د خیرنی وړ بولم. له
معیاري خخه تري پوهنی دنه دا ده، چي په تولو لاروبرابر .

يادونه: دا چي زما ليکني لوړۍ د تاند په درنه خپرونه کي خوري شوي، نو داسي لبر د
مخويني بي ډېري دي

زه له پوره ډېر وخت خخه دېښتو ژبي سره او د همدي له پاره د الماني ژبي سره سر
اوکارلرم. دا خو لا د مخه هم جوته وه، چي ژبه په خته کي پوره پېچلي اوستونځمنه ده،
دېښپوهنی له مخي.

زه د ژښپوهنی سره او ژبلا رپوهنی سره داسي ډېر سر او کارنه لرم، خوزما د ګرانو
ليکو الانو ناسمي ليکني ته را پام شوی او د هغو له امله داسي لبر څه د ګرامسره هم باید
ګير وم، چي پوره ستونځمن کاردي.
او س ګورم، چي ژبه پوره ګرانه ده او په ژبلا رو پوهيدل هم پوره د ستونځو مل دی
او پوره پام غواړي.

دي ته تل ګوته نيسم، چي دا دېښپوهنی زده کري، چي غواړي په پېښتونه وپوهېږي، نو یوه
دباندې ژبه یې باید بنه زده وي، پرته له دی په پېښتو او ژبلا رو سم نه شي پوهيدلې.

Konjunktion (Wortart)

کونيونکڅيون (لاتین: پېښتو انډول: تړونۍ یا تړنۍ) ویدول

کونيونکڅيون، تړونۍ، یونکڅيون په ګرامركي یو ویدول دی، چي د ویونو، غوندلې
برخو، یا غوندلو منځ کي سینټکتیکي (syntaktische) تړنۍ منځ ته راولي او

هممهال سم انديزى يا گرامري اريکي دتلول توکو منځ کي روښانه يا افاده کوي. د پرپوزېڅيونونو يا اريکويونو سره یوځای، چي ژبنيزى ورنبردي موخي پوره کوي کيدى شي کونيونکڅيونونه د اريکويونه Relatoren په خير رايوجای کيري.

زه يي په دې پيل کي دري بيلګي راوړم، چي دوه يې د شميرپوهنى بنستې تروني دي. دا بايد په نخښه کرم، چي دا په شميرپوهنه کوي ويناوېسره تړي، دا زما د شميرپوهنى سم اند كتاب کي بيا بشه روښانه شویاواړونده ليکنې يې هم شته.

لومړۍ:

،‘يا،’

کابل ته ځم یا کندهار ته ځم. یا

کابل یا کندهار ته ځم

دويم:

،‘او،’

زه جلال اباد ته ځم، او کابل ته ځم.

جلالabad او کابل ته ځم

يادونه: دا دوه ترنيونه ، او ، يا ، د شميرپوهنى سم اند بنستيز ترنيونه دي .

درېم:

،‘تر،’

تول کسان ناست وو، ترڅو يا تر هغې تول ميلمانه کتونو (خوبځایونو) ته لارل يا

تول کسان ناست وو، ترڅو تول ميلمانه کورونو ته لار شې.

زه به له ۴ تر بنپېږ بجو درشم.

په دې لمنځتون کي ۲۰۰ تر ۲۵۰ کسان ځایيري.

پورته غونډالي ته يوه يادونه، چي اړيئنه ده: ځنی کسان به ووایي، چي: له ۲۰۰ تر...

دلته له څخه نه شته، ځکه دلته د ۲۰۰ موخه پيل نه دي، دا له ... نه دي.

ګورو، چي ،‘تر،’ ترنيوی دی او پورته له دي پرپوزېشن هم دي.

که ،‘تر،’ يوه بله گراماتيکي دنده سرته رسولی، نوما به دلته راوري وي، خوباید

وهڅيرو، چي ،‘تر،’ د نورو اريکويونو دنده په غاړه نه اخلي

ځنی ليکوال او پښتو پوهان يې د پرتلې له پاره هم کاروي، خودا ناسم دي. بله ليکنه کي به

دا راوريل شي.

فونيم او نور ...

ګرانو لوستونکو!

که تاسو دا لاندي راوري م موضوعات دې لګي په توګه الماني - او باور مي دي، چي
نورو ژبو کي هم- وګوري، نو و به ويني، چي دا هره يوه موضوع يې پوره پېړه روښانه

کېرى. زه هخىيىرم، چى لېر تر لېر دى پىژىندونە تاسو سره گەد كرم او د شۇنى ياكىدىنى پولى پورى بە يى تۈپپىرونە هم سره روبنانە كېرو. باور و كېرى، چى زە دا لولم، دېر بىنە روبنانە دى او خوند ترى اخلىم. زما پە ليكىنۇ كى تكرار راھى، دى بخېننە غوارم، خوايى، دوه وارە تېرىلى كلک وي. پوهەيىرم، چى ئۇنى ويونە لېر زياتى روبنانىتا تە ارتىا لرى، چى زە يى دومەر دېر زغم نە لرم او باورى يەم، چى مىنە وال بە دا كار سرتە ورسوي، يابە يى سرتە رسولى وي..

فونىم نو ۋە ۋە ئى؟ phonem

فونىم:

پېلىادونە: پە نورو ژبو يالېر تېلىرە المانى كى دېر ويونە شتە، چى د غېر پە مانا دى، خومۇر پە پېنتو كى همدا غېر، گېر او ويل لېر. نە پوهەيىرم، چى اواز مو پېنتو دى او كە نە؟ زە بە پە دى غېر او گېرپاتى شىم او بىالە المانى بە د ھەغە بل دۇل غېر لە پارە دا د غېر سرە مل پە يوه بل دۇل روبنانە كرم

پىژىند: د يو فونىم (زور يۇنانىي نوم دى پە لاندى ماناوو:

‘Ein Phonem () altgriechisch φωνή phōnē، پېنتو: غېر يا گېر’

د تولۇ غېرونۇ يو ذهنىي تولىگى دى، چى پە يوه گېزىزه ژېبە كى ھەمغە يابرايرە تۈپپىر بىدونكى دىنە لرى.

بىلگە: كە فونىم /بن/ راواخلو، نو دا پە بىلۇ بىلۇ ھايونو كى پە بىللا بىل دۇل ويل كېرىي، خو موخە ترى ھەمغە اخستىل دى ياخىنە اخستىل، دا پە دى مانا، چى پە پېنتو كى يى د ويونۇ پە منئۇ كى كوم تۈپپىر نە لرى دا يواحى د ويىنلى دولۇنە دى، لەكە پە، ‘، بىنە،’ كى، چى ئۇنۇ ھايونو پىرتە لە بن پە خ او شەم وبل كېرىي، خو موخە ترى ھەمغە پوهەيىدىلىكىرىي، نو لە دى املە گېزىزه ژېبە يابىلۇ كى، خو كە كوم فونىم بىدل شى، نو مانايىي ورسە نە بىدىلىرىي.

دلتە پە فونىم كى همدا گېر يابىلۇ دى ياكە غوارى همدا يو غېر يو يوالي دى لەكە د /ر/ ياخلىقى دى، او نورو غېر، چى خېلە مانا نە لرى، خو پە وى كى وى تە ھەنگە اندول مانا وركوئى دا دى پە گوتە وي، چى دا غېر د سىلىبى لە لارى روبنانە دى..

د دى بىلگى پە دى نورو ژبو كى لېر روبنانە دى، خو زە ورسە پە پېنتو كى ستۇنخى لرم، چى ھەغە باید پە گەدە سرە اوبي كېرو.

دا یوونونه یا یووالی، نو په ژبه کی خنگه او کوم دی؟

په پورته کي گورو، چي /ر/ او /ت/ مو ورکړي، چي همدا هر یو یي یووالی دی. همدايې د پېژند یووالی دی، چي غر راوئي، نو دا به یو سیلېي وي. که زه ناسم وم، بخښه راته وکړي، خو ګومان می دی، زمور ژپوهان یې څې بولی، که داسې وي، نو بیا ګر – یا غرڅې ته به څه ووايو. رائۍ، چي په دی سېلبې پاتې شو او که غواړۍ سېلاپ.

لاندي بېلګي گورو:

بېلګي: ،، مور،،/،، پور،، مار،، /،، تار،،

په پورته کي گورو، چي نور ټول توري همغه دي او یواحې لومړي توري یې سره بدله او له دی امله معنا بدلي دونکي دي.

د دی ویونو د ماناو توپير د پېلو یا لیکلو، ویونو جوري یا خورا کوچنۍ (مینیمال) جوري بلل کيري لکه دا پورته. مینیمال ټکه، چي هغه خورا کوچنۍ جوري دي. وروسته روښانه پېژند شته

بیا: دا به هم دلته په ګوته کړو، چي فونیمونه نه ځانله د یو غږ بلکه د سېلبې په خبر رامنځ کيري یا منځ ته رائۍ..

Allophone د یوه غږ بلدولوالی

د دی یوه غږ بن الوفونونه /بن/ روښانه دي، چي په بېلابېل لو ځایونو کي بېلابېل ويل کيري.

الوفون یوناني وی دی، چي الو د بل او فون د غږ یا ګړپه مانا دي یعنی بل ډول غږ یا اواز یا ګړ، نو له دی امله الوفونونه د فونیم بل ډولوالی دی، چي د فونیمبدلون یا سبفونیم بدلون په نامه یادېږي

د سره خپلوانو ويونو يا کلمو پيژند يا يي نوره هم بنه سره توپيوري پيژند

ونه يي :

Distingem : دېستينگیم

فونیم او گرافیم د دېستینگیم کلمی يا وی لاندی سره راتولیری يا رایوئای کیزی.
دا په دی مانا، چې دېستینگیم دوه برخی دي: گرافیم او فونیم.

Graphem : گرافیم

فونیم له گرافیم څخه توپریږي . گرافیم د لیکلشوي ژبی خورا کوچنی
ماناتوپربدونکی یووالی دی

Phonem فونیم

فونیم د ويونکي - يا ګر ژبی خورا کوچنی ماناتوپربدونکی یووالی دی

Morphem مورفیم

يادونه: مورفیم دلته اند راغلی. بل ځای کي بیاپوره څېړلشوي دي.

فونیم له مورفیم څخه توپر لري. فونیم د خورا کوچنی د ژبی ماناتوپربدونکی
يوون په څېړنډ لري، په داسي حال کي چې مورفیم د ژبی خورا کوچنی مانا
وړونکي یووالی يا یوون په څېړنډ لري، چې دواړه سیماتیکي ژښیزه منځپانګه
لري.

يادونه: دا یو اورد د خبرو څه لري، چې زه يې زما د پاتې وخت سره لړ نوري شنني ته
بيواکه یم، خو دا مې داسي لړ څه پېژندونه له الماني تاسو سره ګډ کړل، په دی هيله، چې
ستاسو مينه مې ورسره راپارولي وي، بیا وايم، چې دا پوهنه پرته له یوې وتلي ژبی د زده
کړي څخه نه کيږي

د دی کلمو د یووالو پېژندونه

پورته می وليکل، چي د فوننيم يووالى لكه لاندي بي لگه کي /م/ دى
د مورفيم يووالى سيلبي يا سيلاب دى، هر مورفيم يو سيلبي دى.
بي لگي: ،، مور،،/، پور،، شل،، / شل،، (دش پچ پچ الف سره ويل
د ماناو توپير د گريزو ويونو جوري يا خورا كوچنى (مينيمال) جوري بلل كيري
دا به هم دلته په گوته گرو، چي فوننيمونه نه ھائله د يو غرب بلکه د سيلبي په خير رامنچ
كيري يا منچ ته راحي
بیا بی يووالى: د دی پورته ڙبنيو توکو يووالى نو د سيلبي ٿخه ٿرڪنديري، دا يو
سي لبى دی او دا يې يووالى هم دی. يو وی گري شي يو سيلبي يا پېر سيلبي وي، مگر
دا ٽول يو سيلبي دی.
فوننيم د ويلشوي وي ماناتوپير ٻدونکي يووالى دی. دا په دی مانا، چي د يوه فوننيم
بدلول د يو بل فونني سره د وي مانا بدليري يا تغير خوري
د دی لاندي ٿخه موخه پوهه دل گريوي او وروسته همراخي، نو دا همداسي په الماني
تاسو ته وراندي کوم

- Ratte -Matte •**
- Phonemaustausch im Inlaut:*Mode - Made* •
- Phonemaustausch im Anlaut:**Ratte -Matte** •
-
- Phonemaustausch im Auslaut:*Ruhe- Ruhm* •

دا بي لگه په گوته کوي، چي فوننيم مانا ورونکي يووالى نه انحوروی، بلکه مانا توپيرونه
په گوته کوي
سری ویلى شي: فوننيم د يوه وي هغه خورا كوچنى غربيزه جور ٻنتر خه ده د وي
توپير ٻدونکي دندی سره. د فوننيم د بدلون له لاري د وي مانا بدليري، دا فوننيم پچله نه
مانا ورونکي دی.

نوري بي لگي:
فوننيم بدلي دنه په پيلغير کي

کور - گور

مره - پيره

تار - مار

او لاندي يي الماني

Phonemaustausch im Anlaut:

Fall - Ball •

toll - voll •

Dorf - Torf •

فونـيـمـبـلـيـدـنـهـ پـهـ پـاـيـغـرـ يـاـ پـاـيـگـرـكـيـ

كار - كال

ورور - خور

لانـديـ المـانـيـ

Phonemaustausch im Auslaut:

Stiel - Stier •

Kalk - kalt •

Haus - Haut •

فونـيـمـبـلـيـدـنـهـ پـهـ منـخـغـرـكـيـ

كور - كار

دبر - دار

تول - تال

لانـديـ المـانـيـ

Phonemaustausch im Inlaut:

bitter - Butter •

Woche - Wache •

Sog - Sieg •

يادونـهـ: زـمـاـپـهـ اـنـدـهـ دـلـتـهـ دـغـرـ پـهـ حـايـ گـرـ وـکـارـوـوـ بـنـهـ بـهـ وـيـ.
.()

فونیتیک Phonetik (φωνητικός phōnētikós) (زره یونانی)

(زره یونانی φωνητικός phōnētikós، پینتو مانا یې غږ - يا ګړاروند، پینتو مانا یې غږ phōnē، φωνή phōnē).

يو پوهنیز دېسخیبلین یا دېسپلین دی، چې ژبغر په لاندي دلايلوخيږي: په ستوني گنده، مرۍ، خوله او پوزه،

ورشو کي غرجوونه او د غړ او ګړس کول د اکوستيکي خوي او د غړ يا ګړ کارونه د غورونو او انساني

مغذ له لاري

دا دوه دندی لري: غرجوونه او غړ او رېدنه، نو:

فونیتیک یوه خپلواکه د ډېرو پوهنو منځ کي څغاستي څانګه ده لکه لینګوپستیک، اناتومي، فیزیولوگي، نوبرولوگي، فزیک او شمعی رپوهنې د فونیتیک څېرنورشو یا څېرناله ګړبدلي یا ویل شوی ژبه یا لند ګړبه ده د هغې په تولو رېښتنیوالی- یا ریالیزه کولو کي.

فونیتیک هم لکه فونولوچي ویلشوي یا غرېدلې ژبه یا لند ګړبه څيرې. فونیتیک د فونولوچي څخه ټان په یو بل اسپک یا کړنلار بېلوي. فونولوژي د ژپوهنې برخورشو په څير غردونه په یو ګونو ژبو کي د خپلو ماناتو پېرې دونکو دندو غروونه ټولګيزوې. په ماماخ یې فونیتیک د فزیکي، نیورولوژي، فیزیولوژي د یو یو بلې ژپوهنې لاري، چې غړجکوالي جورښت، د هغې ورنه او د هغې احساسونه په کي غوره دي او د پیداپښتی پوهنو څخه ګټه اخلي.

زه په دي اند نه یم، چې زمور ژپوهان به دا لرلې ستونځي بي له یوې پرمختنلي دباندنی ژبي - چې بنه زده وي - او بې شي. زه ډېر و هڅي دم، چې یو بنه تولپوهیز څه تاسو ته وړاندې کرم، خو دومره تواني دم، چې نيمه نيمخوره څه له تاسو سره ګډ کرم تاسو ګرانو څوانانژې بمنې والو ته دزړه له کومې بریاوې د لوې څښتن څخه غواړم

د فونولوژي پېڙند:

Phonologie Die (زور یونانی وی دی. φωνή *phōnē*, پښتو غږ، λόγος *lógos* پښتو پوهنه) فونولوژي

په پښتو غږ پوهنه، د ژپو هي یوه برخورشو ده. دا د ژپو هني په دنه کي په توله کي د د فونونيتیک څخه باید رابنده شي یاني منځ کي یې باید پولی وي: په داسي حال کي چي فونيمیک د ژبغرنو روښانه خويونه څيږي، چي څنګه جورېږي او فونولوژي د یوګونو ژبود غبرونو گرسیستم د دندي سره او کار لري. له دی سره دا د ژبلار یوه برخه جوروي.

پېڙند Definition

فونونيتیک د ګرڅو یا ژبځپو پوهنه ده، خپل جورښت د یونکي او د هغه په کاراچونه د غور له لاري، چي د انسان د خبرو اترو فزيکي، روحی یا اروپوهني او فيزيولوژيکي ګرمادو ټولوالی په پام کي نیلو سره

د یوې پوهني په څيړ د فونونيتیک د ژبغرنو رواجي څيړنو له مخي یې تاکل، د موډرنو یا اوسنبو څيړنو په څير تنګ دی. له دی امله لاندي فونونيتیکي څانګي سره توپورو:

1-وینډوله فونونيتیک

artikulatorische Phonetik, 1

2 - غږیز فونونيتیک د فونونيتیک هغه ورشو ده، چي د ویل شوو جګو یا غرورونو سره بوخته ده. دلته د بېلګې په توګه څيرل کېږي امپليتوندي یا جګوالی او فرکونځ

akustische Phonetik, 2

غږیز فونونيتیک د فونونيتیک

دالاندي یې نهڙبارم، دا ګران ليونکي په دا څلورو پرمختلوا ژبو کي لوستلس او روښانه کولی شي.

دا په دی څيړنه کېږي، چي غر د شتوني او ژبي او نورو غر الو له لاري څنګه پیداکېږي،

Die akustische Phonetik ist das Gebiet« Die Glottis (Singular, altgriechisch γλωττίς glōttís, deutsch ‚Mundstück einer Röhre‘) bezeichnet anatomisch den der Phonetik, das sich mit der Akustik von ‚Stimmlippenapparat mit zugehörigen gesprochenen Lauten beschäftigt. Untersucht werden z. B. die Amplitude und Frequenz der Formanten, die die Schwingungen der Glottis erzeugen. Diese können mittels eines Spektrogramms grafisch dargestellt werden.

perzeptive Phonetik, .3
physiologische Phonetik, .4
funktionale Phonetik. .5

دا پورته ژبنيز توکي مي همداسي پربينوول، زما د فزيکي توانه راته داسي څه لري
برپسي، خو ګران لوستونکي په هره پرمختالي ژبه کي پيداکولي شي

phonemic فوني ميك.

پيژند: د پيداپښتي ژبي د غږizi - او ليکنژبي روښانه روښانه ونه يا که غواړۍ شننه

Name نوم

نوم د یوه نوي پوهنيز پيژند له مخي نومونه په یوه کس، یوه شى او یا یوه ځانله کس يا
څه د معلومات

دېرى يا - ست يا یوي کلمي باندي تنظيم شوي. معلوماتو معلومولو يا تاکلو ځانګړنواли په
چوپير کي دي.

لکه سورګل، سپین.. کشمالي، غوندوسكه او نور.

د نوم او نومن توپير له پاره بي پيژندونه سره پرتله کري

دوه نور ژبنيز توکي، چي زه پخپله ورسره پوره ستونځي لرم
وی څه شى دي؟

يو وی یو خپلواک ژبني یووالی (ناسم یې واحد) دی. په پيداپښتي ژبه کي دا - د غږ يا
سيلبي مخامخ- یو خپلواکه یا بنه یې ناړونده مانا لري. یو ټوليز منل شوي پيژند نه شته
او ستونځمن هم دی، ځکه چې دا د کلیمه ،، وي ،، د ژبپوهانو منځ کي یا پوره اوښي نه ده
او یا یې په بل څه یادوي . ګومان مي دی یو فرانسوی ژبپوه د ،، وي ،، په ځای ساده ،،
خښه، کاروي. دلته هم د لیکلو او روښانه وني، بنه یې څېرنې اړتیا شته او په نورو ژبو
کي خبرې پري شوي نورو ژبوکي یې وګوري..

کلمه څه شى دي؟

؛ Begriffsterm; الماني بى انگرېزى كلمه ئى ;

د وى ،، كلمى ،، سره د يو ي خبىه ونى يا يوه اندرنى يا حدى و هنى مانامنچانكە پوهىدل كىرىي. يوه كلمه يو سيمانتىكى يووالى جورو يى، چى د يوه نومخاينيوي يا يوه اند برخه ده.

دا هم همدومره. پوهىرم، چى دا خە همدومره روبنانه ولى شم، دېر وخت نىسى، چى دا سرتە رسوم. دېر نە دى، خۇ ورسە بوختىبايد زياته وي (پە بخىنە

دەي او اىرونده موضوغكانو د لا روبنانلو له پاره تاسو گەكار تە رابولم. دەي لە پاره مى بىرىپىنا پە:

smakhan1946@gmail.com

مورفيم (،، جوربىنت، بىنە،) خەشى دى؟

د دى لە پاره بايد وپوهىرو، چى سىلاپ ياسىلېي خەشى دى؟

پېژند: سىلېي Sil•be

د يوه وي پە دننە كى د يوه يادپەر غۇرونوجورشۇ كۆچنی يوون يايوالى دى ياد غېر ياخونو كۆچنی يوون يايوالى تە سىلېي وايىي.
يادونە: زمۇرپە ادبياتوكى ورتە سىلاپ وايىي. دالە دى املە، چى مۇر دالە درى را اخستى اوپە درى ژې كى سىلېي نە شي ويل كىدى.

پېژند: مورفيم خەشى دى؟

مورفيمونە د اوazonvia تورو كۆچنی تولگى دى، چى دوي يو خپله مانا ياغورە والى ولرى.

بىلگە: ،، لوئى ،، وى يو مورفيم دى. دا د بىلگى پە توگە پە، ،، لوئىوالى ،، ،، لويان، كى كارولكىرىي.

،، - والى،، هم يومورفيم دى. دا پە دى مانا، چى يوشى داسى دى، لكە دا وى، پە كوم پورى چى دى تىركىرىي. دا د بىلگى پە توگە پە، ،، لوئىوالى ،، ،، بىكلەيوالى ،، ،، لىتوالى ،، كى كارولكىرىي.

همداسى ،، -ان،، يو مورفيم دى. دا د نورو پە خىنگ كى كارول كىرىي، چى وبناسىي، چى يو خە زيات پە بىرى كى نىسى، د بىلگى پە توگە ،، لويان ،، ،، چىركان ،.

زيات ويونە لە دېر مورفيمونو جور دى، كە سېرى مورفيمونە وپېژنى، نۇ سېرى كېرى

شي د وى په مانا ساده وي پوهيري.

مورفيونه اوژبسيلبي زيات وخت همغه يا يو شى دي، مگر تل نه، ، ژوند، له، ، ژوندکولو، ، او، ، مگر، ، هم مورفيونه دي. مگر سرى وايي، ، ژوند-کول، او، ، م- گر، .

يا

مورفيم

مورفيم خورا کوچنى اواز- يا غرييون ياخونوالي دى، كوم چي په بيلابيلو ژبنيز اپوندوالي سره همغه مانا لري.

سپرى د خپلواك او ترلي يا بلواك مورفيونوپه منح کي توپپروي، چي دا يواخي (فقط) د ويونوپه دننه کي رامنخ ته كيري.

كه الماني ژبى ته پام وکرو، نو په هغى کي دربزره ليكسىكىي مورفيونه، ۱۶ بيلابيل گرامري مورفيونه او ۱۰۰ ويچورونكىي مورفيونه شته.

نااروند يا خپلواك مورفيونه:

لكه: ميز، توکه، سر

ترلي يا بلواك مورفيونه: لكه

كب- گى ، بنسٽ + کوچنيونه يا کوچنيكونه

لويان، بنسٽ + زياتوليپاي

كه تاسوپه نورو ژبو کي دا کوري، دبرى ليكنى پري شوي اوهر چا د خپلى خوبنى سره پېڙندونه ورکري، خوموخه - چي خورا واره ژبيونونه دى - همغه ده

، مورفيم، له فرانسوی راخي "morphème" ، له یوناني "morphē" - له پښتو ،

جورښت، بنه، ،

يو وى کيدى شي توته کيدونكى وي او له دي امله دېرمو مورفيونو جوروسي، خو يو نه توته کيدونكى وي سملاسي يواخي يو مورفيم انحوروسي.

ما پهپورته کي ياد پرېپوزېشن خبروکي ، له ... څخه، ، د سره، ، د پ پهتوګه راوري، خوهلته ، له، او ، د، مورفيونه دي، ، څخه، او ، سره، پوستپوزېشنونه دي.

اريکويونه: Relatoren

په ژېپوهنه (Linguistik) کي د Relatoren اريکويونو لاندي يو نسبت ورکونكى وي دول کونيونکھيون او پرېپوزېھيون رايوحائى شوي دي. کونيونکوچيونونه ترنيونونه دي لكه او ځکه چي او سره له دي.

ادجكتيو يا خوي وى Das Adjektiv

[*nomen*] *epí-theton* ((lateinisch *adjectivum*, *ad-iectivum* nach altgriechisch (، ورزیات شوی،)

په ژیپوهنه کي هغه ويدول دی، کوم چي د یوه خرگند شي یا یوه ذهنی شي، یوی کیدني یا کرنی یا حالت او داسې نور جوربنت روښانه یا تشریح کوي.

ادجكتيو، خويوي، يا، ملوی، هم بلل کيري، په بنوونخي کي، خنگه، وی (یو شی خنگه دی؟) هم بلل کيري، چي زمور پښتو ادبیاتو کي یي ستایننوم بوأ. د ستایننوم سره مور لر د ناسمونونو سره مخاخ کيرو او هغه دا چي دا بهيا بنکلی او یا نابنکلی وي او خوي نوم دېر څه خوندي لري يا دېر خويونه یا ټول خويونه.

يادونه: مورن دي ته په پښتو تراوسه ستایننوم وايو، خو زما پهاند دا خوي وي بهدېر مناسب وي.

خوي ویونه کیدی شي وکارولشي:

,bezogen, z. B. Der *schöne Tag*)_(auf ein Substantiv attributiv

• اtributiv (یوه شي اړوند یا یوه شي ته یي نسبت ورکړي، د بیلګي په توګه. بنکلی ورځ)

z. B: der Tag ist *schön*) ;mit Kopula (als Teil eines Prädikats prädikativ oder

پرپديکاتيو (د یوه پرپديکات برخه د کوپولا سره: د بیلګي په توګه: ورځ بنکلی ده) یا

ادوربال adverbial (هغه بنکلی سندري وايی)

د ګرامر تول د خبروڅه پوره غزېدلې وي، خو د اوسل له پاره زه په دې لېڅه بسیا کوم. که ژوند وو، نو بیا به یې سم وغزوم، خو دا کار د ژېږي مینه وال بنه کولی شي.

د الماني ژېږي زيات خويونه کیدی شي جګ شي. دا تله کومباراخيون Komparation یا درجه بندې بلل بلل کيري.

موربه یېدا اوسل همدا دېر او خورا سره درجه جګه کړو.

بىكلى :Positiv schön

بىر بىكلى :Komparativ schöner

خورا بىكلى :Superlativ am schönsten

داسى خويونه هم شته، چي د هغوي د جگونى سره سىتىي بىليرى:

او مورىي بىا په بىر او خورا سره جگۇو:

بنه، بىر بنه، خورا بنه ; gut, besser, am besten

زيات، بىر زيات، لا زيات ، am meisten ، viel, mehr

دى تە تول مىنه رابولم، چي اندونه سره گە كرى.

او كە د نوروژبو خەھىي ھەمگىتە و اخستە، نولا نوربە هم بنە شي.

ئۇنى خويونه شته، چي په هغى دا جىڭىدەنە نە شىراڭىلى:

تىك ھەمعە يا مطلق خويونه لە بىلاربە (بىر بىخىنە دېبىي، چي دا بى ادبى و نە گىنى، كە حاملە ولېكىم هم ھىدا دە، خۇعرىبى دە)، مىر اونور.

د رنگونو جىڭىدەنە بىا شته لە شىين، تك شىين، شىين چك.

سېپىن، تكسىپىن، سېپىنچك او ھەمداسى نور.

پرپەدىكەت Prädikat (Grammatik)

پرپەدىكەت لە لاتىن چخە، چي (خنگە) بىل ياد ستابنى تە و اىي، ھم جملە وينا تە، د يوي غوندالىي زىرى-برخە دە ياد غوندالىي ھەزىرى دى، چي د غوندالىي د نورو غەروپە و اك دى. پە پولە حالت كى كىدى شي يوه غوندالە لە پرپەدىكەت چخە ئانلە ھەمچۈرە وي. (لە پە ايمپېراتىو Imperativ (پە گرامر كى: امر ياد غۇشتىنى كى، راھى،).

Substantiv

سوبرستانسیو په گرامر کي نومونه (نوم)، بنسټوی، شي وي، الله وي يا نوم وي بلل کېږي

از ادلیکلی وېښۍ (افادي) بې له پرپدیکات څخه غونډالی نه دي، بلکې د بیلګي په توګه سرليکونه، برختکي، بلل (يوڅوک د خپل خوي له مخي یوڅنګه بل) او داسي نور لکه، بد سېپی!، (بلل ياد بنوولو له پاره په ګوته کول).

زیات وخت کړ د غونډالی د پرپدیکات په څير چوپر کي وي، خودا په ټولو ژبو کي اړیښنه دي. د وي کړ او پرپدیکات منځ کي توپيردا دي، چې کړ وي وي دول په ګوته کوي، او پرپدیکات یوه ژبلاړ دنده، چې کړونه(?) په غونډاله کي لرودي شي.

پرپدیکات د رواج سره سم په دو حالتونو کي راتللي شي :

په الماني ژبلاړ کي پرپدیکات یو یوون یا یووالی په نئښه کوي، کوم چې له بنسټوی په ورکري حالت کي د نورو ګرونو سره یوځای په اينفيښتيو یا نور و پرپدیکات پوره کونو څخه جور دي. له دي څخه د غونډالی یو یووالی راکوي، چې دا سړي په بنه توګه په څنګیزو غونډالو کتلکیدیشي، ځکه چې تیوپیکي دوله هله تول رپدیکاتونه د غونډالی پاڼکي یو د بل سره ځای شوي.

برپدیکات	ابجکت	سبجکت	ادورب	ځکه چې
ګرځولی یا چکر ته بیولی	سېپی	هیڅچا	نن	

ایا دا پورته غونډاله به داسي موخه وره وي او که څنګه؟

ډاکټر ماخان میری شینواری

اوکسومورون Oxymoron

نه پوهیرم څه به مې کتل خو د دي پورته وي،، اکسیمورون،، سره مخامخ شوم او هسي مې په داروښانه-ونه پېل وکړ. په دي ترڅ کي ګورم، چې د نورو په ادب کي د کارونو ويونو سره داسي مخامخ شوم، چې پرته له هغې له پرپوھیدنو اکسیمورون نه شو روښانه - یا شنل کیدی. دلله مې دا تول سره ګیوډ راول، چې هسي زما په اند دا مور ورسه په ادب کي نابلدو څه سره یواحې او یواحې داسي مخامخ شو او ګورو، چې د اژبه څومره ستړه اړتیا څیرنې ته لري. تاسو، پېداپښتی ده، چې هر وي، چې هر یو بې یوه کړه موضوع ده، پخپله هم په ن ج کي کتلی شی او نور یې بنه روښانه کولی شی. زما لیکنې زه له الماني رانیسم، نو وېښه او لیکنډول به یې هم الماني وي، خو و به هڅیرم، چې انګربېزې یې هم راولم.

دي لیکنې پېر ستړی کرم. هیله ده، چې تاسو به ستړی نه کړي.

اوکسومورون یو ستایل الله ده چې هر دول لیکنخونډیونو کي میندل کېږي، نو له دي امله په لوريک(۱) نه دی رابند، بلکې په اېپېکي(۲) او رومانتيکي کارونو کي هم پیدا

کيزي. دا اكسيمورون له دوه کلمو جور دی، چي ھانونه يو بل سره مخامخ کوي ياتر دی چي دا يو بل ردوی. دا پخپله په دننه کي ردوونکي اكسومورون غوبنتونی دی او د یوه شي په تکي شوي حالت کي انھور دی، چي یوه بيلگه يي کينه-مينه (په کربنه ترنه يي په دي مانا چي يو وی دی) دی.

د بیتونو سره شعر Lyrik

شعر چي يو ٿه روپانه کوي Epik.

بيا:

په اكسيمورون کي دوه وبونه يا کليمي د منھچانگي له مخي سره مخامخ دي يا يو بل ردوی سمانديزه مخامخ ٽويه يي پليوناز موس (۱) دی، چي په هجي کي دوه وبونه همغه يا برابر ٿه روپانه کوي. دا وى اكسومورون یوناني دي او له دي لاندي منح ته راخي

. (“dumm,, moros und “sinnigscharf,, oxys ausōξύμωρος,

پينتو مانا يي اكسيو تيزليدي او مورون بي عقل يا تيزليدي احمق يا زيرک احمق

په گوته کونه له دي امله پخپله يو اكسومورون دی، ٿڪه چي مانا يي د منھچانگي له مخي پخپله يو بل سره مخامخ دي يا يو بل ردوی) (تيزفکريز حماقت):

(۱) Pleonasmus

دا يو یوناني وي دی، چي پينتو ترپ، هي دنه يي،، له ارتيازيات،، دی

يو پليوناز موس يو ربوريکي (د خبرو د هنر) ٿرگندينه ده، چي د يوي جملی په دننه کي هغه د ڀرواره وينا یوه ويگروپ يا هم د يو یوگونی کليمي له لاري په نخبنه شوي وي. تل هغه وخت چي یوه ڙبني الات، کارول ڪيري چي هغه د دي تراوسه ويل شوي ڇخه پرته نور معلوماتي مواد نه ورکوي. دا وي د تولو له پاره مناسب دي، چي د يو چا په یوه وينا کي پلياناموس ته پام را وگرزوي. په پينتو کي يي دا بيلگه راوری شو؛ لکه ، سره لمبه،،

د پلياناموس له پاره بيلگي: گردي غونڊوسکي يا گرد غونداري، يخ شوي يخ ارامه پته خوله، رنگه رنگونه

((يي انگريزي دی Stilmittel (stylistic devices

ستایل الله stilmittel

ستایل الی دبیلگی په توګه متافر یا بیضوی یاهگی (او پېر نور) دی. دا تاکلی ډولونه دی چې په نکستونو (خوندیونو) لکه شعرونو، لنډو نکلونو او پخوانیو کیسو او دا سی نورو کی منځ ته راخي. دا یو ویبن الله یا افاده الله ده، چې یو څه تاکلی وايی یا افاده کوي.

متافر ته = په وړونې موخه ترې پوهیدنی څخه تر څیرې پوري خبرې، د بیلگی په توګه سپی په هرکاره کې لیونی کېري، دا د په کینه کې دلو یا قهرپدلو له پاره کارول کېري.

يا هم ستایل الله ، سیمبول، یا سیمبولی، چې یو شی موخه-څیرې په څیر انځوروی، لکه اوښکې د خپگان له پاره، زره د مینې له پاره او کوتره دروغې له پاره.

يا زیاته خبره (هغه خبره، چې له ربنتیاکیدلو لري وي) لکه، د اوښکو ډنډ، د انسنانه بهیدنه،

هر ستایل الله ځانګړي مانا لري، چې د یوه څه له پاره ولاړه ده يا د یوه څه له پاره ځای نیسي، کیدی شي، چې د یوه ستایلېدول له پاره هم وکارول شي.

Metapher

متافر (زړه یوانانی μεταφορά metaphorá)

ورنه یې نږدي مانا ده او (د ځانګړو شتیلمواد یا – الو په څير کارول کېري) ژبني ويې نه ده، چې د هغې سره وي (یو ویدله) ده د هغه د خپل اړونده ماناړوندوالي په یوه بل کې ورل کېري یا وردنه کېري ، بې له دې چې بې له یوه سیده پرتله ونې اړیکه د په نخبنه شوې او په نخبنه کېدونکې منځ کې روښانه شي.

ډنډ:

دا بنسټ ويې نه یې د یوه څه له لاري ځای په ځای کېري، چې روښانه، لیدور او ژبیز بدای باید وي. د بیلگی په توګه ونه تاج (د ونې تاج) د ونې د خوکو له پاره، یا دېنتکښتی د اوښ له پاره. کله کله متافر ژبینې تشياوي هم ډوکوی، چې د ستونځمنو لیکنو روښانه لیکنو را نغارلو له پاره وي

متافر د ورته والي اصولو او د یوه تاکلی او له دې سره جوړو شوو د ورته والي، منځپانګیز او نه د ګاوندی څرګندېدنو یا برېښې دنو منځ کې اړیکو څخه کار اخلي، له مور سره چې د دوی په منځ کې ماناړنه لاس کې اخلي یا رانیسي.

همدارسي کيدي شي د بوي لندي (خيره-دوله) پرته وني له پاره تري کار و اخستل شي .
بي لگه: ملالی يوه حمرى ده، په دي مانا چي ملالی دومره توامنه ده لکه حمرى. د لته د
دي خيرونکي حيوان نوم ملالی ته يووريل شو يا ورکر شو...

متافر ته = په وروني موخه تري پوهيندي څخه تر خيري پوري خبرى، د بيلگي په
توګه سپى په هرکاره کي ليونى کيري، دا د په کينه کي دلو يا قهرپدلو له پاره کارول
کيري.

يا هم ستايل الله ، سيمبول، يا سيمبولي،، چي يو شى موخه-خيري په خير انخورو،
لکه اوښکي د خپگان له پاره، زره د ميني له پاره او کوتره دروغى له پاره.

يا زياته خبره (هغه خبره، چي له ربنتياکيدلو لري وي) لکه، د اوښکو ډنډ، د انسنانو
بهينه،،

هر ستايل الله ځانګري مانا لري، چي د يوه څه له پاره ولاړه ده يا د يوه څه له پاره ځاي
نيسي، کيدي شي، چي د يوه ستايلهول له پاره هم وکارول شي.

Oxymoron; paradoxon, Contradictio, Antithese

اوکسیومرون، پارادوکسون، کونترادکھیون په ادیکتو کي، انتیتیزی

د شتیلموادو تیره بیولنه زیات وخت لړه شونی ده. په توله کي په الماني درس کي زیات
وخت کي سره بدليوري. له دي مله غواړو دا پولي بیا سره روښانه کړو.

لومري: اوکسیومرون له مخاميزو يا منتصادو يووالو يا واحدونو څخه جوږيرې، چي د
دوې برخوال سره مخاخوالې يا تضاد کي رائۍ. له دي سره يوه وینا توامنده(که
توامنې؟) کيدي شي..دا يوالي کيدي شي یوګونې يا ځانله ويونه وي يا د يوه ګډوله وي
په دننه کي وي.

دويم: پارادوکسون: يو (برېښیدونکي -) مخاخوالې يا تضاد دي. دا بیا څنګیزه ده، چي
ایا یوګونې جو ربنتېز څه سره مخاخ دې يا منتصاد ردوې. غوره يې دا ده، چي
پارادوکسون منځانګير کار نه ورکوي يا لومري په دا دويم ليد موخه ور کيري

درېم contradictio in adiecto :

کونترادکھیو په ادیکتو کي د اکسیمورون یو ځانګړی حالت دي. په دي کي یوه ستایل الله د یوه ادجکتیو او یوه سوبستانتيو څخه جوړه ده. دواړه ویونه یو د بل مخامخ دي او په پای کي لو بل ردوی.

انتیتیزی Antithesis

هر اکسیمورون کیدی شي د انتیتیزی په څېر و پېژندل شي. خو انتیتیزی هڅیزی هم چې د منځانګېز مخخوالی او تولی غونډالی له مخی هم

اکسیمورون ځان د دوه ویونو په مخخوالی رابندي

د اکسیمورون له پاره بیلګي

پیداپنستي ده، چې یو شتیلمواد د بیلګو له لاري بنخ روښانه کیدی شي، نو له دي امله غاوړو، یو څو بیلګو له اکسیمورون او کونترادکھیو ادکتیو څخه په کیله کرو.

اکسومورا له ژبې او تولی ورځی

لږ دېر دی

دي دکیا زه غریب کرم

بېره له تلوار سره

غمگین خوبن

Adjektive

لاتین مانا يې: ورزیات شوی) خوي ویونه: دوي روښانه کوي، چې یو شی یا یو څه یا کسان... څنګه جوړ دي. دا د څنګه وي په نامه هم یادېږي، ټکه چې دوي پوښتني چې یو شی څنګه جوړ دي.

په ادیکتو کي کونترادیکھیو د اکسیمورون یو ځانګړی حالت

Contradictio in adiecto als Sonderform des

Oxymorons

زګیرویز درد

گرده څلوری (مربع)

تور شیدی

گونګه چغه

تیاره وه، سپورمی څلیده

په شنوو اورو (ورپدوني) دهليز (دهليز، چي شنې واوري پري شوي وي)

کله چي موئر (لكه) برپیننا تيز

ورو په کونج راتاو شو

دنهه ولاړ کسان ناست وو

پته خوله (غلی) په خبرو کي ژور
يادونه: په نوکانو کي ليکني زما يعني د ژباري دي

دا شعر کيدی شي د ۱۸۵۰ ز ک وي او په پېر اختمال د ساکسو له وګړي. له دي سره
پېر اکسیومورا جوریدي شي، د کومو سره چي بیتونه یانیمښتی هکپککوونکي اغیز
بنندی.

سيستم څه شى دى؟

اجازه دی وي، چي دا يو وي يعني سистем، چي تولپوهيدونى دى، خو بيا هم له تاسو سره که روښانه کرم. دي ته له دي امله راوه خيدم، چي وکورو، دوي يا دا پرمختالى نرى هر يو وي- چي فكرکيري، دا خوروښانه دى- څومره خيري او روښانوي.

سيستم (زور يوناني وي $\sigmaύστημα$ sýstēma د بېرو يوگونو برخو څخه یوځای اينسوولشوي تول) په توليزه توګه رابنور پيداپښتي يا هنري، جورښت، په نخبته کوي يا په ګوته کوي، چي له بيلابيلو برخو څخه جور دى، کوم چي د تاکلو منظمو اريکو په بنست يو له بل سره د ګډ تول په خير راولکيدي شي.

د دي وي يا کليمي يوواليز پېژند نه شته، ځكه چي د هر مسلک له مخي يې پېژندورکول توپير لري. په دي پسني نو دا مخ ته نللي غونډاله د يوه خوراغنت ګډ پروپشنوي يا - - ونوالي په موخي يو ذهنیت دى. د يوگونو پارامترونو لاندي روښانه ونه کیدونکي ده.

- فضائي يا / او د يوه سистем وختيزري پولي کيدي شي د هغه تيزوالۍ يا د تاکلو توanonو له لاري فزيکي روښانه کړاي شي يا تشرح کړاي شي (ريښتوني/مادي/ تاکلي سیستمونه) - يا سوچه انديز يا فكري جورشوي، موخه-چوپيريز (د موخي په چوپير کي) پيداپښت يا طبيعت وي (اديال يا خيلي/ نه مادي/ نظري سیستمونه).

پيداپښتی - يا طبیعی سیستمونه:

تول پيداپښتی سیستمونه په رېښتوني پېښشوي يا منځ ته راغلي (ريل يا واقعي) سیستمونه دي، چي د موخه-وري له انسانپيداکوني anthropogenen اغizi پرته منځ ته راغلي او چان پخپله ساتونکي يا خپلخانساتونکي دي. (بېلګه: Atom , Quantensystem , Lebendes System , Molekül

(Planetensystem , Ökosystem , Psyche , Organsystem , Zelle ,

مصنوعي يا هنري سیستمونه:

مصنوعی یا هنری سیستمونه هغه دی، چي د انسانانو له خوا په کي فکر شوي او جور شوي وي. دا کيدی شي مادي یا نامادي پیداپښت وي، خو زیات وخت دواړه سره یوځای کوي. د دې په منځ کي سړی (ریښتونی) تخنیکي سیستمونه (بیلګي: کارالات، ماشینونه، شمیرونی (کمپیوتر)) سوسیال یا تولنیز سیستمونه (سوسیال گروپونه، کورنی، نزاد، تولنی، عقیدوی تولنی) او سوسیالتخنیکي سیستمونه (بیلګي: معلوماتي سیستمونه، انترنټ یا نړیوال جال).

يو ګډوله له پیداپښتی او هنری یا مصنوعی ریښتونی سیستمونو بیوتخنیکي سیستمونه (بیلګي: مالستانه او مالروزنه، پاکی جورښتونه (کانالیز ایشن)، مصنوعی زرونه) او سوسیال ایکولوزی سیستومونه انحصاروی (بیلګي: کلتوري کرنیزی Ҳمکي، ساتنچاپیریالونه)

-- مادي سیستمونه هر یو یې د خپل ډول له مخي د هغه د چاپیریال په بنکاره - ، بند - او رابند سیستمونو وپشل شوي. سیستمتيوري د بنسټوپير لرونکو سیستمونو جورښتدول او خوزښت یې د خپرني لاندې نیسي.

نامادي یا ناشیئز سیستمونه ځانله او ځانله مصنوعی جور شوي، فکري سیستمونه دی، چي بې له انسانه ، تیله شوي، له لاري کوم دیناميک نه راپیداکوي او شتون یې د مادي سیستمونو په واک کي دی(بیلګي: د کلمو سیستمونه، کواور دیناتسیستم، د اکسیومونو سیستم، مودلي او تیوري).).

د یوه سیستم جورښتونی (توکي، برخی) داسي تاکلکېږي، چي یو له بل بیلاېلې یا رابندي، بیلاېلې دندې یا پوبنتي په سیستم کي پوره کري. په خته کي هر په خوبنه ریښتونی (ستورو، ونو، غزو، جورښتبرخو) یا فکر پرې شوالات (غزوونه، نخښي، زپرندې، سیمبولونه) د یوه سیستم برخه کیدی شي.

یو سیستم کړي شي برخسیستمونه ولري او هم پخپله د یوه پراخ سیستم(Supersystem) برخسیستم وي.

پرتله کونه

د اکتر ماخان میری شینواری

تر دی مخکی ... وبخنی دا ،، تر دی مخکی،، نه شته. تر ناسم دی او مخکی هم کلیوالی لیکندود دی.

له دی د مخه ... په بخننه دا هم پوره نه دي.

له دی خخه د مخه چي په دي موضوع پيل کوم، د اړتیا له مخي غواړم دا لاندي ستاسو مخ ته کيردم:

ستایننوم، چي ما خپله لیکنه کي خوي وی لیکلی.

ستایننومونه به نوبه پښتو کي خنګه وي؟

مور په پښتو کي د دي له پاره د نوروزې بو په خير د ستایني جگونه نه لرو. زموږ زیات لیکوالان، چي زه گورم، بېر او خورا بېر د دي له پاره لیکي.

بیلګه ۱: چټک، بېر چټک، خورا چټک.

بیلګه ۲: جګ، بېرجګ، خورا جګ.

دا کړۍ شو نور هم وستایو، چي ولیکو، لا نور هم چټک،— بېر —، خورا — اونور.

دا لار چي په ژبه کي نه لرو، کیدی شي، چي دا د یوه قرارداد له مخي د پوهانوله خوا ومنل شي او یا یوبل څه ورته پیدا کري. داد قرارداد له لاري کیدی شي، خو هیله ده نورڅه سره پیدا نه کړو، چي بیا د قرارداد نوم پري کيردو

اوسم راهم خپلو اري خبرو ته يعني پرتله کونی ته:

زموږ زیات یا نېردي تول لیکونکي او لیکوالان ژبپوهان د شیانو یود بل سره پرتله کونه او په همدي ډول یې د پرتله کونی ستاینه په ،، تر،، کوي. مور،، تر،، پوره خېرلۍ، چي څه شي او خنګه کارول کيري.

لومړۍ: رموري لیکونکي په دي اند دي، چي پرتله کونه د ،، تر،، سره کيري يعني

سپین تر شين(هغه، هغوي، تا، تاسو، ما، مور) (بېر،، خورا —) بنکلۍ دي.
دويم: په پيداښتني ډول یې، چي زمور هیوادوال په بیلا بیلولخایونوکي کاروی:
هغه د ،، له ... خخه ،، سره پرتله کيري.

پوینته: له دوي، تاسو... او ... خخه کوم بنکلی دى؟
سپين له شين (هغي هغه، هغوي، تا، تاسو، ما، مور) خخه بنکلی (دبر-، خورا -) دى.
دريم: سپين (را، ور، در) خخه بنکلی (دبر - ، خورا -) دى.
په پورته ليکنه کي دا د ، ور خخه، په خاي حني ليکوالان کله کله ، تر يا نوره ، ليکي
يعني:

که پوینته وشي، چي له سپين اوشين خخه کوم بنکلی دى او سپين ور خخه بنکلی وي،
نوايو: سپين تر شين بنکلی دى. دلته ، تر خخه، نه وايو.
تر د هغه مهال، خاي اوبيه خه د پاي په نخبنه کوني سره يعني ، تر...پوري، سره توپير
لري.

گورو چي دا پورته ، تر يا تري، د ، ور خخه، په خاي راغلى.
موخه: پرتله ونه د هغه ، تر ، سره چي موخه ور خخه د ... پاي وي، نه کيري، دا په دى
مانا چي په لاندي کي ، تر ،
سپين تر(ما، هغه، تاسو او...) بنکلی (دبر -، خورا -) بنکلی دى، ناسم دى.

يادونه: يعني دا ، تر ، هغه اريکوي نه دى، دا له يوخره يا چا يا شي خخه بنکلی دى، چي
زيات کسان يي ليکي:: تري بنکلی..... چي دا تري هغه د ، ور خخه ، په موخه يا مانا
دى.

نسبت:

مور په پينتوگي نسبت ته خه وايو؟ (خه و وايو سم نه دى، حکه دا مورنه وايو، دا خه
ورته ويلکيري، دى. له دى امله: خه وايو، دى).

دلته هم شيان سره پرتله کيري
دا چي نسبت پينتو نه دى، نوكارونه يي کيدى شي له عربي خخه بل دول وي، خومور يي
هغه پينتو دول سره کولى شو، حکه په عربي خوتول نه پوهيزو.
په گنوно کي لوبيالى، کوچنيوالى اوبرابروالى سره پرتله کيري.

٢ نسبت ٤ (ته) کوچني (دى)
په کسانو يا شيانوکي، لوبيالى، بنکلا، پلنوالى، ...
کسان يا شيان:

الف نسبت ب (ته) بنکلی (جك، پلن، ...) دى.

تناسب: گنوно کي:

د دوه گنوно پرتله کونه که دا سې وي، لکه د نورودوه گنوно، نو وايو:

٢ نسبت ٤ متناسب ٣ نسبت ٦ ته

يا يي اندول ٢ پر څلور برابردي له ٣ پر ٦ سره. يا دا لاندي

دوه و ۴ ته داسی دی یا برایر دی دی ته لکه ۳ و ۶ ته

نسبت به نو په پښتوخه وي؟
په ګنونوکي پر تله کونه:
۲ و ۵ ته کوچني دي

کسانو یا شیانو کې سپین وشین ته بشکلی(جگ،....) دی د ننگر هار انگور د کابل انگورو ته خواره (ترووه، ستر....) دی نوگورو، چى د عربى ،نسبت، د پېښتو ، و.ته، سره اندول دی.

تناسب به نوپه پیشتو ٿه وي؟
٢ و ٤ ته داسي دي لكه ٣ و ٦ ته
يعني ٢ په څلورو برابردي د ٣ پر ٦ سره.
سيپين وشين ته داسي جگ (بنکلی،....) دي لكه برگ و خرته.
په پورته کي نوتناسب د برابر په مانا دي

یا داسی هم وايو چي:
سپين وشين ته په جگوالي کي داسی ٿان نيسی، لکه برگ و خر ته.
گوروجي دلته تناسب ته د پشتونو، ٿان نيونه، کيدی شي.

که شمیریو هنی ته یام و کرو، نومتناسب دبرابریه مانا راخی.

الف و يه ته داسی، جگ دی، لکه ب و ت ته

۱

الف و ب ته برابر جگ دی لکه پ و ت ته.

تناسب داسی هم لپکو

$$a/b = c/d$$

پخوا موداسی هم لیکه:

a;b;c;d

گومان می دی انگریزی کی یہ اوس ہم داسی لیکی۔

لاس ته راوېنه: گورو، چي پرتله کونه د، تر، سره نه کيري.

بیا: سپین وشین ته بنکی دي يا

سپین له شین څخه بنکلی دي.

ناسم: سپین تر شین بنکلی دي.

خو سمی پرتله کونی له پاره ليکو، چي : سپین له شین څخه بنکلی دي.

نو د، تر، سره پرتله ونه نه شي کيدی، داد، له ... څخه، سره کيري.

د تل له پاره، تل، ترتله او تل ترتله

ما څوکاله د مخه د تاند درني خپروني کي د یوه پېردرانه او راته ګران استاد یوه ليکنه ولوستله، چي له تاسو سره يې د شريکولو له پاره له هغې دا لاندي را اخلم او په دوه برخو يې وېشم:

يادونه: پخوا مې په دې یوه اوږده ليکنه کېږي وه، خواوس مې دا نوي ولیکله، چي د ليکنى دول يې هم بدل غوندي دي.

لومړۍ: د تل له پاره:

، (دل لپاره) په ګرامري لحاظ قيدي عبارت دي. دغه قيد د پښتو په پخوانو كتابونو کي نه مومن، په غالب ګومان په شلمه پېرى کي پښتو ته راغلى دي او د انګلیسي ژبې د FOR EVER ترجمه بنکاري،

—، که څوک د متوفی په اړه ولیکي چي : هغه له مور دل لپاره لار؛ دلته يې نه (تل) او نه هغه د کلاسيکو اثارو عبارتونه معادل دي. ټیني خلک (د تل په مخه) عبارت استعمالوي چي شاید (د تل لپاره) تر ګردو نبردي معادل وي. مور ويلاي شو چي : هغه له مور د تل په مخه لار،

دويم: تل، ترتله او تل ترتله:

،،(تل) دېره لنده، يوه سیلابي کلمه ده خو د ابديت لویه معنا پکي نغښتي ده. په همدي وجه دېر څله ليکونکي د هغې ترمعنوی اثر لاندې راشي او يو څه نور توري ورسره زيات کړي چې په صورت کي يې هم د محتوا قوت پیدا شي. پخوانو چې (تل تله) جمع کړي او (تر تلو) يې بلای دی، يا بې د (تر تله) په ځای (تل تله) راوړی دی، وجه يې همدا د تینګار غوبښته ده،،

گرانو لوستونکو!

زه په دي ليکني نور څه نه ليکم، خو دي د ،، تل له پاره، تر، تر تله ،، له پاره غواړم یواحی یوڅو غونډالي له تاسوسره شريکي کرم او په تل تر تله لږ تم شم :

له دي د مخه، چې په دي موخه څه ليکو اړیین بولم، چې د سم اند(منطق) څخه روښانه ونه وکړم.

يو: منطق

راخۍ، چې له هرڅه د مخه لومړۍ د سم اند يا منطق په بنست،، وينا، تعريف کړو:

پېژند (دا پېژند د شمير پوهني سم اند څخه دی): وينا د ويونو یا کلمو موخه وره څنګ په څنګ اينډونه ده، چې يو،، رېښتيا ارزښت،، رېښتيا يا نارېښتيا ولري.

که ووايو، چې:

نن د کابل دبنار د هوا حالات.

دا وينا نه ده، ټکه موخه وره نه ده، ټکه چې،، رېښتيا ارزښت،، رېښتيا يا نارېښتيا نه لري.

که ووايو، چې

نن کابل کي ورینګي (ورېښت). ورېږي.

دا وينا ده، ټکه موخه وره ده او يو رېښتيا ارزښت لري، يعني یا به ورینګي ورېږي (باران نه ورېږي، باران میبارد)، چې رېښتيا ارزښت یې رېښتيا دی او یا به ورینګي نه ورېږي، چې رېښتيا ارزښت یې نارېښتيا دی.

پورته جمله ويلاي شو:

نن په کابل کي ورینگي وریوري.

په کابل کي نن ورینگي وریوري.

ورینگي وریوري نن په کابل کي.

د سم اند له مخي دا ويناوي دي . ويونه موخه ور سره ځاي په ځاي شوي، خو دا چي ژبه
بي څه ډول ليکنه غواړي، دا بیبا بله خبره ده.

جمله يا بهتره وينا لرو: ، استبدادي نظام د تل لپاره نسکور شو،، دا ويناده، ځکه چي
، رښتنيا ارزښت، رښتنيا يا نا رښتنيا لري.

دا چي دا ،، استبدادي حکومت، به بیا راځي او که نه ، ددي سره بي مور سر او کار نه
لرو. دا د یوه کس اند دی او څرګندې کړ.

دوه: له پخوانيو کتابونو څخه ګټه اخستنه اړيینه ده، خو دي ته باید ګوته ونیسو، چي مور
له پخوا څخه ډېر څه نه لرو، مور همدا اوس خپلی ژبې ته وده ورکوو او دا – د لوړ
څښتن په برکت- په وده کي پوره چتکه ده. زموره هر شاعر او هر اديب د هغه وخت له اد
بيه او شاعره بنه پوهيري او دا باید همداسي وي، ځکه چي دا یوه طبیعي پروسه ده.

اوسم راځو خپلې اري ليکنې ته:

لومړي ته:

دوه برخې دي.

۱ – د دباندنۍ ژبې اغیز:

دا سمه خبره ده، کيدى شي دا وي، ځکه موراړيوجي هر څه یا ټولي پوهني – ژبه هم – د
د باندниو ژبو په مرسته مخ ته بوخو، نو اغیزبه بي هرومرو وي، خو ایا دا اغیزې د
ژبلارو او د موخه ورتیا سره سم دي؟

دي ته باید تل پوره پام وي.

اوسم راځو د ،، تل له پاره، ته

دي ته باید پام وکرو، چي داد FOR EVER انمول دی اوکه نه؟ يعني موخه وردی، که نه؟

يا زمورژبلار به داوي، که نه؟

پوبننته: تکسي دي (د) خه وخت (له پاره) راغوبنتى؟

له هر خه دمخه باید دي پوبننته ته پام وکرو يا پام راوكرخوو، چي زمورېپښتو همداسي ده او که نه؟

که پوبننته سمه وي، نولاندي ھوابونه يې هم هرومروسم دي.

— د سبا له پاره مي په یوولسو بجو تکسي راغوبنتى دي.

— د ... له پاره مي په یوولسو بجو تکسي راغوبنتى دي.

— ... نه مي....

— ... په یوولسو بجو مي تاکسي راغوبنتى دي.

د سبا په ځاي چي درې ټکي ځاي په ځاي شوي، هر مهال (د ژبدود اوسم اند سره سم) لیکل کیدی شي.

داسي هم ويلى شي، چي:

— د تل (د درې ورخو، د یوی اونۍ، د راتلونکو خورخو، د هري ورخې) له پاره مي په یوولسو بجو تاکسي راغوبنتى دي.

دا غوندالي، رېښتيا ارزښت، رېښتيا يا نارېښتيا لرودي شي، خو مور يې دلته د رېښتيا ارزښت سره سر اوکار نه لرو

دويم نه: ، تل، تر تله، تل تر تله

پوبننته 1: ته څومره (وخت) دلته پاتيرې؟

زه څلور ورخې (يو کال، تل) دلته پاتې کېږم.

پونتنه ۲: ته د خه وخته پوري دلته يي؟

زه دلته د څلور ورخو (يوکال، تل) پوري دلته يم.

دلته هم ګوره همغه د ، تل له پاره، په څير څه شته، چې رښتیا ارزښت لري. دا به يا رښتیا وي يا نارښتیا

پونتنه ۳: ته له څه وخت تر څه وخت دلته يي؟

زه د ۵-۶ م تر ۱۰ - م د حمل دلته يم.

بنستیزه پونتنه ۴:

ایا تل ترتله د ترتله لپاره ټینګار دی؟

بیا لنډ:

څومره وخت؟ تل.

د خه وخت له پاره؟ د تل له پاره.

تر څه وخته؟ تر تله.

مور به دي تل تر تله ته لړ تم شو.

ایا هر څه چې شته وي، هغه پیل اوپای لري؟

و به وايو، چې هو.

هر څه چې پیدا کيري، هغه پیل اوپای لري.

يو څو بیلګي:

په مړستون کي د مړي په خښهای داسي لیکي: ۱۹۷۸. ۵ . ۶ - ۱۹۷۸. ۸ . ۳

په توروبي لیکو: شپرم د پنځي ۱۹۷۸ تر ۳ د اتمي ۲۰۱۸

دا په دي مانا چي: له تر

اوسمويښته دا ده، چي شته وي، خوبیدا نه وي؟

ايا داسي څه شته؟ هو او هغه زموږ رب دي.

رب تر تله برقرار دی او پیل یې هم له تله برقرار دی، نو

دلته به هغه د رحمان بابا د شعر د یوه نيمبتي راوري، چي دا درانه استاد هم په خپله لیکنه کي راوري:

، تل تر تله برقرار دی رب زما،

دا درب له پاره داسي ليکو: تل تر تله

دا په دي مانا چي له تل څخه تر تله پوري. يعني دا لومړي ، تل، د ، تر تله، له پاره تینګار نه دي.

نيونه، بنونه، غونه

دا ويونه، چي زه بي دلته اوسم د ګرانو لوستونکوسره شريکوم، زيات په شمير پوهنه کي کارولکيري، خو په ورځني ژوند اونورو پوهنکي هم ورسره مامنځ کيو.

زه زما لیکني له الماني څخه راټبارم. زه باوري یم، چي له مانور تکره کسان شته، چي دا کارښه کولی شي، که دوي یې پخپله نه کوي، نو هيله ده، چي لبرتلبره خومرسته وکړي.

ورانديونه (precondition) لند: نيونه ، فرضيه

وړاندニونه یو حالت او یا یو خوي دی، چي باید پوره وي، له دی د مخه چي یو بل حالت، یوه کرنه یا یو بل خوي او یا یوه بله پروسه د بنوونې شي یا وښول شي.

د بیلګي په توګه په یوه څه کي د ننوتني منلو یا داخيلۍ دو اجازي د مستحق کي دو له پاره ازموينه زيات وخت یوه وړاندニونه یا که غواړي فرضيې ده

یوه وړاندニونه کي دی شي یوائي د یوه حالت یا یوه خوي یوه وړاندニونه وي.

په سم انډ کي وړاندニونه په لاتین کي د پريميس Premise په نامه هم بلل کيري.

په شمي رپوهنه کي وړاندニونه د یوي بنوونلاري یوه غوره برخه جوړولۍ شي

په دی توګه ايندکشن وړاندニونه induction precondition پايونه د ايندکشن بنوونه (*Induktionsvoraussetzung* (the prove of induction) د خانګرو څخه په تولیزو پايونه) پیل په نخښه کوي.
Induktionsbeweis

بېلګه : په دېرو هېوادونو کي د تابعیت منلو لپاره په پوره سویه د ژېږي زده کړه مخ د مخه وړاندニونه ده.

په افغانستان کي د پوهنتون ننوتني لپاره د کانکور ازموينه وړاندニونه ده.

قضيې یا جمله :

جمله په شمي رپوهنه او سم انډ کي یوه نوي پوهه یا پېژندنه ده ، چي له اکسيومونو، تاکندويو(پېژندونو یا تعریفونو) او څرګنده جملو څخه فرمولبمدي کيري. ددي لپاره، چي د یوي جملې وينا و منل شي یا پېژندل شي، باید و بنوول شي . که په کره توګه ونیسو نو دا یوي منلي legitimierte (قانوني) پرلپسي تولګيز (صنفي) پريديکاتي سم انډ د پايوني پرلپسي ده یا که غراری پايله ده.

بنوونه:

په شمي رپوهنه کي بنوونه د یوي وينا د ربستياوالي یا ناربستياوالي باوري راوبستنه (بنوونه) ده. دا د اکسيومونو، چي سر له سره ربستياب نیول شوي وي او نورو وينا و څخه،

چي رېنتیاینه يې تياره بنوول شوي وي راوېستل کيري. دلته له اکسيوماتيکي بنوونې خبرى کوو.**axiomatischen**

شمیرپوهنیزې بنوونې زيات وختپه ورو، وروپلو د نورو غوندالويا جملوپه بنسټ سرته رسینې.

جورېنتیزې - او نا جورېنتیزې بنوونې.
شتونبنوونه:

شتونبنوونه چي وښايي ده، يا یوه تلنلار ورکړ شوي، چي اوبي ته موبیابي، دا په دي مانا چي، یواوبې جورېږي يا منځ ته راحي.

د یوه نه جورېنتیزې بنوونې سره د خویونو لرلوسره د یوه اوبيشتون پای کيري. کله ختیناسیده نيونې کيري، چي اوبيدي شتون نه لري. له دي بنوونو لاس ته نه راحي، چي سره څنګه اوبي لاسته راوري.

غوبننته (ثبوت) Behauptung

غوبننته (ثبوت) Behauptung يا ، څرګند يا روښانه حکم ،“تضمين شوي قضاوت”， هم بلل کيري، یوه جمله ده د څانګړي مانا سره او له ویونکي څخه داسي ويل کيري، چي تولیزه او د تل لپاره وي. که د بېلګي په توګه څوک پوبنټي ته ، چي ایالندن له پاريس څخه لوې دي؟،؟

څواب وايي: لندن په ۲۰۰۰ ز کي د پاريس څخه زيات اوسيدونکي لرل، نو له دي سره دی غوبننته رامنځ ته کوي.

یوه غوبننته نه یواخي لکه (څرکندونه) ويښنه یوه جمله ده د تاکلي خونديونې (متن) سره، بلکي یو تولیز ه کرنې کاروايي ده: د ويل شوي وينا لپاره یوه تولیزه په اختيار کي نيونې (چي گوندي د تیکوالې دعوا پري شوي وي) باوري کيدنه . John R. Searl ددي لپاره د خبروکار“ speach act ” کلمه و کاروله.

غوبنټي کې دی شي تیک (همداسي رېنتیا) وي يا نارېنتیا. دا له دي امله موخه وري دي، چي غوبنټو باندي د ملنو او ردونو له امله خبرې اترې یا که غواړۍ مباحثه وشي، شک پري راشي، ومنل شي یعنې تصدیق شي، چي زور پري واقچول شي، وښوول شي، رد کرای شي(یاني تضاد يې وښوولې شي).

د نورو ژبنيو څرګندونو څخه يي رابیلونه

غوبنتتی(ثبوتنه) نه دي لکه دا لاندي:

۱ - په نيونو ودانی يا فقط نیولشوي يا نا جدي جملی. بېلگي په توګه په ادبیاتو، ژبتمريښونه يا توکي تکالی لکه (،په یوه وخت کي یو پاچا وو.....،)

۲ - پوبنتتی،شک، ګومان(، نه پوهېبرم، چي ایا دا با راشی،)

۳ - تیوریتیکي نیونی(، نیسو، چي هر مالک د جگي ګتی هلي څلي کوي،)

۴ - امر (، لاسونه جګ،)

۵ - کلیمه تاکنه يا نومینال پېژند (، د زیاتو اتومونو تینګ تړنې دی ، مالیکیول ، و بل شی.

۶ - د ځانیز خوند يا مزی څرګندونه(، دا موزیک می بنه راحی،)

کومه ګټه نه لري، چي دلته درښتیا پوبنتتیه رامنځ ته کرو. دا ډول جملی له بله اړخه په ارزښت کيري، د بېلگي په توګه موخه ورتیا، هنري خوندیونه، مجلس ارزښت.

د غوبنتتو ډولونه.

غوبنتتی د خپلو منځانګو له لاري په برخو وبشل کيري ، د بېلگي په توګه:

-- غوبنتتی، چي نږی څنګه جوره شوي، داسي په نامه empirische يا په تجربو ودان، په رښتیا faktische یا مثبت

بنوونه(، دا ونه له لسوکالو زړه ده، ، سرپ له وسپني درانه دي،). دا ډول غوبنتتی تجربه-پوهنه ده، په ځنګري توګه empirische ايمپريکي کارونه په پیدابستي پوهنو کي.

-- سم اديز-شمیر پوهنیزی غوبنتتی(، د ۱۴۴ خلوری ریښه ۱۲ ده،). دا د شمیر پوهنی اوسم اند اله ده.

-- ارزښتیدونکي غوبنتتی (، سپین و برګ ته بنه باجه يا رباب وهی،).

-- یوه لار، یوه کچه، اخلاقی غوبنتتی(، سبری باید له دوي سره مرسته وکري، چي بي له کومي تيروتنې يا ناوره کرنې يا گوناه اړ شي،). دا ډول غوبنتتی د نورماتيو-يا مثبت اخلاق Ethik الي دي.

-- hermeneutische روبسانه، موخه بنوونيزې غوبنتتی (، د سپين بيرغ بنکاره کونه دا مانا لري، چي: ، مورتسليم یو،). دا ډول غوبنتتی د ژب - او کلتوري پوهني الي دي.

د نیسایکولوژیکي يا دنه (حان) کتنې غوبنتتی innerpsychische oder introspektive Behauptungen

(، زه د غابن درد لرم،. ، ګښي خورخوند لري، ، ، زه ګورم، چي ترمومتر ۱۰ درجي خيلزيوس بنائي،).

غوبنتتی په نوروبرخو هم وېشل کيري په:

-- غوبنتتی په پخواني وخت کي په یوکرو يا ټانګرو پېښو، اوسمهال يا راتلونکو پېښو.

(، ګوبتی په ۱۸۳۲ کي ومر، که د ګوبتی په ځاي مي کوم افغان ليکلۍ، نود زېړبدنې يا مرګ ورڅ مي يې باید اسانه پیداکولۍ شوی، دا چي دا مي نه شوکولۍ، اړ شوم همدا الماني پرېړدم په خواشینې). دا ډول غوبنتتی د تاریخپوهني الي دي.

--- د تاکلو ډولونو شيانو شتون غوبنتته (، په دی ځنکله کي دینګرۍ شته،).

--- په تجربوي قانونمندي يا لاراپوندوالي غوبنتتی (، که څوک یوه کريستال ګلنې په مرمر حمکه وغور حوي، زري زري کيري،)

--- د علنونو غوبنتته (، سپې مړ شوی، خکه چي هغه سرطان لروده،).

موږ د ثبوت په ځاي د دې نوي وي، غوبنتته، سره بلد نه یو، خوګورو چي دا سم همغه ثبوت دی.

غوبنتته: سپې په سرطان مړ شوی.

بنوونه: دا بیا باید وبنوول شي، چي همداسي ده اوکه نه.

په امریه بنې، غوبنتتی، امر Imperativ

په کي رادنه کونه Implikation

جمله (شمیرپوهن)

جمله په شمیرپوهن اوسم اند کي يوه نوي پېژندنه ده، چي دا له اکسيومونو، پېژندونو او تازه پېژندل شو جملو څخه وتلي فرمولبندی کيري يا جوريږي. د دي له پاره چي د يوي جملې وينا د پېژندلشي، باید دا وښوول شي.

په نورمال ډول جملې د خپل غوره والي په ترتیب په يوه اهرامدوله ترتیب پهړخو ووېشل شي، چي ترتیب یې داسې برېښي:

۱ - Lemma (د يوه غوره بښونه کي مرستندوي جمله)

۲ - Korollar (د کره کونو يا تري لاس ته راوړنو یوځایکول، چي دا له يوي جملې يا يوه پېژند بي د لويو بوختوالر اکول کيري. زیاتوخت پاڼه لاسته رارونی)

۳ - Proposition (سم انديزې ويناوي).

۴ - جمله يا تيورېم Theorem (پوهنیزه - او بنسټجمله يا سټجمله. تر اوسه په زیاتو ژبو کي کارولکيري .

تل ژبنيز - يا ورځني ژبنيز لیدني غوبښته

--- تل ژبنيز لیدني غوبښته په تولیزه توګه فکر دی.. که سري ته يو فکر يا پېښه پيدا شي،
نو سري کري شي دا يوه غوبښته وړولي.

بيلګه - غونداله: زما غوبښته ده، چي زه موټر بیايم.

مانا: زه اوس په دي فکر را غلم، چي په موټر کي خم.

غوبننته د فلسفی له لیده يا له مخي:

د فلسفی پوهني له مخي د **Immanuel Kanntichnochricht** (ایمانول تراوس مي نه پیژاند) کاتیگوري (پلي) غوبننته د احتمالوالي لارو - - يا قانونمندي په بنسټ په دري برخکاتیگوريو وېسلکيري: دروغ، پوهيدنه او توکلي پېښیدنه. د **kategorischen** يا ناسيده ويناو په بنسټ دروغ هغه د غوبننته زياته پېښیدونکي بنه ده.

وينادولونه يا وينابني:

دری Modi مودوله يا وينادولونه شته: اينديکاتيو، کونيونكتيو او ايمپيراتيو اينديکاتيو Indikativ نومينال وينابنه ده: ته خي، هغه خي او داسي نور. کونيونكتيو يا ناسيده وينابنه: غوبنتن- يا هيله بنه: زه به لار شم، ته به لار شي. ايمپيراتيو Imperativ امربنه: لار شي.

Konjunktiv ناسيده وينا:

کونيونكتيو په هغه حالتونوکي کارول کيري، چي رېښتونى نه، بلکه يواحی شونى يا ممکن وي. يا دا:

زيات وخت وينا په ناسيده ويناكې د امكان په چاپيريال کي راخې، دا د امكانبنه يا شونتيا بنه او يا کي دنتيابنه هم بلل کيري. کونيونكتيودا نه بنائي، چي يو خه شوني دي.

زه به لار شم، ته به لار شي او داسي نور.

دا موضوع پوره اوږد او په زړه پوري د خبروڅه لري.

دا خه ليکني مي چي وکري، نود ژبې سره مي مينه نوره هم زياته شوه او داسي وايم، چي په دي زاره بدن يا تېروخت د ژبې زده کړي شم.

دا زما يوه مشوره ځوانانو او په پوهنه کي هCHANDO ته - په هره پوهنه کي چي وي- دا ده، چي بي له یوي پرمختللي دباندلي ژبې - چي ورانيزمي انګريزې ده- هیڅ نه کيري، موږدېر د زده کړو وروسته پاتي تولنه یو اوژبه موتوانمند، خو هم وروسته پاتي ده او هرڅه باید له بلی ژبې راونيسو.

Smakhan1946@gmail.com

نيولوجيزم Neologismus

منلي انجيير صيب ستانه ميرز هير په م ک کي وړاندیز کړي وو، چي د علومواکادمي له خوا دي يوه ډله جوره شي، چي دا نيو لوچيزم زما په اند د خيرني، پراخونې اوورسره بلدوني او بلدي دنې کارمخ ته يوسي. زه داسي لبر پوهيدم، چي ګوندي دا خود نوو وينو سره سر اوکار باید ولري، خوبیا می هم و غوبنټل، چي ځان داسي لبر څه پري و پوهوم، نو د الماني ن ج له لاري می دا ليکنه برابره کړه، چي له تاسوسره يې هم په مينه ګډوم.

دا ليکنه به دوه برخي ولري، چي لومړۍ به يې د نيو لوچيزم سره ځان بوخت کړي او دويمه به يې نيو لوچيزم ته د پښتو ارتيا په هکله وي او په دې اړوند به دژپوهانو کار څه وي او که نوري ارتيا به مو اړيښي وي.

که زما د ليکنو سره څوک داسي لبر بلد وي، نو دي ته به يې هم پام شوي وي، چي زما په ليکنوکي پردي ويونه کم ليدل کيري، پرته له هغه پوره اړيښنوبونو، چي پښتو اندول ورته نه پيداکيري، چي هغه به هم زيات پيداښتني ويونه نه وي او هغه به هم د هغې اړونده ژبي د ودي له مخي منځ ته راغي وي.

يوه داسي ټوان پښتون راته ليکلي وو، چي ګوندي زما ليکني يې لوستلي، خو ډېر ساده دي.

لومړۍ برخه

نيولوجيزم:

يو نيو لوچيزم Neologismus په يو ژبتولني کي په تولیزه کارونه کي د مخه تري تيرشوي يعني د پرپښدو ژبني ويونو بيا نوي کارونه ده، وايې

- يو نوي راپیدا کړي وي (نوي وي) په همدي توکه يو همداسي ويښه (افاده) يا

- يوه نوي مانا، چي د هغې سره همدا اوسلرلي وي، په همدي توکه پڅله ويښه (افاده) باندي سمباليوري (نوي مانا) يا دا نوي مانا ورته ورکولکيري، يا هم دا وي په همدي توکه ويښه پڅله، چي نوي مانا غوره کوي.

که دا ديو ژبتولني په دنه کي پراخونه و ميندي يا دژبتولني په دنه کي وزغلي، او د ژبويونو كتاب (پکشنري) يې را واخلي او د دې ژبي ژبپانګه کي ځائي و نيسې. د نيو لوچيزم له پاره کرکتريستيک يا خويغوره-والى يا خويتاکونکي دې، چي ويونکي دا په يوه وختوائن کي د نوي په توګه خپلو. کوم ويونه (لا) نيو لوچيزم دي، په دې پوري اړه لري، چي له کوم وختتکي څخه سړي د یو ژبي ويونپانګه (ويونو پانګه) په پام کي نيسې يا څيري. د دې په څنګ کي په تولیز-ژبنیز ستاندارد ويونكتابونو (دو یونكتابونو يا

دکشنري) رانيلشوي نيلوجيزمونو له پاره په دېرو ژبوکي ځانګري ويونكتابونه، چي دوي ځانله يا تيک د همدي ويونپانگه (که ويونپانگه؟) څيري شتون لري. د نيلوجيزم ويسي (افادي) ته د زري یوناني ويونه „*neos*“، „*νέος*“، نوي او *λόγος logos* („Wort“، „وی“، بنسټ ته پراته دي، چي په پښتو يې نوبوي (نومړۍ یا نوي وی) بللې شو.

د دې کليمي جنجالپرابلم ته

دا د نيلوجيزم وی یا کليمه په ژبپوهنه کي نه بېخي ساده یوونوالی یا یواندوالی نه لري.

Hadumod Bußmann (هادومود بوسمن) داسي پېژندورکوي:

نوي په کاراچولشوي یا نوي منځ ته راغلي ژبنيزې ويبيني، داسي ويونه په ويچورونې، ويچورونې یا د ماناوريونوالی له لاري منځ ته رائي. ځانله د نيلانګويسټيک *Neurolinguistik* یا نيوژبپوهنه (نوي ژبپوهنه) کي د دې وی له پاره د دې وی یا کليمي د نوي پيداپښت مثل منځ ته رائي یا د دې وی مثل مثل کېږي.

هلموت ګلوك Helmut Glück له یوی لور نيلوجيزم له نوبېډاپښت سره برابر وټاكه یا کېښود او په چوخونې، ويچورونې پېښت، سره په حواله نيلوجيزم، دا ورکرلشوي بېلګي مګر تيک د ويچورونې، پورونې یا ماناوريونې حالتونه دي. د ژبپوهني ورخنیوالی یا رواج کي که هرڅوره ناوخته نو د ۱۹-مي پېرى پای څخه، ويچورونې پېډاکونه/پېلپېډاکونه، له یوی لوري او، ويچورونې، بلې لور ته توپپروي.

بيلونه

د ژوندي ژبي خبرپکونکي هره ورڅنوي ويونه جورپوي یا پېډاکونکي، چي د هغوي سره دوي سملاسي یا توکلي بلنتشياوي یا نومونتشياوي دکونکي یا بندوي. زيات له دې ويونو تيک یوچل په کارلوپوري. زيات وخت د دې ويونو موڅه په دې کي ده، چي د هغه سره یو نومونحالات پوره کړي.

د نيلوجيزم ډولونه

د نيلوجيزم لاندي ډولونه کيدى شي سره توپپر شي.

نوبېډاپښت (نوي ويونه)

ويبيني او ماناوي نوي دي. د نوي څوان وخت بېلګه یې د لندخبرلېړل له پاره وتونوی SMS له simsن له.

نوي ماناوي

يو زور وی تيک یوه نوي مانا (پسي یا بله مانا هم) اخلي. په دې توګه ګوندي له یوه زاره وی د بېلګي په توګه مورک *Maus* په یوه، تخنيکي الی، د شميرونې ورشو، کي هم ځای په ځای شي.

نوی کمبینیشنونه یا نوی گدوله لکینه:

دلته هغه کارونویونه سره یوخای کیری (Internetcafé) انترنټکافی، لپتاپ بکس (Analoguhr, Laptop-Tasche).

نيولوجيزم او ڙبنورم

که نوی وی کارونی ته ریشی، نو خبرپکوونکی زیات وخت د نورم د نه باورتیا سره مخامخ کیری.

وینه، مانا اوکیدی شي د پېرمانوالی

- ویندول بی لومری په ورخنی کارونه کي ساتل کیري. په څانګري توګه پورویونو کي دا زیات پیښیری، خو نه تل، یوه د اعيارونی (چمتوکونی) پروسه پیښیری، چې د هغې سره د تري پور شوي ژبې ویندول د فینومینسیستم سره سر وxorی. د دی له پاره بیلګه دونلوډ Download دی

په ژبه کي پردي ویونه ځای نیسي، ځکه چې په الماني همداسي پشتو ژبه کي ورته اندول نه پیداکيري.

Kunstwort مصنوعي وی يا هنري وی (هنروی)

د هنروی سره هغه وی په نخبنه کوو، چې د یوی ژبې د ويچورونی پیداپښتي الاتو سره جور نه وي او د یوی بلی ژبې خخه هم نه وي پور شوی. دا یوه نوی ریښه جوروي او زیات جگسموبولیک یا زیات نمونه-بیز (نمونیز؟) دی. نوی جور شوي هنرویونه زیات وخت د نیولوچزمونو په حیث باوري وو.

د شعرونو ترتیب او بیتونوکی سری زیات وخت د هنرویونو سره مخامخ کیري.

جورښتونونه

د هنرویونو له پاره زیات جورښتونونه: د ویونپیلو (د ویونو د پیل) یوخای راکښنه، یوخای ایښونه، او د گرافیمونو Graphemen د گدوله کونی لندونه.

يوخاير اکښنه:

په دی د هنرویونوکي دوه یا زیات ویونه و یوه وي ته راکښلکیري (، سره ویلکول،)، چيرته چې سره یوبل باندی اوښتونی برخه لري کیري. د دی له پاره بلابیلی په نخبنه-ونی شته، د بیلګي په توګه، یوخای راکښنوی، سره ویلکولوی، گدوله-وی....
بیلګي:

له Euro (گران) او Teuer (یورو) -

له Diktatur او Demokratie -

له پاروونکي Grusel او Musical موزیک څخه -

له Informatik - څخه (Mathematik يا Information او Automatik)

اینفورماتیک په نامه پوهنځی شته اولوستل یې وايی چې له شمیرپوهنی ستونځمن دي.
مور د کمپیوټر سائنس په نامه پوهنځی لرو، نه پوهنځی لړ، چې هلته به خومه د
اینفورماتیک سره سراوکارلري، خوګومان مي دي، چې دومره دېربه نه وي.

له Elektronik او Mechanik څخه -

دا یوه نوې د موټرو مسلکي زده کړه هم ده، حکه د نوبو موټرو ماشینونه تول په
همداسي الو سمبال دي، چې میښاترونیکان ورسره سر اوکارلري.

له Glokalisierung او Globalisierung څخه -

Zusammensetzung von Wortanfängen

د ویونو پیلې سره یوځای اینیونه

دا هنرویونه د سیلبولندیویونوسره خپلوان دي:

بیلګي:

له Modulator او Demodulator څخه -

له Motor او Pedal څخه. دا د بدبي او بایسکل څخه جور په پیسوونه-الاتو
ئي يا بیول کېږي.

له Chicago او Pittsburgh څخه -

له Haribo - (Hans Riegel Bonn) هانس ریگل نوم دي، چې له بن وویا دي(?)
څخه. دا یوه خوره دخوره وجوړه میوه ده، چې کوچنیان یې په مینه خوري.

له Milka - Milch شودو او کاكو Kakao څخه جور څه دي. خواره خو هرومودي.

لندونی Abkürzungen

لندونی هم کیدی شي هنرويونه وبلل شي
بیلگه:

له پاره لندونه North Atlantic Treaty Organisation د “Nato,,

دالومړۍ برخه زموږ له پاره دلته همدومره بسیا کوي او اوس راخو دي

دویمي برخې ته:

د پښتو ستونځي او نیولوجیزم:

د پښتو د پوهنیزې ودي له امله او که غواړۍ، دنه ودي له امله د پښتو ژبه ستونځي هم زیاتي دي. مور او تاسود دي لیکنی سره داسي لبر سر نیولوجیزم ته ورنسکاره کړ او ومو لیدل، چې دا نیولوجیزم د یوې ژبه ويونکو د ودي سره هم سیده تراو لري

هنرويونه او نیولوجیزمونه

تول هنرويونه نیولوجیزمونه نه دي. یوه ويكتابیزه (د ډکشنري) نخبنه یو او بردا وخت د نیولوجیزم په خير ګنل کيري. د زیاتي پراخیدنې او د کارونې دوام سره د تولژښيز ويپانګي د ورسره ورځني يا اري ژبه برخه ګرځي.

دا چې په پښتو کي به نیولوجیزمونه کوم وي، زه تري نه یم خبر اونه پري پوهېرم، د دي دی ماته بخښه وي، خو هغه ويونه چې مور بدل کړي یا د نورو ويونو په ځای، چې ګوندي مور یې پښتو کوو چې تاسوته به هيله ده زما د لیکنو معلومي وي- هغه - په پوره خواشیني باید ووایم - چې له هره اړخه ناسمي دي لکه:

مایع ته اوبلن ویل اود سلمي په ځای سلنې کارول، د ستاندارد، سطحي سوېي په ځای کچه کارول او داسي نور.

دلته په مې هم وراندیزدادی، چې د نوروژبو په مرسته به هري پوهنی ته وده ورکوو او هلتنه په نورو ژبوکې زیاتوخت د پیداپښتني ويونو له پاره مور په پښتو اندول پیداکولۍ شو اوکه نه نو بیاد همغې ژبه همغه وي لیکو اوکه په عربی اندول باندې یې پوهیدو، نوهغه هم له نوروبنه دي.

يادونه: ڇان پالنه دي نه وي، خو دا به ووايم، چي په نبردي څلوبېنتو ڪتابونوکي، چي راټولوني اوڙباري دي، ما شميرپوهنه په پښتو ليکلي، دا په دي مان، چي په پښتنيعني تول مسلكي نومونه په پښتودي اودا ما جورکري نه دي، دا نیولوجيزمونه نه دي، دا مور په ڙبه کي لرلي ويونه دي، چي ما به لموري ڦل تري کار اخستي وي يا به مي لموري څل په کاراچولي وي او له دي امله دزياتو گوتتيونو سره مخامخ هم يم، خوباورلرم، چي دا به هغه خپل ڇائي نيسني. ماته غوره دا بربني، چي زما په اند ناسمون په کي نه شته اوکه وو، نوهجه به د راتلونکو خوانانو دنده وي، چي سم بي کري.

زمور لموري دنده: ڪتابونه له نوروژبو په پښتو ڙبارل، دا په دي مانا، چي مسلكي ويونو ته هم د پښتو اندول پيداکول لکه د مشبوع له پاره مور يا ماره ليکل او د داسي ڪتابونو بېرول.

بيا زما تل ڇوانانو ته مشوره: که غوارو و پوهيرو او پوهه مو نوروته ورکري شو، باید په یوه پرمختالي د بانداني ڙبه بنه و پوهيرو.

داكتر ماخان ميري شينواري

دا مو د ستونځوييو لار نه ده

زه - لکه د تل په څير - د ژبيوهانو او په ڙبه کي د نوبنت مينوالو څخه بخښنه غواړم، چي دا د دوي د ژبسون او نوبنتونو سره هم اندی نه يم، خو باور وکري، چي دا څه چي زه ليکم هم، د ڇان غوبنتني او ستاياني له امله نه دي.

دا چي ڙبه مو نوي د دولت د ژبي په څير ميدان ته راوتلي، نو دا ستونځي مو تر یوه وخته پوري شته. دا ستونځي تولي ژبي لري، هغه چي بېري پرمختالي ژبي هم دي. دا ستونځي چي مور یې په ڙبه کي ګورو، داسي ستونځي دي، چي مور ورسره سه ژوند کري شو او لکه څنګه چي د نورو ژبو خاوندان د خپلو ژبو سره په دي هکله ستونځي نه لري او يا نه دي راپيداکري، مور یې ورسره نه لرو او له مور څخه هر یو هم لکه د نورو ژبو خاوندان د سمپوهيدني له امله د ستونځو سره نه مخامخ کيرو، نو باید راپيداپي هم نه کرو.

یوه بله يادونه: زه چي د خپلو څوانو ليکوالانو او ژبيوهان ليکني لولم، نو باور وکري، چي ورتنه خوبنديبرم. دوي توامنده کسان دي او زه ورتنه د راتلونکي له پاره بېر بنه ليد لرم او د نوري توامنديکي دو هيله یې لرم.

ستونځي مو خه دي؟

نوري ستونځي څنګه زېروي؟

زمور ژبيهان او ژميٺوال، چي سره کښي نۍ او د خوب ته نسلو وخت چرت کي لارشي او يو خه ورته فکر ته راشي، چي بدلوا يا سمون يا پيداکې دنه کې فکر لارشي، نو سملاسي غواري يو خه ورته پيدا کري او يا کله، کله يو زدکريال يا زدکوونی تري ديوه څه په هکله وپونستني، نو دی باید دي پونستني ته يو څواب پيدا کري، داسي نه ورته وايي، چي دا خو د نړۍ په ټولو ژبو کي دا ستونځي شته.

يو خو بي لگي به يې دلته راوړم:

لومري. پونستل کيري، چي: هغه راغى او هغه کتاب ولوست. دا خو نو يو ډول ه ګاني دي څنګه به پوه شو، چي دا به نو څنګه سره توپير ګرو. مور خو د عربي په برکت يو ګودي الف لرو سملاسي دا استاد د ډوي ه په سر يو ګودي الف وروتپي.

دويم: يو ژميٺوال دشپې په چرت کي وي او فکر ته يې راشي، چي دا د فارسي صدم خو د پښتو د سلم غوندي دي، خو راھه دا سلن کړه. دلته نو ژبلاړ، سم انډ، د شمي رپوهني لار ته فکر نه کري او هغه سهار بيا ټولو پښتنو خپله د ليکني لار ګرځولي وي.

دریم: پښتنه پوهان سره کښیني او وايي، چي دا مایع خو عربي دي، دا باید په پښتو شي (دا کې دي شي او انډول يې باید وي، ټکه دا پیدا پښتي وي دي)، نو يو وايي، چي مور خو ورته په پکتیاکي او بلن وايو، نو سملاسي دا او بین شي. دا ټکه چي دا ژبې مینهوال خو نه پوهري، چي دا مایع څه پېژند لري او د فزيک له مخي يې دا پېژند څنګه ورکړل شوی دي. هغه نوم او سخور په درسي کتابونو کي هم کتل کيري او او بلن غاز هم وايي، بې له دي چي په او بلن وپوهيري او پا په مایع.

څلورم: د غلامي کري، چي وايي ماتي کري، نو سملاسي وايي، چي دلته خو باید يو هې بدله شي.

بيا دليل راوري، چي يو غږ او دوه يې ګاني. دا ژبلاړ نه ده دا ژبلاړي په مخامنځ لار ده، خو دا او س هم زمور هغه وتلي ژبيهان او په ژبه کې پوهان همداسي ناسمه ليکي.

که په کړی او کړی کې ستونڅه وي، خود دې یوه په ک کې ده، چې ځانله سیلې لري، دا خودې کار نه دې، خوايۍ، چې د مرچو تاو له کوچو باسي. دلته خو ګوره باید کتنه یو څه ورپه غاره کړي او نه، ی، په ګودې الف وزورو.

که مور داسې خوبونه ګورو نو راځۍ چې دا سې یو خو بېلګې يې راورو:

لومړۍ: ولې ولې ولې؟

دلته نوموی، پوبنتنوي او ګرنوی دې، چې هر یو یې هر یو کې دې شي. پوبنتنې به نو د درنو ژبپوهانو دا وي، چې نو مور څنګه پوه شو، چې کوم يې کوم دې؟

په پورته کې خوا دوه نه داچې یو دول لیکل کېږي، یو دول ویل کېږي هم او دادریم کې د ویلو له لاري بېلوالۍ شته، هلتې به نو دې د پوبنتنوي د و سره یو څه کوو يا به الف پري د پاسه تپو او يا به نو نه پوهېږم.

دویم: د تره (د پلار ورو) او تره (هغه د بادرنګ په څير خوندور) په منځ کې به نو له ه پرتې د سیلې له لاري توپیر کوو او کوم به کوم نوم وي؟ دلته نو باید په یوهت څه و تپو، چې دواړه نومونه هم دې.

راځۍ چې یوه بېلګه - زماله لوري کې دې شي یوه بې سم انده بېلکه وي - خوراکو.

افغانستان کې لومړۍ الف بل دول ویل کېږي، چې د نوبنت له امله باید یو ګودې الف ورباندي سور کړو، که څنګه؟ او پرتې له دې څنګه باید وپوهېږو، چې دا ن هغه د عربو په څير زبر لري، زور او که یا پېښ. مور خو په شمېروني کې همدا یو ګودې الف لرو، چې په هر توري یې سورولۍ شو.

دریم: د ترور (د پلار یا د مور خور) او ترور (چې چا ته یو څه ورپېښ شي او ترور یوی او بلې خوا ته ګوري) په منځ کې به هم څنګه توپیر وکړي شو؟

یوه پوبنتنې: مور وايو، چې دوه وونه لرو. ایا مور یې چې یو دول لیکو، د کومو ستونڅو سره یې مخ کړي یو؟ چې تراوسه یې د ستونڅو سره نه یو مخ کړي، نو له دې وروسته، چې مور پسې پښتنه خو لا بنه باید وپوهېږي، دوي به نو څنګه له ستونڅو سره مخامخ کړي؟

یوه په یادو راوونه: یوه ورخ خوکسان سره ناست وو، چي په غبرگون خبری شوي، نو دی یوه وویل چي گوندي دا وى د ده له لوري روئنۍ شوي، دا یې نوبنت وو. ما ورته وویل، که ووایو چي: .. غبرگون ونه بنوده دا به بنه وي او که ووایو چي .. څه ونه ویل، چي تل سم دی او تري پوهې دنه یې هم سمه ده.

پای یادونه:

زمور د فارسي ورونه پوهېري، چي شيري او شير سره نه بدلوی او دوي تراوسه د دی یوی ی سره ژوند کړي او له دی امله یې ځانونو ته نوري ستونځي نه دی زېرولي او همداسي د night سره انګربزي ژبو ولسونو هم کومه ستونځه نه ده لرلي او نه چا نايکت یا نايغت او یا بل څه ویلی او دا په پېریو همداسي ده.

زما په اند به مور هم سور، سور او سور، سور سره نه بدلوو.

سور(رنګ)، سور (چای)، سور (د یوه پتی)، رباب سور. دا دوه دروند، ، و، لري او دا بل یې سپک، ، و، خو بیا د دی نورو دوو سره څه کوو، چي مغه، ، و، لري؟

دا پورته ليکنه می د لاندي ليکني له امله وکړه:

ما دا خو ورځي د مخه د پوهنتون د یوه استاد ليکنه ولوستله، چي د یوه زدکري پوهنتي ته یې بیا په، ،،، گودی الف تېلی وو، نو دا ليکنه می په ورزياته کړه، کې دی شي تکرار یې دېر وي، خو غورڅول می یې زړه نه غواړي.

زه په دي اخرو وختونو کي، ،،، ۱، ۱، و او ی، گورم، یا می ورته او س پام را او وښتی، چي په ککره یاخنګ کي یې ورته گودی الف سور کړي، نو له دی امله می داسې لېږي او وړي ليکني ته زړه راپورته کړ، د یوه سوال سره، چي مور د پښتو له پاره باید نوري ستونځي ونه زېردو.

د دې ستونځو سره مو ژوند کړي او دا د هیڅ څه مخه هم نه نیسي او تول پري پوهېري. کله کله زمور ګران ژپوهان او نور ليکوالان ليکي، پښتو د یې د نورو ژبوبونکو له پاره ساده شي. دا مو نه دنده ده او نه یې باید دنده وګرځوو، دا څه چي لرو، دا به د نورو

زبوالاو سره هم گدوو. لکه مور په نور ژبو څنګه پوهې برو، دوى هم زمور په ژبه همداسي پوهې دلی شي. مور ته زمور له پاره په لومړۍ ليکه زمور ژبه غوروالي لري.

يادونه: زه دلته داسي لې ستونځي لرم، چي دا غوروالي او که غوره والي وليکو، خو که هرڅنګه وي هم ستونځي ورسره نه شو پيداکولی.

زما هيله همدا ده، چي راهي نوري ستونځي به نه زياتوو.

لکه پورته مې چي ګونه ورته ونيوله، زمور ليکوالان او ژبيوهان او همداسي نور د اند او نظر خاوندان په دي اخرو او يا هم شايد له پخوا د غړلرونکو تورو د ليکلو سره ستونځي لري او يا ستونځي راپورته کوي. دا ستونځي دنري په ټولو ژبو کي شته او دا د پرمختګ مخه نه نيسې او نه د ژبي خاوندان ورسره کومه ستونځه را پورته کوي يا لري.

مور خو پورته له دي هم په ژبه او هره رينه کي پوره ستونځي لرو، چي هغه باید اوې (حل) شي، نو له دي امله زه هم غواړم په دي ستونځو لې دګرانو لوستونکو سره خپل اند ګډ کرم.

مور درې غړلرونکي توري لرو (او که ۵) په ورزیاته کړو، نو څلور به شي.

لومړۍ: ايا الف دي. د الف غبروي شته خو به ماته له دوه ډوله شايد ډېره وبرېښي، خو وبه نيسو، چي دا دوه خو هرому شته او د نورو غړلرونکو تورو سره خو يې -که ورسره مل راشي- نور هم د غږډولونه ډېرېږي، نو که دا سره د ليکني له مخي بېلورو . د بېلګې په توګه که ولرو باور (ددي سمه د غړونو روښانونه به بېدادسي وي، چي د با څخه پورته وو ته هم يا الف يا یو بل څه ولې کې، چي سېږي پوه شي، چي جګ ویل کيري او نه دېېښ سره او نه د زېر سره) دا مو ژبه ده پوهېرو، چي څنګه يې لولو.

دويم: دا دوه وونه خو لرو، چي دروند وو لکه تباکو (که تباکو؟) او سېک وو، لکه زانګو. دلته هم شايد ځنې پښتو پوهان يا د ويلکې دنې مینوال وغواري، چي د یوې نخښي له لار يې سره بدل کړي.

ځنې ليکنو کي ګورو، چي په ا هم ګودي الف ليکي او په ،،، هم، همداسي په ،،، هم، يې ګانې خو لا څه کوي، چي پنځه شوي خو دي او که دا لار وي، نو باید لړتلهو خو اته شي.

ايا پښتو غړلرونکي توري پورته له دي اړونده غړونو نوري دندې لري؟

يا ايا د غړ لرونکو تور په مرسته، کړنه او نوم تاکلې شو؟

نه. نوري دندي نه لري. د دي له مخي خوك خه شي تاكل نه شي يا نه تاكل كيري، خودوي، د بېرىگونو او يوگونو نومونو او همداسي د نارينه او بىھىئە نومونو منخ كي د روبنانونى دنده لري.

د دوى له لاري خه نه تاكلكيري. دلته گوره د پېژندنى يا ور پېژندنى نه ليكم، خكه دا پېژندنه بىا پخپله يوه دنده ده. دا روبنانونه راته سمه بربىنى. بىلگى يى: لكه د يىگانو له لاري، چى نارينه، بىھىئە، يو او دېر روبنانه كيري يا راته ھرگندىري، كه پېژندل كيري ولىكم، نو كىدى شي دلته بىا نوري پوبنتتى رامنخ ته شي، خو يو كار چى هيچ وخت د ژبلاز له لاري نه كيري، هغه دا دى، چى د هيچ توري يا نورهم غېلرونكى توري له لاري او همداسي ى له لاري كېنه او نوم نه تاكل كيري، دا په دى مانا، چى كېوال او نومواز غېلرونكى توري نه شته، چى لاري بى كېنه او نوم سره تاكل كيري او بىلىرى. د دي له پاره نه تولىزه لار شته او نه د ژبلازى له لاري. دا سى هم نه كيري، چى يو غېلرونكى توري او دوه دوله ليكل، دا هم ژبلاز نه ده.

د كېنۇ سره د كېونى بىنە بدلىي دل:

په پىستۇ ژبه كى د كېنۇ بولۇنۇ سره د تىر وخت او اوسمىھال له پاره د كېونى بىنە د ھۇ كېنۇ له پاره بدلىرى او دا هم يوه لار لرى:

لومەرى : هغه كېنى، چى پې كېونى تە ارتىانە لرى، په هغۇ كى د كېونى بىنە نه بدلىرى. بىلگى يى: تىل، كېنىناسىتل، درېدل او بۇر بىلگى يى بى گران لوستونكى پخپله راولى شي

دويم: هغه كېنى دى، چى د هغۇ كېلو له پاره پېركېونى تە ارتىا شته. په هغۇ كېنۇ كى د اوسمىھال او د تىرمەھال له پاره د كۈونكۈ بىنە بدلىرى. بىلگى يى: وھل، خورل، او نور

پىستۇ ماتە يوه توامنە، خو داسى لېر د نورو له پاره ستۇنھمنە ژبه بربىنى، خو كە المانى او ياداسى ويل كيري، روسى تە پام راواروو، هغه هم همداسي ستۇنھمنى ژبي دى، خو زدە كيري او زە هم لاتراوسە پە المانى ژبه د پېرۇ ناسىمۇنۇ سره مخامخ كىرم. المانيان. زمور پە غم كى نه دى، چى ژبه كى نور بىلۇنونە راولي.

د داسى لېر خە بوختىالە پاره:

یوه بله موضوع می زره دی، چي له تاسو سره گله کرم او هغه د هغه خه له امله ده، چي
مور بی دواړه لرو:

مور لرو: ، زما، زمور، ستا، ستاسو، او هم لرو: ، دما، دمور، دتا، دتاسو، زمور
ورځنۍ شوی ، زما او نور دی، خو ایا د ڙبلاں له لاري هم داسم دی او که دا ، دما...،
سم دی؟

دما له انده او څېرنې له مخي خو ، دما، دمور، دتا، دتاسو، سم دی. لیکنه می په دی
هکله په تاند او دعوت منلو څپونو کي خوره شوي او د ڙبلاں کتاب ، چي په لند وخت
کي به خور شي، هم وي..

له سري سيني مو منه او راته روغ او هخاند اوسي.

ډاکټر ماخان ميری شينواري

پښتو ته ناسم رانښاڅوی ويونه

او له ڙپو هانو څخه هيله

دا داسي لند، بي له اوږدي شنني راويم. دا تولي لیکني د تاند او دعوت په منلو پانو کي
خوري شوي او هم دا کي هم کتل کي دي شي ketabton.com په همدي نامه
كتاب په

څنګه پوهې رو، چي دا يا یو وي ولی ناسم دی؟

لومړۍ: یو نوم، یو وي يا کوم تورۍ، چي د هغه ورکړ شوي نوم يا بل څه خوي ونه لري،
ناسم دی.

دویم: یو نوم يا بل کوم وي، چي تولیز نه وي او تولیز کي دي نه شي، ناسم دی.

دریم: د ڙبلاړي سره په مخامخوالی کي رائي.

څلورم: د هر څه د سم او ناسم له پاره، چي بنوونې او د لایل راول کېږي، باید له مخامخوالی خپلواک يا ازاد وي

پنځم بیا د پورته لند: پوهنیز دلیل کوم دي؟ هغه دلیل، چي له مخامخوالی خپلواک يا ازاد وي.

داسي پېل کوو:

يو: سلن نه شته: د سلم له پاره سلن راول ناسم دي. دا دژبي او شمي رو هني له لاري او تولګيز هم نه دي او دا دي هم په ياد وي، چي دا سلنې شلکلن ناسمون دي، له دي د مخه دا ناسمون نه وو.

دوه: اوبلن: دا هم ناسم د بهيدونکو له پاره کارول کېږي. اوبلن یواحې او یواحې د واورو خوي دي او بس.

درې: تر: په تولو هغو ځایونو کي تر ناسم دي، چي داسي نه وي:
لومړۍ اړیکوی: له جلالکوت تر کابله يا ... ترکابل پوري.

دویم ترنوی: په کوټه کي ۲۰ تر ۳۰ کسان ځایېږي.

درېم د مهال يا یو څه پاي: تر نهو بجو درڅم
بیا: پرته له داسي غونډالو، په بل هر ځای کي، تر، ناسم دي.

څلور: له تر سره پرتله کونه: دا هم سوچبوچ نه شي کې دي، زما کتاب کي روښانه شوي..
پنځه: ئ: زمور په پښتو کي داسي، ځای نه لري. دا ژبلار نه ده، چي غږ دي یو او،
، ی، دې دوه - يا ان درېو ته هم رسیدلی شي - وي.

شپږ: سېرکال تر تولو ډېر انگور شوي، ناسمه ده. که ووایو په توله کي، دا یو تکيه کلام
دې پروا نه لري.

اوه: تر ډېره بريده يا ... پولي، او هم يا کچي ناسم دي.

اته: کچه موږ زيات وخت ناسمه کاروو، د ستاندارد يا معیار، سطحي او سویې له پاره.
لاندي به یو څو ويونه راورو، چي نوم او اړیکویونه دي او تل باید په لیکلو کي پام ورته
وشي.

نوره کارونه یې د اړیکوی ده.

نه: منځ یا منځتکی: یواخی د یوه شي یا یوه څه هندسي منځ باید وي.

نور منځ اړیکوی دی.

مخ. په مخ یې دانه ده. چې پرته له داسې کارونو، چې فزیکي مخ دی، نور کارول یې اړیکویونه دی. مخ ته، دمخه، خو ترمخه سوچبوچ نه شته او همداسي تر مخکي. دا تر خو ناسم او دا مخکي هم کلیوالی ويينه ده.

همداسي څنګ او شا. په دي پوهیرو، چې کله فزیکي او کله دا فزیکي څنګ او شا موخه تري نه ده.

دا هم ناسم دي:

روغتون، چې مور د ناروغانو ټای ته وايو ناسم دي. سم یې ناروغتون، رغنتون يا رغنځی دي.

رغنځی ماته دېر بنه برپني.

د کورنيو چارو وزارت ناموختور دي، موختاربي د دنننيو چارو وزارت.

دي وګوري.

دي وګوري. Katabton: com هغه ګران لوستونکي، د دي اونورو سمونونو سره مينه لري، نو

یوه یادونه:

دا ما ته یوه بابيزه او بي ارزښته خبره نه برپني، دا موژبه ده، څوک هم چې دا ژبه ناسمه کاروي، باید سمون ته راوېبل شي

مور پوهنیز مرکزونه لرو. له هفو څخه غواړم، چې دا په غور وګوري او هر یو چې ناسم وو، دا په دي مانا چې که یو هم، نو دوي حق لري، چې ما ته مناسبه جزا وتابکي او سمه ستړه جزا به داوي، چې دوى راڅخه د داکترۍ شهادتنامه واخلي او که نه، نو بیا دی راته د ژبپوهني داکترۍ راکړي، دا پري ارزي.

او له تولو ليکلوقست خاوندانو هيله کوم، چي د دي پرپکري ملاتپ وکري، داد هر يوه کار
دي او تول د دي ناسمونو سره گير دي، د علومو اکادمي د پښتو څانګي او پوهنتونونو
پوهنیز کادرونه دي کار ته راوبولي.

په پاي کي دي د يوي يادونې اجازه وي او هغه دا چي: دا پوهنیزه ځاننيونه نه ده، چي په
يوه پوهنیزه ليکنه، د سمۍ او ناسمې پرپکره وغواړو او مور ورته چې خوله پاتي شو،
که په هر لامل هم وي.

تاسو ژبيوهان دي پرپکري ته په مينه رابولم.

باور وکري، چي زما ملګري او پيژندکلوې، چي بنه عالمان او په ژبه کي وتنې کسان
دي او سلنې يا بهي دونکو ته او بلن ووايي او دا، تر، ناسم وکاري، پېر زورېرم. او
ربنتيا پېر زورېرم. که دوي ته دا سم برپښي، نوزه به د دوي له پاره هم ارام شم، هغه دي
مور ته راوبنائي، چي کوم پخوانې او کوم جوړشوي دي.

. زمور ځني د ادب مينه وال په دي اند دي، چي زمور ژبيوهان دي، خانونه داسي لبر د
نيولوجيزم سره بوخت کري، خو زه په دي اند نه یم. مور دا خپل لرلي او نه مينلي ويونه،
چي د مسلک په زور وميندل، دا بهنو پوره برياليتوب وي، ودي ته نوي ويونه پيدا او
جور کرو. تاسو ماته یو څه وبنائي، چي د هغه نوم جور بدی شي او مور یې نه جور وو..

ستاسو د تولو له سري سيني پېره منه.

ډاکټر ماخان میری شینواری

نومحاینیوی (هم: له پاره ويونه): Pronomen

له دي د مخه په نوم غږينو؛

نوم (نومونه) Nomen

پیلیادونه: یوچا لیکلی وو، چی لیکنه می کیدی شی د المانی د اغیز لاندی وي. په دی کي خو شک نه شته، چی زما و تونژبه المانی ده او لیکنی می له المانی را نیسم، نو هرومروبه بی اغیززیات وي او دا خپله اغیز دی، خو زما په اند د پینتو لیکنود سره به ناسمون نه راولی. زما توله زده کره له المانی ده او د المانی لیکنه بیا د پینتو د (دلته ، تر ، نه لیکم، ناسم دی) اغیز لاندی ده.

په خواشینی باید وو ایم، چی مور باید تولی پوهنیزی لیکنی له نورو ژبو را وژبارو. په خپله ژبه کي خو مو تراوسه دومره څه نه دی کري، چی هغه د بنوونځي ساده لیکنی هم پینتو کرو.

دا دی ځاستابنه نه وي، چی ما اوس شميرپوهنه او داسي لړو څه فزيک په پینتو کري.

پیلونه: Einleitung

نوم (شي هم دی، شي وی، بنستوی یا نوموی بلکیری) شیان بنایی(لكه میز، کاسه)، ژوندي شیان(بنه) او ذهنی نومونه (هوا). نومونه بیا په پینتو نارینه او بنخینه باندی و پېشل کیږي.

نر- بنخیوالی نومونه Genus

په المانی ژبه کي د ګینوس یا نر-بنخیوالی نومونو له پاره ارتیکلونه دی، چی د هغوله مخي ن، بن او نربنخی پېژندل کيری. مور په پینتو کي نربنخی نوم پرته له انسانانو څخه په نورونومونو کي نه لرو. همدا نر-بنخینوالی لرو، چی دا زیات بی له پای توري څخه جو تیری. زرکه، سپورمی، لمر، ستوري او نور.

بنخینه نومونه داسي پېژندل کيری، چی پای کي بی دا توري وي: بی، ی، ه، ۵، ...

نارینه نومونه داسي پېژندل کيری، چی پای بی بی - یا ناخوزنده توري وي، دا په دی مانا، چی پای بی کوم غړلرونکی توري نه وي، لکه سپک، دروند، چینار او

خو دا باید په کلکه په ګوته کرم، چی د پای توري په دی اغیز نه لري، دا په دی مانا، چی ګوندي یو وی یه پایوی له دی یادو تورو ولري، نو هغه دی بنخینه یا نارینه نوم وي، دا په دی مانا، چی دا توري نومونه نه جوروی، د تورو له مخي نر-بنخیوالی نومونه پېژندل کیدی شي او نه تاکل کیدی.

د غړلرونکو تورو له مخي د کرنې او نومونو توپیرهم نه شي کیدی، دا په دی مانا، چی مورنه شو ویلی، چی کړنه ده، څکه بی د، ی، سره لیکو، دا په دی مانا، چی نومیاله او کړیاله، ی، او، ی، غږگی نه شته، دا په دی مانا، چی، ی، نه شته.

په دېره بخښنه، چي د دي پورته ، ئ ، سره مي داسي لړ تاوتریخوالي دی. زه وايم، چي دا نه شته، نو ځکه يې په بیلګو کي زیاته راوړم، چي بنایي هله اريښه هم نه وي، خو څه وکړم؟ بیا هم بخښنه کوي.

نومحایینیوی (هم: له پاره ویونه) Pronomen

يادونه: ګومان مي دی، چي زموږ زبپوهان ورته نومحری(؟) واى، خو پوره باوري نه یم او په بل نوم يې هم نه پوهیرم، داسي بخښني راهه کوي، ملامت یم، خو څه وکړم، زموږ د پښتو یا بیخي په پښتو پوهنی لا تراوسه کورته نه دي راغلي، لکه دا په نوروزبو پوهنی. پوهیزو، چي دالیکنی له کورڅخه بې له کتاب او کتابتون سرته رسوو. دا دي دلته په ګوته وي، چي نومحایینیوی هرو مرو د پرونوم انډول دی او همداسي دی، که غواړو او که نه؟

نومحایینیوی:

په الماني کي له الماني رانیولي ورته ، له پاره ، ویونه هم وايي. پرونوم د نوم ځای نيسی، نو له دي امله نومحایینیوی هم بلل کيري او ګردانيري يعني بدليري. په لاندي کي به وهڅيرو، چي څنګه مور له الماني څخه دا پښتو را خستلى شو او څنګه له دي سره مخ ته څو.

د الماني لاندي پرونومونه یا نومحایینیوی د بیلګي په توګه څيرو:

Personalpronomen, Possessivpronomen, Reflexivpronomen, Relativpronomen
. Interrogativpronomen او onomen

حائز یا شخصي نومحایینیوی Personalpronomen

حائز یا شخصي نومحایینیوی دي: زه، ته، هغه(ن او بن)، مور، تاسو(ن،بن)، هغوي او د هغوي بدليدونکي بنې دي.

ګومان مي دی) د نورو په ليکلو کي مي ليکلي، چي دا ، ګومان مي دی، پوهنیزه ويئنه نه ده، نو زه بهووایم، چي باور مي دی)، چي پښتو کي پرته له پورته دا لاندي هم حائز نومحایینیوی دي، چي دا به بي لړتلرده الماني او فارسي سره توپروي: ما، مور، تا، تاسو، هغه، هغې، هغوي(ن،بن). دا پورته په یاد راوړو، چي نومحایینیوی څایونه سره بدلوی یا سره بدليري.

يادونه: دلته هرومروزمور د ژبپوهانو ليکنو ته پوره اړتیا ده، زه خو به داسي لړ سرسري مخ ته ټم، ژوره ليکنه بیا په دېره بخښنه زه هم ژبپوهانو ته پرېردم.

مور ٿانيز نومحائينيوی ڪري شو دا د بلل شوي نومونو په ٿاي وليکو، په خپل ٿان خبری وکڙو همداسي له نورو ڪسانوسره ٿه ووايو يا خبری وکڙو.

خودلته داريينه يادونه: دا يادونه هم نه ده، دا موضوع اپونده برخه جوري، چي په دري، الماني او پينتوكى بي غوندلې ٿنگه جوري او کوم نومحائينيوی ورته راويل كيري:

بيلگي:

په الماني کي وايو

.Ich habe eine Katze. Sie ist schwarz

زه یوه پيشو لرم، هغه توره ده

من يك پشك دارم، او سياه است

په الماني او دري ڙبو کي د هر وخت له پاره همدا Ich او، من، رائي او یواحی ڪروني بدليري يا بنه بدليري، خو په پينتوكى داسي نه ده، چي لاندي بي راورو:

په پينتو کي ڪروني هم بنه-بدليري او نومحائينيوی هم بدليري.

زه یوه پيشولرم = من يك پشك دارم

زه به یوه پيشو ولرم = من يك پشك خواهيم داشت، خو

ما یوه پيشو لرله = من يك پشك داشتم

بله بيلگه:

Das ist mein Koffer. (Begleiter)
Das ist meiner. (Ersatz)

په الماني او دري کي گورو، چي ڪرنوی بدليري، خو په پينتو کي نه دا چي ڪرنوی بدليري، خپله نومحائينيوی هم بدليري، چي دا لبر ترلبره په الماني او فارسي يا دري کي داسي نه دي، چي زه همدي دي ليکنی ته راوبللم يا راوه ٿولو.
دا به وروسته لبرنوره هم رو بشانه ڪرو.

خاوندوالي - يا ٿبنتنوالي نومحائينيوی Possessivpronomen

)

دا پوسسیسو نومحاینیوی (خوندیوالی نومحاینیوی) اړوندوالی یا خاوندوالی یعنی ملکیت په ګوته کوي، موردا دوه سره توپیروو د مل په څیر او د نومحاینیوی په څير د په ځای په بنه یا په څير

بیلګه

دا زما بکس دی او که دا د ما بکس دی

دا زما دی. دا دما دی

راګرځیدونی نومحاینیوی Reflexivpronomen

رفلکسیو- یا راګرځیدونی نومحاینیوی مور د راګرځیدنی یا بېرته راګرځیدنی سره (خان تیرباسل یا خان تیروتل، خان ناسمیدل (غلنیدل(غلهیدل؟))) او رامات کرنو (خان پېژندل) سره کاروو بلګه:

ما خان تیرباسه یا زه تیروتل (خبره په ما اوژه کي ده) Ich habe mich verlaufen
موږ سره پېژنو Wir kennen uns
که پام وکړو، نو دلته هم هرومروپښتو او الماني، همداسي فارسي بل دول دي.

نسبتي نومحاینیوی Relativpronomen

د نسبتي نومحاینیوو (هغه، دا، کوم،...) سره مور نسبتي غوندالي په ګوته کوو.

بیلګه:

.Die Polizei sucht den Mann, der die Bank überfallen hat

پولیس سری لټوی، کوم(هغه) چې بانک و هلی.

پونتنویښیز- یا پونتنیز نومحاینیوی Interrogativpronomen

پونتنیز نومحاینیوی (څوک، څه شی، چاته، د چا) په پونتنغونداله کي د نوم په خاي راخي، د هغه پسې یا د کوم چې مور پونتنه کوو.

بیلګه:

د دري سره به لبر ستونخى ولرم، خوزه پوهيرم، چي تاسوله ما بنه پوهيري.

?Wer wird das sagen
دا به خوك وواي؟

?Wer sagt das
دا خوك واي؟

?Wer hat das gesagt
دا چا وويل؟

?Wer hat das gesagt gehab
دا چا ويلي وو؟

يادونه: دلته گوره له، خوك، خخه، چاته، لاره. دري سره يي پوره توپير شته.

پام راگرخونى نومخاينيوى دي: دا، هغه، کوم چي .
مور پام راگرخونى نومخاى نيوى هلتە كاروو، چي يو خه (د نورو له دلى) راوباسو يا
غوره کوو يا د پامور گرخو.

بىلگى:

?Möchten Sie dieses Hemd oder jenes
تاسو دا کميس غوارى يا هغه؟

ناتاكلى نومخاينيوى. **Indefinitpronomen**

دي ناتاكلو نومخاينيوو پوري د بىلگى په توگه اړه لرى يوڅه، نه، سېرى، يوڅوك، هر.
مور دا کاروو، کله چي مور يوشى توليزکوو
بىلگى:

?Kannst du etwas für mich tun
(ايا) ته زماله پاره يوڅه کري شي؟

د نومخاينيوو بدليدىنه **Deklination von Pronomen**

دلته د نومخاينيوو په بدليدىنى او پوسىسىو نومخاينيووباندى پوره غږيرو:
بىلگى:

Er hat seinen Kaffee nicht getrunken

هغه خپله کافي نه ده څښلې. (که تکي په تکي يي وژبارو: هغه د هغه (د همده) کافي نه ده
څښلې)

پاي یاونه: د مخه مي هم ګونه ورته ونيوه، چي دا نومخاينيوى او نومونه يي له الماني
ران يول شوي. زما هيله دا ده، چي پام دي ورته وکرو، چي دا په پېنستو څنګه بلل کيرى
اوکوم او څنګه دي.

داد نومخاینیو په پښتو بلنه کي دی گران ژبوا هان مرسته وکړي.

پسی ليکنه: د دري ژبو افغانانو ستونځي د پښتو (له نومخاینیو) سره اود اوبي لاري چاري بي.(?).

مور په نومخاینیو کي د ژبو په برتله ستونځي هم لرو او دا هم پيداپښتي ده، چي باید داسي توپرون وي، خو د یوه څه پېژند په تولو ژبوا کي همغه دی. داسي نه دی، چي ګوندي په الماني کي نومخاینیو په پشتو کي نوم يا یو بل څه شي يا همداسي کړنه دی د فعل سره توپير ولري.

د ، واحد، لاندي مور څه پوهېرو؟

مور په دا دومره مهال کي واحد د کچونو لویو یعنی متر، کيلوګرام او نورو ته وايو، چي دا ناسم دی او نل ناسم وو، خو یا مو ورته فکر نه دی شوی او یا مو دسمون په باوريوالی باندي ځانونه نشو پوهولي. زما هم له هغه وخته ورته پام شوی، چي په لیکنو او ژبارو مي پیل وکړ، چي له دی امله مي په خپلو لیکنو دي لویو ته واحد نه دی ویلى. دا پيداپښتي ده، چي په نورو وتلو ژبو کي دا هر څه سم روښانه او بلل شوی، چي په پښتو اندول یې باید ولیکل شي، خو دا هم په خپله ژبه د باور کمی او هم په ځانونو د باور کمی دی، چي د سمون زورتیا مو تر اوسه نه ده کړي. واحد یوه ته وايي او بس له مخه یو خو یادونې:

لومري: زما ورانيز: که خوک غواري یو پو هنیز څه ولیکي، چي ټولني ته یې وراني کري، باید په اول کي دا د یوي وتلي دباندي ژبي راونيسې. په پوره خوشنۍ باید ووایم، چي مور لا تراوسه پوهنیز څه په خپله ژبه کي نه لرو یا پوره نه لرو او دا مو له دی امله ناسمونون سره مخامخ کوي. که دا کومه لیکنه له دباندن وتلي لکه انرېزې ژبي څخه راوژبارو، نو د انگريزي یونېت په ځائي به واحد ونه لیکو، نو له دی امله - که غواري بنه څه ولیکي، نو یوه وتلي ژبهنه د پوره توان سره زده کړي او پهニزې لیکنې تري راوبارې. مور د تولو پيداپشتني یو نو له پاره په خپلو ژبو د پيداپشت سره سم پهپښتو اندول لرو

دويم: مور که یو څه خبرو ته راچوو، نو پېژند یې باید راول شې، بنه روښانه، ټولپو هور او ټولپو هيز.

زياته شنه د سري څخه لار ورکوي، لند او بي له کومو زياتونو باید هغه موخه ورکړل شي .

دریم: که د بل چا لیکنو په ناسمون خبری کوو، نو هغه لیکنه باید راویو او بیا یې په خپل
اند هغه سمون ورته وراني کړو.

داسي باید نه وي، چې د هغه څه مې ولوستل بنه نه وو، یا تري سمه کټه نه اخستل کيده.
دا باید و بنوول شي، چې د هغه لیکنه کې کوم ناسمونونه وو او دا ځنګه سمیدلی شي. د
دي له پاره باید بنه روښانه او پوهور دلایل راویل شي.

څلورم: په لیکنه کې بې له اړینو څه باید سملاسي خپلی لیکني باندي پیل وکړو

اوسم راهم خپلی موخي يعني ، واحد، ته.

زه چې زمور د لیکوالانو اندونه او د واحد پېژند د دوي په اند د دوي په لیکنو کي گورم،
ورته خواشیني شم، چې له دی امله دی لیکني ته راوهڅول شوم، که څه هم دا زما
پهپخوانیو لیکنو او همدا دول د شمیرپوهنی ويونو کتاب کي هم شته.

مور چې لا تراوسه واحد کاروو، نو موخي تری تل د یوه څه د کچولو لوبي لکه متر،
کیلوګرام او ساعت ته ، واحد،(؟) وايو، يعني که اوردوال یا یو بل څه کچوو، نو هغې د
کچونو الو یا کچون ال له لاري، چې هغه روښانه پېژند او نوم لري، دا پهډي مانا چې که
اوردوالي کچوو، نو دا په متر کوو، چې دا د کچوني واحد بولو، چې دا پوره ناسم بل دی.
په پوره خواشیني باید ووایم، چې مور اوسم هم دا پخوانی ناسمونونه همهځسي ناسم
کاروو. د دی کار هغه ستړ لامل دادی، چې مور هغه د دباندниو ژبورانیلو څه ته هم فکر
نه کوو، چې په هغه کي دا ځنګه دی، خو مور په همدي ، واحد، پاتي شوي یوچې زه
غواړم دا لږ روښانه کرم.

زه غواړم، چې ستاسو په لیکنه کي دا ، واحد، لږ روښانه کرم او مسلکي پېژند یې له
تاسو سره ګډ کرم، هيله ده، چې دا به

راته وبختني، کوم ځانیز څه په کي نه لرم او هيله مې زمور او ستاسو همغږيزوالۍ دی

دا په پښتو کي ورځنۍ شوي وی ، واحد، مور له عربي ناسم رالخستی دی. د ، واحد،
تری پوهې دنه بل څه دی و هغه ته چې مور تري پوهې رهو. د واحد پښتو انډول ، یو ، دی
چې پسی دوه، درې او نور راخي او بس.. دا چې مور ورته واحد وايو موخي تري ، یو،
نه دی. یو یو دی او نور څه نه وايي او همداسي لکه دوه، درې او نور هم. یو که د یوه څه
سره یوځای شي، نو بیا هغه شي یو هغه څه دی، لکه یوکتاب یا یو متر، - کیلو، - بجه او
نه دوه یا درې او نور..

مور په فزيک کي ويلې، چې د فزيکي لویو د کچولول له پاره زمور په بللو، واحدونه،
کاروو، چې ، واحد، یې ناسمه نومونه یا بل دی.

دا نو څنګه سموو؟ مور و تلو ژبو ته ټو او د هغو څخه دا سم رانیسو:
د چونلوبو د څومرهولي لهپاره، چي کاروو، دا په نورو
ژبو کي لکه انگربزي کي
Die Einheit او الماني کي unite

او همداسي بي عربي مانا، وحده، دي، چي مور بي پوره ناسم، واحد، بولو. له دي
دریوارو ژبو څخه د دي پښتو اندول، یووالۍ، دي، چي ما په خپلو ليکنو ويون بلۍ،
چي ګوندي دا به همدا یووالۍ وي او که څنګه؟

مور ته دا یووالۍ، چي ما، یوون، بلۍ، لر بلدول برېښي، نابلد دي او ګومان مو رائي،
چي ګوندي دا یووالۍ، خو یو بل څه دي. دا همداسي دي او نه یي بل څوك پيداکوي، که
نه هغه به همداسي لکه دا، واحد، ناسم وي. دا ويدول دي، دا په تولو ژبو کي همداسي
دي، د پښتو اندول یي هم همدا دي، ما نه دي پيداکړي او نه دومره توان لرم. د دي
روښانه ولو لهپاره داسي مخ ته ټو:

فزيکي لوبي څه شى دي؟

فزيکي لوبي اوږدوالي، دروندوالي او مهال دي او د فزيکي لوبي د څو والي او څومره
والي دروبنانولو له پاره یووالۍ مترا، کيلوګرام، ساعت دي، چي لوبي او واره یووالۍ بيا
لري. که مور او تاسو د هر څه اوږدوالي کچوو، نو په مترا به دا کار کوو او دا مترا له دي
امله یو یووالۍ یووالۍ دي، چي هر دوو اوډوالي پري کچيري او بس.

Grad Celsius, Kelvin und Fahrenheit : د تبی یووالۍ

دا پورته د تبی یووالۍ يا یوونونه دي، چي یو بل اړوو کېږي يا اړولکې دي شي.
ربنتيا درسره شريک کرم هغه بل یي زما له ياده ووتلو. په پوره بخښه .

د هري بلې لوې له پاره د چولو یووالۍ شته لکه د موټر زور، چي په اسزور کچيري او
داسي نور

اوسم به نو راشو، دي د ژپوهني یووالو ته، چي دلته به څنګه وي؟

ژبه معاري کونه

معاري ژبه نوڅه؟

معاري ژبه باید د کليوالې ژبه سره توپيرولري، ژبه باید خپل ګرامر ولري اووی كتابونه
او د اړتیاوله پاره په معاري ژبه يا لوره ژبه اويا اکادميک ژبه د لوستلو اومرسته اخستوله
پاره پوره پانګه ولري

تراوسه چي په پښتو ژبه کي خه شوي، دا ځانله يا يو يوكس کري اودا هرومرو ستز کار، خو ډېر کم دي.

لند ورځنۍ ژبه يا کليوالۍ زپه، چي په هغه ژبه چاپيريال کي، د تولوينژبي سره په ويلو او ليکلو توپير لري او لوړه يا معیاري ژبه هغه وي، چي د هغې ژبې تول ويونکي پري ليکنه اولوستنه کوي.

دانو په خه مانا؟

دا په دي مانا، چي د ختیز، سهيلې او لوديز افغانستان خلک په خپلو کليوالۍ ژبو غږي، چي سره تو پېر لري، خو معیاري ژبه دا ده، چي تول يو ډول ليکل پري کوي.

لند: معیاري ژبه د هغې ژبې د خلکود پوهې لاس ته راوبرنوارتیاوي پوره کوي.

دریم ته: پوهنیزه ژبه هغه ده، چي د اړتیا تولي پوهنی لکه د مخه موګوته ورته ونيوله پوره کري. دا داسي بریښي، چي د ژبې سوچه کونه اوډ ژبې معیاري کونه په خټه کي د ژبې پوهنیزه کیدنه ده.

پام:

د ژبې معیاري کیدنه يا کونه باید په دي موخه نه وي، چي یوخيالي - بي له کوم ژبني او سم انديزدليل. څه ژبې ته ورواقوو، چي گوندي یوڅه خووشو.

لکه:

،، غني د ترمپ د خبرو په غبرګون کي وویل، يا ،،....غبرګون وښوده،، نه پوهېږم، چي ،، په غبرګون کي وویل،، کي به د ليکونکي موخه څه وي، خوماته څه نه وايي. دا به نور کسان ووايي، چي دا یا هغه یا دغه موخه لري. دا چي موخه یې که هرڅه وي، خودا یوه سمه وینا نه ده، چي څوک تري څه پوه شي.

د اچي ژبې سره غبرګي دي اوډ یوې ژبې اړول په بله ژبه اوس - زموږ له پاره - اړتیا ده، باید دا خپلي ژبې اندول په بله ژبه هم په همغه اندول وارولۍ شو، چي دا مو نو د دي ،، غبرګون،، سره وران کړ.

که د غبرګون په ځای ،، ګړنګون،، هم ولیکو همدا یوډول به تري پوه شو. نو اوس باید و اندو، چي موخه به څه یې وي.

وایو: غني د ترمپ د خبرو په هکله يا مخامخ، او يا په پلوی خه وویل يا غني د ترمپ د خبرو په هکله خپل اندرگند کر.

دا نو خنگه کيري؟

دا داسي کيري، چي د بنونئي څخه نيولي تر پوهنتون اوله دي وراخوا د هغې تولني اړتیاوی پوره کري، دا په دي مانا، چي ته پوهنیزې خيرني هم باید په خپله زبه وکري شي.

مورلا تراوسه دي ستر کار ته پوره هلي خلي کول مخ ته لرو، خودا کار د حکومت دي او په ځانله يا یو څو کسانوسرته نه شي رسيدلى

زه دا لیکنه دلته رالندوم اود نورخبرو له پاره نورارياني لیکنې هم شته، چي باید خبری سره په وکړو، هيله ده چي د تاند درنه پاڼه يا خپرونه به په دي لار کي مرسته وکري، چي ددرناوي وړ.

لاس ته راورنه: پښتو سوچه کونه، - معباري کونه او - پوهنیزه کونه همغه پښتو پوهنیزه کونه ده.

ایا دا کار شونی دي؟

پښتو ژبه د نوروژبو په خير پوهنیزه کيدي شي، چي پاي کي یواحی دوه بیلګي د شميرپوهنې او فزيک څخه راورم.

له شميرپوهنې يا نوره هم بنه له Ҳمکړچپوهنې څخه:

کره، قوس، قطر، وتر، قطعه، قطاع، سطحه، محیط

پښتو يې (خو ورپوري خاندی مه، دا همداسي دي، که زموږ زړه غواړي اوکه نه):

ګردۍ، لیندې، نیمې، توټه وني، توټه، برخه، هواره، چاپریاں.

له فزيک څخه:

یادونه: دا پښتو نومول يې اړیین دي اوکه نه؟

په اړیینوالی نه غږیو. موخه دا ده، چي په پښتوكی ورته انډول لرو اوکه نه.

لومړۍ: (برېښنا) تړونی

په کوتوكی چې برېښنا خراغ روښانه کوو، نو انګربزی ورته سویچ Switch په الماني ورته Schalter وايي، وهو یا کيکارو. که دا په پېښتکوو یا نوره هم بنه، په پېښتورو ته

اندول لنټوو، نو لومړۍ باید وپوهیرو، چې دا د فزيک له مخي څه دنده لري، د دی نوروژبو موخه به همدا وي اوکه څنګه؟

د فزيک له مخي دا هغه اله ده، چې دوه سيمونه ((برېښنا) وروني) سره تري او یا د مړکیدو وخت کي یې سره بېلوي. پېښته دا ده، چې دا که مور د سویچ په ځای، «تړونی»، وپولو، نو موخه ور به نه وي؟

د پورته انګربزی او الماني ژبو ويونو له پاره اندول همدا، «تړونی»، دی.

دا چې داسي بلل یې بنه کار دی او که نه یا په داسي بلنوسره هم انده یوکه نه، په دی باندي خبری نه کرو، خو دا همداسي دی، دا تړونی دی اونه بل څه.

ډاکټر ماخان میری شینواری

ژبه قرارداد دی او که څنګه؟

څنګه په پېښتکي ناسم ورځني شوي ويونه چې له چا سره خبرو ته راواچوو اوناسمون ته یې گوته ونیسو، چې دا نومونه موخه ور نه ده، نو سملاسي اورو، چې ژبه خو قرارداد دی، دا په دی مانا، چې که مور یو څه ناسم ووايو اودا خلک همداسي ناسم واخلي او ورځني شي، نو هغه د قرارداد له مخي بیا منلي ګنل کيری، چې بیانو باید سم وي.

مور خو لا تراوشه د ژبسمون له پاره کومه ژمنه تولنه نه لرو، چې دا کار سرته ورسوي اوکه وي هم، زموربد ژبي د ځوانې له مخي کيدی شي څنګي ناسم ويونه موژبې ته راننوتی وي.

تر هغه ځایه چې زما تجربه ده، مور تراوشه ژبي ته کوم داسي وي نه دی رانباسلى، چې هغه دی د هغه وي غوبنتونی خوي ورکړي.

زما تجربه - په ډېره خواشيني باید ووایم - داسي ده، چې مور په ژبه کي یوکره پېژند لرونکي یا پېژندل شوي وي د یوه بل کره پېژندلرونکي وي - چې پېژندېي هم کره روښانه وي - په ځای ناسم ځای په ځای کوو. دا نو قرار داد نه شي کيدی.

مور دی موضوع ته داسی خپل پام را لپوو:

لومړۍ:

هغه ويونه چې له پیداپښته نوروژبو کي شته نردي نول یې مور هم په خپله ژبه کي لرو، چې مور یې باید په خپله ژبه کي راپیدا کري شو او دا کار د مسلک او په ژبه پوهيندي له امله شونی دی.

بيا: دا کار مسلکي کسان، چې د مسلک برسيره په یوه بله دباندنه ژبه هم بنه پوه وي.

که څوک داسی نومونوباندي د پښتو په انډول - د مسلک او ژبي له مخي - نه پوهيري او دا بيا غواړي په پښتو انډول ونوموي، نو ناسمون ورسه له پيله مل دی.

موربېي دلته یوه بیلګه راوړو:

د مایع اوبلن بل. ايا دا به نو هم بيا قرارداد وي او که څنګه؟

يادونه له دي د مخه چې په دي بیلګه روښنایي اچوم، د فزيک له مخي د تنوونو نومونه لند اخلم، چې په دري تولګيو وېشل شوي، بي له زياتي شنني:

۱ - د کلک تنوونو تولګي، چې زري یې یود بل څخه پخپله نه بیلېري.

۲ - د تبنتيدونکو تنوونو یا غازونو تولګي، چې څنګه ازاد شي یوی اوبلې لورته څغلي.

۳ - د بهيدونکو تنوونو تولګي، چې بهيرې.

زمورژبیوهان، چې د مایع په پښتو انډول - د مسلک له مخي هم - نه پوهيدل، دا بي اوبلن وبل، چې پوره ناسم او د مسلک څخه لري دي.

اوبلن څه پېژند لري؟

گوروچي اوبلن ځان ته کره پېژند لري. دا د دوه هايدروژن اویوه اکسیجن خوي دي، چې لا او به هم نه دي او په کلکو بدnoonوکي ګټل کيرې.

او به او وره کيرې، چې کلک بدن يا تن دي، دا او وره بيا اوبلنه کيرې، چې نرميرې، خولا تراوسه کلکه ده او او به شوي نه ده.

که د دي تودوخي نوره هم جګه شي، نو دا اوبلنه او وره بيا او به کيرې.

دي ته دي د ګرانو لوستونکو پوره پام وي، چي دا یواحی او یواحی د او بو خوي دي او د
تنونو د کوم تولگي خوي نه دي، دا په دي مانا، چي شرومبي يا شيدي نه او بلنيري او نه
کوم غاز يا تښیدونکي او بلنيري. دا په دي مانا، چي او بلن غازنه شته.

نو لند: ټول هغه تنونه چي بهيرې بھيدونکي تنونه دي او نه او بلن. دا بهيدنه يې ګډ خوي
دي.

دا نو قرارداد نه دي، چي نوم د بل نوم ځایناستی کيرې او ان د یوه تولگي تر نوم پوري.

د پيداپښتي نومونيا ويونويوه بله بيلگه: سلم ته سلن ويل هم ناسم دي، دا د ځنو کسانو د
يوه ناسمي ميني په بنست همداسي بي له پري پوهيدنۍ او کوم دليله منځ ته راوړل شوي.

دا هم کوم قرارداد نه دي او نه قرارداد کيدی شي.

دويم:

ځني داسي نوموني لرو، چي د هغې له پاره له پيداپښته سم نوم، د نورو ژبوبه مرسته
لرودي شو، خو دا چي زمور د ژبې سمه وده له څه باندي شپيته کاله را په دي خوا ده،
چي له دي امله ځني ناسمونونه په کي راغلي، چي او سنه برېښي، خو د ناسمو نومه ونو
په ډله کي باید راشنې.

بيلگه ۱ :

روغتون ته په تولو ژبوکي د پښتو اندول ناروغتون يا رغنتون يا رغنى وي،
له خوي او ژبې له مخي بي همدا سمه نومه ونه هم ده.

دا هم قرارداد نه دي، خو دا چي مورن دېر يا له سره داسي بللى، او س يې بله نومه ونه راته
پردي برېښي.

بيلگه ۲ :

د کورنيوچارو وزارت، چي باید د دنننيو چارو وزارت بل شوی وي، خوموردادسي بللى.
د کورنيوچارو وزارت هم باید ولرو، چي د کورنيو چارو سره سر اوکار لري.

يادونه: په دي ناسمونو کي دليل نه شي ويل کيدى، چي دا روحياتو له امله بنه يا بد برېښي،
په ژبه کي هر څه شته، چي ځني به په ځنو کسانوبنه او په ځنو بد اغیز لري.

دا هم د قرارداد سره سر اوکار نه لري.

دویم:

هغه نومونه چې د انساني تولني د ودي سره د پرتلې له امله منئه ته راغلي:

زه بي دلته يادونه کوم. زما په بله د مخه تيري ليکنه کي شته اوبياخي نومونه يي اخلم، کره پېژند لري او پر ځای يې د ډوه بل کره پېژند وي تاسم کارول کېږي.

بيلکه:

ستاندارد، سطحي، سويي، ... ته کچه ويل پوره ناسم دي.

زمور په ژبه کي خودا ټول ناسن بلل شوي ويونه د ډوه کس د شپي د چرت څخه راوتلي او سهار بيا دا نورو کسانورالخستلي او توليزي شوي.

د ژبو د اسانتياو له پاره د نورو ژبو پوهان هم د ليک بنه بدلون او نورونوبشنونو له باره کار کوي.

دا خو کاله دمخه د المان دولت له خوا پنځه ميليارده يورو وټاکل شو، ئنبي بدلونونه په ژبه کي راغل، چې د نوي بنې ليکنو له پاره پنځه کاله وخت ورکړشوي وو، چې په بنوونځيو او نورو دفترونو کي دا نوي بنه ورځنۍ شي. په دي کي ورسره سوپس اتریش او لیښتنشتاين هم ګډ وو.

زه يې ډوه بيلکه راورم:

پخوا دوي فيل Elephant ليکه او اوس يې Elefant ليکي.

که ګران لوستونکي مرسته کوي او د فرارداد په توګه سم نومونه غوره شوي وي، هيله ده، چې وې ليکي.

داكتر ماخان میری شینواری

ایا مورن پیداپننتی پوهنی پښتوکولی شو؟

مور لاتراوسه چي په پیداپننتي پوهنوكې پوهنيز څه لولو، هغه عربي دي. پښتنه دا ده، چي ايا موردا پوهنی په پښتو ليکلی شو، دا په دي مانا، چي ايا مور د دي پوهنونه پوهنیزو ويونو ته هم پښتو اندول لرو او دا پیدا کولی شو. دا نومونه پیدا کوونه، خو پښتنه دا ده، چي ددي له پاره نومونه په پښتو شته اوکه خنګه؟

دا پښتنه به په هوڅواب کړو، ځکه چي هره ژبه د پوهنیزه کیدوتوان لري، خولومړي باید ځان په هغه پوهنے پوه کړو او بیا په هغه وي، چي د باندنه ژبه کې شته اوپښتو اندول يې پیدا کوونه.

په همدي ځای کي دي اجازه وي، ووايم، چي ما په شمير پوهنه کي نبردي څلوبښت کتابونه په پښتو کړي، دا په دي مانا چي هغه مسلکي نومونه مي په اندول پښتو کړي، بي له ستونځ او همداسي مي په فزيک کي دري کتابونه ژبارلي، چي یوله هغود بنوونځي د کتابونوسرليکونه دي، هغه فزيکي ويونه مي نه د ډکشنري په بنه، خو په پښتمي د الماني ويونو ته اندول پیدا کړي يا ميندلي

دا په پښتو يا د پښتو نومونوسره مو پوهنے هم ساده کيري، چي دلتنه د یوڅو بیلګو سره ستاسو لنډ پام را اړو. دا په ورزياته کرم، چي ما هیڅ وخت نوم له ځانه نه دي پیداکړي او اندول مي لټولی او پیدا کړي دي.

په دي هکله اوږدي خبري نه کوم، لنډ یوڅو بیلګي له تاسوسره ګډو.

مشبوع به نوځه وبولو؟

مشبوع داسي پېژند لري:

-- هغه محلول چي نور همغه څه په ځان کي نه شي حل کولی، مشبوع بلل کيري.

مور وايو: یو څوک چي پېرخوراک وکړي هم ورته وايي، چي مشبوع شوي او ميري، چي دېر وابنه و xorri. نو وايو چي ميره تنده شوي.

يو څوک چي نوره مړی نه شي خورلی، خوموروی او همداسي نور ژوي مړیزې.

کوچنیانو ته هم چي موردېر خواره ورکړي، راګرڅوي بي.

ځني خواره دي، چي سپري يا څوک بنه په مړېږي، نو وايو، چي دا خواره مړوونکي دي.
گومان مې دي، چي د کلې خلک وايې مروخه دي، نه پوهېرم سم به وي او که څنګه، ځکه
چي مروخه گومان مې دي هغې بنځي ته هم وايې، چي ميره لري.

په همدي توګه مو محلول يا حل، اوبي، بللي، نومشروع ته به څه ووايو؟

لكه چي ژوي مړېږي، خو همداسي يو اوبي هم مړېږي.

مور نو پورته پېژند اوس په پښتو دا سې ليکو:

هغه اوبي چي نورڅه ځان کي نه شي اوبي کولی (دا ګوره اوبه کولی نه بولو) مور وي.

مشروع = مور

بيا وايم، چي دا بل بول نه شي بل کيدى، دا په دي مانا، چي نومونه به نه جورروو، هغه
خپل نومونه به رابرسيره کوو يا له کتلاندي څخه راباسو.

له شميرپوهني څخه یوه بیلګه:

ما خو نبردي توله شميرپوهنه په پښتو ليکلې، خو بيا به هم یوه بیلګه له تاسو سره ګډه کړم:

دایره، چي د دایري د منحنۍ یوه لړه برخه قوس بولو او وتر او قطر لرو او داسي نور.

په پښتو بي:

ګردی (موربي په هسکه مينه کي ګردی بولو)، هغه وره د ګردی د کړي برخي ته،
لينده، وايو.

دایره = ګردی

قوس = لينده

وتر : هغه کربنه ده، چي له ګردی یوه توتې بیلوی، نو دا له دي امله توتې وونی (ټوتیونی)
بولو (بولوبي نه، دا ټوتیونی دي).

وتر = ټوتیونی

توبته يا چي قطعه ورته وايو: د گردي هغه هواره ده، چي د ليندي او توبونني منخ کي پرته ده.

قطعه = (گردي) توبته

نيمى: هغه کربنه چي گردي نيمى نو دا به نيمى نه وي؟

قطر = نيمى (اريين نه ده چي کربنه ورسره ياده کرو، پوهيزو چي دا کربنه ده).

گردي برخه يا قطاع (دا د قطاع نوم هم دارونکي دي): دا د گردي برخه ده، چي د دوه ورانگو او گردي ليندي منخ کي پرته ده.

قطاع = (گردي) برخه

ورانگه = شعاع

له فزيك خخه

سيم يا خه، چي بربينا وري، نو هغه هرومرو، (بربينا) وروني دي او له دي امله يي بربينا وروني يا لند وروني بولو

داد بنوونخي د فزيك نردي ستره برخه مي پينتو ته را ارولي. په دي هکله مي ليکني په كتابتون. کوم کي کتلی شي.

دا د گرانو لوستونکو له پاره يو خه وراندي کيري، چي کتل او اندونه سره يو کول نه، سره نردي کول يي زما هيله ده او نه بل خه.

نومونه يا ويونه باید پیدا نه شي. هر خه چي په پيداپښتي توګه په بله زبه کي شته، په پښتوکي هم شته.

دوه پښتني دي:

لومري: يو خه ته په پښتو نوم اينمول (دا به د خبرو وي)

دويم: د يوه خه په مانا ځان پوهول (دا باید وي)

نو که د دي ويونو مانا ولکويعني مختکاب، نړيوال جال، ملفون، شميرونی، دا به اريين وي. دا چي څنګه يي وبولو، دا باید په پام کي نیولشوي وي، چي تخریب په کي نه وي.

بیلگی:

۱ - مور په کورونو اوکوتوكی یوجوربنت لرو، چې برپښنا پري روبسانه کوو او مره کوو.
دا جوربنت د یوه واړه اړمګوتي یا یوې تختي او یا د یوه خرڅ په خير وي. دي ته
انګربزی سویچ، الماني شالتر وايې. ددي دنده داده، چې برپښنا وروني یا سیمونه سره
یوځای کوي او بیلوي. د یوځای کیدوسره برپښنا ورونو یا سیمونوکی بهیروي
اوخراغ روبسانه کیري اود بیلیدوسره برپښناګروپ مرکيږي. دا نو (برپښنا) تړونی بولو
اودا نوم همداسي دي.

۲ - پورته موږپښنا وروني نوم ولیدل، دا هکپک کیدونکی نوم نه دي، دا برپښنا له یوه
ځایه بل ځای ته وړي، نوروونی دي.

کورو، چې زمور ژبه د پوهنیزه کیدو توان لري او هره ریننه په پښتو کیدی شي او هغه
داسي، چې هرڅوک پري بنه و پوهیږي.

زما اخري وړاندیزدادي، چې نومونه به له ځانه نه جوروو او یو کره پیژندل شوی وي به
د بل کره پیژند لرنکي وي په ځای نه ځای په ځای کوو.

قرارداد زما، يما، دما دا درې نومځاینيوی د همغه یوه نومځاینيوی له پاره ويل کيري،
پښته داده، چې ایا دلته یو قرارداد اړیین دي؟ نه. ځکه چې دلته هم د ژبلاړ له لاري هغه
سم تري راوباسو. دا به نو څنګه وي؟

ډاکټر ماخان میری شینواری

پرتلنه او پرتلنه کونه او د عکس العمل پښتو

د ځنو لیکوالانو لیکلو کي مې پرتلنه ولوستله او دا مې م کي خورهکړه، چې پرتلنه او
که پرتلنه کونه. ځنو ملګرو او همداسي په یوه ناسته کي دژبینو والو او ژپوهان سره په
خبرو کې دا ویونه رامنځ ته شو، چې دا پرتلنه او که پرتلنه کونه یا پرتلنه ونه سم دي او
همدا ډول دا هم رامنځ ته شو، چې عکس العمل ته به په پښتو

څه وايې، یعنې د پښتو انډول بي؟

زيات وخت، چې د پښتو ویونو باندي خبری راھي، نو زما د پیزندګلوی له ډلي د ځنو په
ژبه کې ورخني مګر د پرديو ویونو د پرېپوهې دنې پښته کوي، چې یوه ورڅ یوه درانه

پوهاند هم راخنه و پونتيل، چي نو دستونخو حل ته به خه و وايو، چي زما خواب ورته سملاسي د ملگوبي خخه خولي ته راغى او ستونخوبى مى ورته وويل، چي اوس يى همداسي ليكم هم. اوس راچو خپلي موخي ته:

د شنني په بنست زما پربکره دلته له دى امله نه ده، چي گوندي دا د عكس العمل پښتو اندول دي ورئنى شي يا وکارول شي، خو موخه دا ده، چي وپوهېبرو، د دې اندول په پښتو کي شته او که وي، نو هغه به خه وي وي؟

دا دوه څېرنېزې موضوعات به داسي پيل کرو:

لومړۍ: پرتله که پرتله کونه؟

الف: پرتله: د تلل نوم تله ده. شیات تلل کيري، خو اندول يې، چي برابر دي او په خه کي برابر دي او که برابر نه دي. دا تلل شوي شيان سره پرتله کي دي هم شي، چي ګډ خويونه ولري. دي ته به کي دي شي د پسي موضوع خخه بیا بنه روښانه شي.

ب: پرتله کونه: دا وي یواحې د دي له پاره نه کارول کيري، چي د شيانو دروندوالي سره پرتله کوي، چي کوم دروند دی او ځنګه سره پرتله کيري يعني پرتله سره اينمول کيري.

پرتله کونه په دي پربېوهې دنه ده، چي دوه يا پير شيان په هغه ګډ خوي کي سره برابر دي او که ځنګه. د دې روښانولو له پاره د هر یوه خوي هغه اندول کچونی يا کچ اله په کار ده، چي دا هغې کچونی وروسته بیا کتل کيري، چي سره برابر دي او که ځنګه.

يو: که چېري وغواړو وپوهېبرو، چي دوه يا پېر کسان په جګوالي کي سره برابر دي او که نه، نو ځنګ په ځنګ يې سره دروو او بیا يې په برابرولي پربکره کولی شو. که د یوځای درولو شونتیا نه وي، نو بیا هر یو د اوږدوالي کچ اله باندي، چي یووال يا یوون يې متري دي په کچه کوو او دا روښانونه يې بیاګورو.

دوه: که چېري وغواړو وپوهېبرو، چي ايا د ګلاب ګل، کستېري او که د خورج بوی سره همغه دي، که توپېر لري، نو بويوو يې او بیا پربکره پري کوو.

درې: که وغواړو، چي یوه منه او یو ناك سره پرتله کرو، په خوند، دروندوال او همداسي په پلنواли کي، نو دا د پېلاېلو لارو له لاري کيري، چي بیا يې په هر یوه مور پربکره يا قضاوت کولی شو.

پای بی: گورو چی پرتله کونه د تللو سره یواحی سراوکار نه لري. ُخني دپرتله کونی شیان د پرتلی له پاره تلل کیری او دا نور یې بیا د بیلابیلو لارو له لاري کچول کیری، چی د تولو دا پورتتی نوم بیا پرتله کونه ده. له دې څخه دا پوهیبرو، چی پرتله کونه سیده د تللو سره نهشو شو برابولي.

نو له له دې امله پرتلنه د پرتله کونی له پاره ناسه بلل دي.

بل غوره بپلووالی یې په دې دې، چی تله نوم دې، چی له دې امله یې د مخه اړیکوی، ‘پر، راتللى شي یا بنه یې په تله کي یا پر تله باندي اچول کیري او تلل کیري، نو لهدي امله تلل یو کرنوی دې، چی د مخه یې د، پر، لیکل نه شته، دا په دې تري پوهیدنه چې دا، ‘پرتلل، نه شته، نو همداسي پرتلنه هم نه شته.

یادونه: زموږ ځنو د ادب خاوندانو ته دا، کونه، لړ بنه نه برښني، خو په ژبه کي بنه او نا بنه، بنکلې او ... تول شته، دا دچا د اند او خوند سره سر او کار نه لري، دا ژبه، ده، چې څنګه ده.

یوه یادونه: زموږ ژپوهان او د ژبې مینوال باید - که چېږي دېښتو ډکشنري منځ ته راتله- دېښتو شننیزه ويکتاب یا ډکشنري کي هم هر یو وی داسي روښانه کري. او همداسي دا لاندي.

بیا لند: تلل کړنه ده او د کړنی د مخه اړیکوی، دلتله، پر، ځای نه لري او همداسي پرتلنه هم سمه نه ده. خو تله یوه اله ده، چې د مخه یې، پر، ځای نیولی شي یا راتلی شي او همداسي پرتله کول او لهدي امله پرتله کونه سه ده.

اوسمه رأهو زموږ دې بلې د خبرو موضوع ته:

دویم:

عکس العمل

پوبنتنه: عکس العمل ته به په پښتو څه ووایو، یا به یې څه وبولو؟

د عمل او عکس العمل الماني، انگریزی او لاتین یې:

Aktion ;Reaktion; actio, reaction; actio; reactio

مور به دا لومړی: د یوه ويکتاب څخه له الماني په عربي او پښتو ژبارو، چي وپوهیرو،
دوی یو ويکتاب څنګه ليکي، چي مور هم باید بیا د یوه شننیزی ډکشنري له پاره تری زده
کړه وکو. دویم به بیا مور دا د فزيک او نور پوهنو په بنست هم داسي لږ روبنانه کړو.

لومړی د Reaktion عربي تری پوهې دنه چې عکس العمل دی او په څنګ کې دا لاندی
هم.

استجابة ، رد فعل ، ردود

كيمياوي كارونو کي تفاعل

سياسي رجعه

په عربي خو نه پوهېرم، خو دا د الماني غندالي، چي په عربي ژبارل شوي، زه يې الماني
څخه پښتو ژباؤم، چي داسي لږ هکپکونکي به وبریښي، ټکه چي ورسه بلد نه یو.

Reaktion Das ist eine unglaublich primitive emotionale

إنه رد فعل بنسبة واحدٍ من مليون

داله باور لري ساده احساساتي عکس العمل (په څتکرنه (کرنګندنه)) ده

richtig Reaktion Vielleicht war die erste

ربما رد الفعل الأول كان حقيقةً كناً فقط شخصين على مقربة

کي دي شي لومړي په رد عمل (په څتکرنه) سمه وي

د الماني عربي څخه مو یو څه پښتو کړل، چي په پام کي یې ولرو. نور هم په دي هکله د
ليکلو پوره څه شته، خو هغه دي ګرانو د ژبي مينه والو پاتني وي. اوس راخو

دويم ته: د عکس العمل فزيکي پيژند:

که يوه غونديوسکه په ديوال ولو، نو هغه ديوال دا غونديوسکه په خت راليري يا په خت راولي.

دا په ديوال وېشتل عمل دي، چي پښتو اندول يې کرنه ده او دا په خت وېشتل يې عکس المل دي، چي پښتو اندول يې په خت کرنه ده.

له دي خخه نو د عکس العمل پښتو اندول په خټکرنه شوه.

بله بي لگه يې ارو اپوهنیزه ده: که خوک په خپره ووهی، هغه يا تا بېرته په خپېړه وهی او يا که دا کار نه شي کولي، نو مخ به يې د وينو په خير سور شي. دالته دا ونه عمل او له دي امله کرنه شوه او دا په خت ونه او ياد مخ سره کې دل يې په خت کرنه ده.

مور دلته په همدي بسيا کوو. له دي خخه دي موخه دا نه وي، چي گوندي همدا بلد دي نه وي، خو دا کار مو باید کړي وي، وپوهېږو، چي له عکس المل خخه په پښتو خه پوهېږو.

حني ملګري او يا په م کي هم دېر کم د م ک ملګري دا ليکي، چي ليکني مي ستونځمني دي او حني راته وايې، چي ليکني مي د الماني اغیز لاندي دي، چي تري پوهېدنه ستونځمنه کوي. زه پوهېږم، چي زما ليکنو کي به ستونځي حکه وي، چي د باندни ويونه کم لري او داسي خه په کي هم راخي، چي مور ورسره بلد نه يو. زما په دي ليکنه کي هم خو حایه داسي ويونه راغلي، چي ما ورته په بلد ډول باید معنا يا معنى ليکلي وي، خوله دي معنا خخه په خنګ تېرشوی یم، چي بنایي شناسو به ورته پام راوبنتی وي.

له بلي خوا د حنو لوستونکو له لوري پوره ستايل شوي پرېپوزېشنونه

(گومان مي دي، چي مور مختري... نومولي، خو په خته کي مخ ته دي، چي د مهال، خاي او يو خه مخ ته يا حني شاته(?) راخي.

ايا د اړیکوی له پاره د نور وژبو خخه کته اخستل کیدي شي؟

هرومرو. گورو، چي په هره ژبه کي د بلې ژبي انیول پ شته کیدی شي، چي په یوه ژبه کي زيات وي، خوبیاد هغوزیاتو څو له پاره په بله ژبه کي یوپ شتون ولري، لکه د الماني له پاره په پښتو کي یو پ شتون لري او هغه ،له، دی، خو دا کومه ستونځه نه ده.

اريکويونه Prepositions

پیلیادونه: له دي ځایه زمور لهپاره یاد پښتو ژبط لهپاره هغه غورهبرخه لهدي امله پیلیري، چي ما تراوسه داسي د دی اريکويو یاوختارو، ورستارو او ... داسي بشي ليکنی د خپرونو له لاري هم ونه ليدي.

د ځای، مهال، نومونو او شيانو منځ کي د اريکو څرنګوالی باندي خبري کوي، نو له دي امله اريکويونه.

پادونه: باوروکړي، چي دا تول کارماد، تر، په خپلوپولوکي درابندولو له امله وکه، چي یواحۍ او یواحۍ د مهال، ځای او ... پاي په ګوته کولوله پاره راحي اونوريي هر ځای کي راول ناسم دي او د ژبي د ټولولاروسره مخامنځ.

مخترې(؟) نسبتي ويونه يا (و) ته ويونه

د پرېبورېشن لاندي چي څه د پو هيدلودي

مخ ځاینيوي او پسي ځاینيوي، خو بنه يي اريکويونه

پاونه: پرېبورېشن - لکه د نوم څخه يي چي روښانه ده. مخځاینيوي ته وابي، چي په زياتونهندو و اروپائي ژبوکي همداسي ده، خو په پښتوکي دا د مخځاینيوي سره غږګ بي دېر پيسیځاینيوي دي. زه دا له دېامله مخځاینيوي او پسي ځاینيوي بولم يا مختارې اووروستاري.

هغه ويونه، چي نور ويونه يو د بل سره اريکوکي راولي اويو تاكلی(ئايىز، وختىز اواداسى نور، بى لە بدلۇن) نسبت ورکوي، نسبتوى د بىلگى پە توگە پە، باندى، ورسە، لە پارە، لە املە، تە.

پېپۈزىخىيون (لە لاتىن چخە، چى ما لە المانى رانىولى، مخ تە ئائى نىوى يا همغە مخترى او يا نسبتى وي او يا .. تە) د بىلگى گرامىر كى ارىك وي يا مخ تە او پىسى وي هم بىل كىرىي او گرامىر ادبىاتو كى ئائى ويونه يا حالت زياتونى بىل كىرىي د ويونو بولونه دى، چى يو بند - ياتېلى تولگى جورۇي چى منع پانگ ويونو او گرامىر ويونو پە نخبىونو تە ورننوتى.

دا لاندى يو پورە ليكنە چى گرانولوستونكوتە و براندى كوم، زماپىرە بنە راغلە.

يادونه: وتونزبه المانى او موخە ژبى انگرېزى او پېنتو دى
يادونه ۲ : پە خۇرۇكى زيات او پە نورۇكى بىيا د خۇ پە پارە يو پە موخە ژبە كى شتە وي، خواندۇل سرە لرى، يعنى پە ژبارە ياد بلى ژبى چخە پە كەتە اخستە كى ستۇنئى نە پېنىئىرى.

كە خۇك دا لە انگلەسي پېنتو كىرى كىدى شي چە بدلۇن پە كى راشى، خۇ موخە همهغە دە.
د يوھ پېنتون او نە ژبپوه لە پارە او هم د ژبپوه لە پارە فكىر كوم دا يوپىر ارىخىزە اوپىچلى د خبرو موصوع دە، خۇ زە به وەخىيرم، چى هغە ارىيىن چە لە تاسوشرە شرىك كەرم ياخە چە چى ماتە ارىيىن بىرىنى او د توانە مى پورە دى.

دا وس يى چى لە تاسوسرە شرىكىوم، د المانى سرە د انگرېزى پە پىرتە شوي ياد المانى پە انگرېزى ارول شوى، چى زە يى پە پېنتو ارىوم، چى ناسمونونە بە پە كى وي، خوهغە بە ستاسوپە مرستە سە كەرم.

زە - پە خواشىنى باید ووايم- تراوسە نە پوهىدم، چى دا د پە لمن بە دومرە غزبىلى وي، زما پرابلم يواحى دا ، تر، وو، چى تولواك شوى، خۇ دا ليكنە راتە بنە وبرېنىيەدە او دا دى ستاسومخ تە يى بىردم.

اريکويونه

د ئای، مهال، نومونو او شیانو منځ کي د اړیکو څرنګوالی باندي خبری کوي، نو له دي امله اړیکویونه.
پرېپوزېشن د غوبنتني حالت سره سه یا د مانا پرېپوهی دنی سره سه تولګیزاو ډلیزکیری

د غوبنتون حالت تولګیزول

:prepositions with the nominative پرېپوزېشن د نومیناتیوسره

gals (= than)... ته

یادونه:دا پورته ... ته ما د دوه شیانو د پرتلي له پاره لیکلی لکه ب و پ ته یا ب نسبت و پ ته دلته ما دا اړین ونه کنل چې نسبت دی ورسره ولیکم او زه په دی اند یم، چې دا ب و پ ته بسیا کوي او د عربی نسبت پوره کوي.

یادونه: زه چې پرېپوزېشن لیکم، نو د پښتو موهه به تري اړیکویونه وي.

پرېپوزېشنونه د داتیوسره prepositions with the dative

) ((ونتی) aus (= out (than) , außer (= other ab (= from) , mit (= مخامنخ) , gegenüber (= opposite bei (= by) , seit (= since) , پسی , nach (= after ... سره (د وخت پیل () (او) ته) zu (= to (خه) ... von (= from)

پرېپوزېشن د اکوز اتیوسره prepositions with the accusative

for) through) , für (= until) , durch (= تر bis (= against) , around) , gegen (= شاوخوا) , um (= مخامنخ) , entlang (= along) , ohne (= without) او بردواли) دلته ، تر ، گوره تولواک نه دی او همدا یو ځای لري او بس.

prepositions with dative or accusative

) (په) کي) in (= in (په) باندي) , auf (= on) , په an (= on) (لاندي) , unter (= under) , über (= over) (وروسته) , hinter (= behind) , vor (= in front of)

منځ (کي) , neben (= next to) , zwischen (= between

prepositions with the genitive

ترڅ (امله) , während (= while/during) wegen (= due to
په خاي , statt (= instead) پسي , infolge (= as a result)

سره (له دی) trotz (= despite

Classification by meaning

د مانا سره ټولګيزول

د ځای پر پوزېشن Prepositions of place

دالاندي هم تکرار اري، خو باور کړي، په ګوره چولو مي زړه نه کېږي.

prepositions with dative or accusative

پرپیوزیشن له داتیو او اکوزاتیو سره

an

on

په (باندی)

am (an + dem) Hauptplatz

on the main square

په میدان (باندی)

in

in

(په).. کي

in der Straßenbahn

on the tram

په) کوڅه ګاډي کي

auf

on

(پر) باندی

auf dem Spielplatz

in the playground

پرلوټه او انگرېزی بي په لوټه اي کي

يادونه: پورته به د الماني انټول، پر، او د انگرېزی به، په، وي، خو

په لاندی کي بیا دواړه، پر، دي.

auf dem Schloßberg

on the castle hill

(پر) غره- مانۍ باندی

über

over

د پاسه

über der Stadt

over the city

- (د) بنار د پاسه

unter

under

کښته (لاندی)

unter dem Schloßberg

below the castle hill

د مانۍ کښته (لاندی)

vor

in front o

مخ ته

vor dem Brunnen

in front of the fountain

د چېنې مخ ته

(کیدی شي حنې يې ولیکي: ، تر د مخه، چې نام دی)

hinter

behind

شاته

	hinter dem Café
	behind the cafe
د کافي شا ته	
	zwischen
	between
	منع (کي)
zwischen dem Brunnen und dem Rathaus	
between the fountain and the town hall	
د چيني او بناروالی منع کي	
زمور ځنبي اديبان ،، ترمنع ، ليکي ، چي ناسم دی (،، تر ،، وگوري)	
	neben
	next to
خنګ ته (په) خنګ کي يا - ته	
	neben der Oper
	next to the opera
د اوپرا خنګ ته (،، تر خنګ ناسم دی)	

In answer to the question "where?" (where is something located? where is something moving?), the noun after the preposition is in the dative.

پوبنتني ته په څوab کي ،، چيرته؟،، ((يو) شى چيرته ايښودل شوی؟ يو شى چيرته
خوزښت کي دی؟)

Verbs which denote position:

کړنویونه چي ٿاي اړوندوالي په نخښه کوي

اپربوتل (liegen (= to lie •

درېدل (stehen (= to stand) •
 کښیناست (sitzen (= to sit) •
 حورنډېدل یا ځورندول (hängen (= to hang) •
 چوخول (stecken (= to stick) •

Wo liegt die Zeitung? – Auf dem Tisch	= Where is the newspaper? – On the table.	خبرونۍ (أخبار) چيرته پروت دی؟ پر میز یا پر میز باندي.
Wo steht der Koffer? – Hinter dem Schrank	= Where is the suitcase? – Behind the cupboard.	سفر بکس چيرته دی؟ د المارۍ شا ته
Wo sitzt deine Freundin? – Vor der Dame da	= Where is your girlfriend sitting? – In front of the lady there	ستا ملګري چيرته ناسته ده؟ - د هغې میرمن مخ ته.
Wo geht ihr am liebsten spazieren? – Im (in + dem) Wald.	= Where do you like to go walking? – In the woods	تاسې چيرته په مينه چکر ته حې؟ خنکله کې(چکر ته حو)
Das Geschirr steht auf dem Tisch.	= The cutlery is on the table	لوبشي پر میز باندي پراته دي.
Die Messer liegen hinter dem Herd	= The knives are behind the hob	چاره د داش شاته پرته ده.

Die Schuhe liegen unter dem Bett.	= The shoes are under the bed	بوټان د کت لاندي پراته دي.
Die Weinflaschen stehen neben dem Abfalleimer.	= The wine bottles are next to the bin	د واين بوتلونه دغور- خوني يا ناولني څنګ کي (ته) پراته دي.
Blumen stehen vor dem Fenster.	= Flowers are in front of the window	ګلان د کړکي مخ ته دي.
Zwischen Büchern liegen Socken	= Socks are lying between books	سوګلي د کتابونو منځ کي پرتې دي.
Über dem Spiegel kleben Kaugummis.	= Chewing gum is stuck above the mirror	د هنداري د پاسه زاولي سلیپن دی.
An der Wand hängt der Spiegel.	= The mirror is hanging on the wall	په دېوال -- - يا دېوال باندي هنداره زورنده ده

In answer to the question "where (to)?", the noun after the preposition is in the accusative.

Verbs which indicate a "change of place":

- legen (sich) (= to lay ایینسول)
- stellen (sich) (= to place چائی کول)
- setzen (sich) (= to sit کښیناستل)
- hängen (= to hang ژورنول)
- stecken (= to stick چوخل) نباسل،

Wohin legst du die Zeitung? – Auf den Tisch	= Where are you laying the newspaper? - On the table.	ته ورځپايه چيرته بردي؟ - ميز باندي
Wohin stellst du den Koffer? – Hinter den Schrank	= Where are you placing the suitcase? - Behind the cupboard.	بکس چيرته بردي؟ - د الماري شاته (تر شا ناسم دي).
Wohin setzt sich deine Freundin? – Vor die Dame da	= Where is your girlfriend sitting? - In front of the lady there.	ستا ملکري چيرته ناسته ده؟ - دله د دي ميرمن مخ ته.
Wohin geht ihr heute spazieren? – In den Wald	= Where are you going walking today? - Into the forest.	تاسو نن چيرته چکر يا گرخيدا ته ئى؟ - خنگله ته كې گود کي راھي.
Das Bett kommt in die Ecke	= The bed goes in the corner.	الماري د گېت خنگ ته راھي
Der Kasten kommt neben das Bett.	= The box goes next to the bed	ليکنميز د کرکى مخ ته بردو
Den Schreibtisch stellen wir vor das Fenster	= We will place the desk in front of the window. = We will place this lamp on the desk.	دا خراغ په ميز باندي بردو. غواړي چي غالى د ليکنميز لاندي خوره کړي؟

Diese Lampe stellen wir auf den Schreibtisch.	= Would you like to lay the carpet under the desk?	هنداره په دیوال زورندوو.
Möchtest du den Teppich unter den Schreibtisch legen?	= We hang the mirror on the wall.	د هنداري د پاسه ساعت زورندوو،
Den Spiegel hängen wir an die Wand	= We hang the clock above the mirror	د هرن(هيربن) کوڅه کي وګرڅه.
Über den Spiegel hängen wir die Uhr	= Turn into Herrengasse.	
Biegen Sie in die Herrengasse ab.		

prepositions with the dative

aus

out

(له...)(څخه)

.Nimm die Kleidung aus dem Schrank

.Take the clothes out of the wardrobe

کالي له الماري څخه را وباسه.

bei

by

(د) ... سره

.Sie bleibt schon seit einer Stunde bei dem Arzt
.She has already been with the doctor for an hour
هغه(بنخينه) له یو ساعت را په دي خوا(د) داکتر سره ده.

Zuerst haben wir uns bei der Ausländerbehörde im
.Stadthaus erkundigt

First we informed ourselves at the foreign office in the
.town hall

لومړۍ مورن په بناروالی کي د دبانديو دفتر سره معلومات د لاسه کړ .

nach

after

پسي (دلته يې مانا ، ، ته ، ، ده)

.Wir fahren morgen nach Linz, nach Österreich

.We will drive to Linz tomorrow, to Austria

مورن سبا ته لینچ، اتریش ته حوزو (موټرکي).

.Ich fliege nach Russland

.I am flying to Russia

زه روسيي ته الوزم.

von

from

له....(خخه)

.Sie wohnen nicht weit von uns

.They do not live far from us

دوی له مورن خخه لري نه اوسييري.

!Nimm deine Füße vom (von + dem) Tisch

!Take your feet off the table

پښی دی له میز څخه لري کړه.

.Er kommt gerade von seiner Freundin

.He is coming directly from his girlfriend

هغه همدا اوس د هغه له ملګري څخه راغي.

Sie ist vor kurzem von der Türkei nach Deutschland

.gezogen

.She recently moved from Turkey to Germany

هغه لبر مخ ته له ترکي څخه جرمني ته کده شوي (راغلي).

.Dann musst du zum (zu + dem) Schloss gehen

.Then you must go to the palace

ته نوباید مانی ته لار شي.

.Ich muss zum (zu + dem) Arzt

.I must go to the doctor

زه باید ډاکتر ته لار شم.

.Man hat uns zum (zu + dem) Arbeitsamt geschickt

.One sent us to the employment office

يو چا موږ د کار دفتر ته واستولو.

(before or after anoun, always before a pronoun)

.Ich wohne gegenüber dem Park

.I live opposite the park

زه پارک ته مخامنځ اوسييرم.

.Ich wohne dem Park gegenüber

.I live opposite the park

زه د پارک مخامنځ اوسييرم.

.Er sitzt mir gegenüber

.He sits opposite me

هغه ماته مخامنخ ناست دي.

Am besten tankst du bei der Tankstelle dem
.Freizeitzentrum gegenüber

It would be best for you to fuel up at the petrol station
.opposite the leisure center

بنه به وي که ته د ازاد وخت پارک مخامنخ پانکهای کي پانک کړي.

in phrases of direction involving names of countries which
include the definite article, the preposition 'in' is used with
.the accusative

.Ich fliege in die Türkei

Ich fliege in die USA

Ich fliege in die Schweiz

زه تركي، متحده ايلاط، سوپس ته الوزم

prepositions with the accusative
durch

through

منځ کي (د یوه تونل پا ورته څه)

.Wir fahren durch den Tunnel

.We are driving through the tunnel

موبرد تونل منځ کي څو (موټير بیايو).

.Wir fahren durch die Stadt

.We are driving through the town

مور په بنار کي (د بنار منج کي) حو(موټر بیايو).

.Dann fährst du durch die Unterführung

.Then you drive through the underpass

بیا د Ҳمکلاني لار کي حي (موټر بیاپي).

über

over

د پاسه، په باندي، ..

.Wir gehen über die Straße

.We go across the street

مور په کوڅه (باندي) پوري وحو يا مور د کوڅي د پاسه حو.

.Du fährst über die Brücke

.You drive over the bridge

ته په پله حي يا ته په پله پورپوچي.

entlang

along

اوردوالي

.Entlang den Fluss gibt es schöne Wege

.There are beautiful paths along the river

د سين په اوردوالي بنکلي لاري شته

.Du fährst den Heidensee entlang

.You drive alongside the Heidensee

ته د هايدن ښه په اوردوالي حي

:Preposition + noun + preposition / adverb

an + Dativ + entlang

اوړدوالي + داتيو + په

.Ich gehe oft am (an + dem) Fluss entlang spazieren

.I often go walking alongside the river

زه زیات د سین په اوړدو چکر(گرځیدا) ته ئم.

.Du fährst am (an + dem) Heidensee entlang

.You drive alongside the Heidensee

ته د هایدن اوېو یا دند په اوړدوالي (بنه یې : اوړدو) ئې.

An + Dativ + vorbei

له ...تیرېدل + داتيو + په

.Ich komme oft an dem Museum vorbei

.I often pass the museum

زه زیات د موزیم له مخه تیرېن.

.Du fährst am (an + dem) Hafen vorbei

.You drive past the harbour

ته د بندر(د اوېو) له مخه تیرېږي.

Gegenüber von + Dativ

.Ich wohne gegenüber von dem Park

.I live opposite the park

زه د پارک مخامنځ اوسييرم.

Am besten tankst du bei der Tankstelle gegenüber vom

.(von + dem) Freizeitzentrum

It is best if you fuel up at the petrol station opposite the

.leisure center

بنه به وي، که ته د ازادوخت پارک ته مخامنځ تانکه‌های کې تانک کړي.

Bis zu + Dativ

تر پوري + داتيو

.Gehen Sie bitte bis zur Kreuzung

.Carry on to the junction

هيله ده تر څولر لارو پوري لار شه

.Dann fährst du bis zum (zu + dem) Supermarkt

.Then you drive as far as the supermarket

بيا ته تر سوپرمارکيت پوري لار شه.

يادونه: ګران لوستونکي دي د،، تر،، پ ته ځانګري پاملننه وکړي، چې دا
تولواک نه دی اویواحی اویواحی په څېل تاکلي ځای کې راخي اونه زيات.

um + Akkusativ + herum

په + اکوزاتيو + گرد چاپيره

.Wir fahren um die Stadt herum

.We drive around the town

موږ په بنار گرد گرخو

.Dann fährst du um den Supermarkt herum

.Then you drive around the supermarket

بيا ته په سوپر مارکيت گرد گرخې

Prepositions of time

prepositions with the dative

پرېپوزېشن د داتيو سره

an	date	Ich bin am (an + dem) 06.07.1975
on	day	geboren. I was born on 06.07.1975
په	time of day	
	نېټه، ورځ، د	زه په ۶ م د ۱۹۷۵ زېږبدلى يم
	ورځي وخت	

		Am (an + dem) Morgen schlafe ich lange. I sleep in in the morning سہار اور د بیدبیرم یا او دہ کیرم.
		Am (an + dem) Sonntag arbeite ich nicht. I do not work on Sundays زه په یوہ نی کار نه کرم
bei by سره	simultaneity	Bei der Arbeit kann ich nicht telefonieren. I cannot telephone at work. په کارکي تلفون نه شم کولی یا: (زه) د کارسره....
in in in	later months seasons	In einer Stunde bin ich bei dir. I will be with you in an hour زه به په یوہ ساعت کی (د) تاسره و م. Was hast du im (in + dem) September gemacht? What did you do in September? تا په سپتمبر کی خه و کرل؟ Im (in + dem) Winter fahre ich oft Ski. In winter I often go skiing

		په ژمي کي زيات شيخخاستي ته هم.
	at night	In der Nacht muss sie arbeiten. She must work at night
		په شپه کي باید کار وکرم. د شپې باید کار وکرم.
		Nach zwei Stunden ist er zurückgekommen. He came back after two hours.
nach after وروسته، پسي	Afterwards	Schon nach einer Woche konnten wir die Ergebnisse sehen. We could see the results after just one week.
		مور وکولای شود د یوی اوني وروسته لاس ته راوړنۍ وګورو
vor in front of د مخه ياته		Vor dem Schlafen geht sie baden. Before sleeping she bathes. له خوب د مخه هغه لامبې
		Es ist 5 vor 7. It is 5 to 7.
		پنځه اتونه پاتي دي
	Beforehand vorher before	Es regnet seit gestern. It has been raining since yesterday.

		له پرونه وریزی
seit since		Seit gestern bin ich wieder fit. Since yesterday I have been well again. له پرونه بیرته تازه یم
ab from	refers to the past	Ab heute rauche ich nicht mehr. I will not smoke any more from today on. له نن خخه نور(سکرت) نه سکوم.
	refers to the present and the future	Ab November arbeite ich am nächsten Abschnitt. I will work on the next section from November. له نومبر خخه په بله برخه (وخت) کي کار کوم von 8.00 Uhr bis 10.00 Uhr from 8 o'clock until 10 o'clock له ۸ بجوتا ۱۰ بجو
		Von Montag bis Freitag bin ich an der Uni. I attend university from Monday to Friday له دوه نی تر اوئنی زه په پوهنتونکی یم

		prepositions with the accusative
von from		von 8.00 Uhr bis 10.00 Uhr from 8 o'clock until 12 o'clock
pr with the accusative		۸ بجو تر ۱۲ بجو (پوري)
bis until		Von Montag bis Freitag bin ich an der Uni. I attend university from Monday to Friday.
تر	with 'until' د ، تر ، سره	له دوه نى تر اونى زه په پوهنتون کي يې Ich habe heute nur bis 15.00 Uhr Zeit. I only have time until 15:00. زه نن تېك تر ۱۵ بجو وخت لرم.
um		Um 7.30 Uhr fährt meine S-Bahn ab. My train leaves at 07:30.
around		۷ اوډېرشو زما بس خې
په (شاوخوا)		Um 15.30 Uhr habe ich einen Termin. I have an appointment at 15:30 زه په ۱۵ اوډېرشو یوه وعده لرم
	with 'from'	prepositions with the dative

mit with سره	د، له، سره	Ich schreibe gern mit dem Bleistift. I like to write with a pencil. زه په مينه (د) پنسل سره ليکم زه په مينه په پنسل ليکم
	clock time	Ich fahre oft mit dem Bus. I often take the bus. زه زيات د بس سره حم
		Ich fahre nicht gern mit dem Auto. I do not like to drive the car. زه د موټر سره په مينه نه حم يا زه د موټر د بیولو سره مينه نه لرم.

٥

دا لاندي برخه به لبر او دېر تکار وي، خو کېدى شي نوي څه هم ولري

اړیکویونه د غوبنټنی حالت سره سم یا د مانا سره سم تولگیز او دلیز کیزی

چې د هرڅه له مخه په جمله کي د شې د خښونې په چوپرکي دی، د دی له پاره دا هم تبیکي دی چې د یوه شي د خپلواک کارونې له پاره رامنځ ته کیزی (دا په دی مانا چې بې د بل له واکه). لند: دا حالت دی، چې د ،څوک-حالت، بل کیزی، د یوه حالت سیستم په توګه رامنځ ته کیزی، چې دا نومیناتیو – اکوزاتیوسیستم بل کیزی. د څوک- او د څه شي حالت.

د نومیناتیو یا د ،څوک، او ،څه شي، حالت.
مور کار ته ٿي.

څوک کار ته ٿي؟ ٿواب: مور
کالیمینځونی خرابيري.

څه شي خرابيري؟ ٿواب: کالیمینځونی

یادونه: ماته هم دا نومونه توکلی د لیکونی (قلم) خولي ته راهي. نه پوهیرم، چې دا اله، چې کالی پرمینځي، کالیمینځي، کالیمینځونی یا کالیمینځونکي وبولو. او که نه، نو کالی مینځلو اله. څنګه مو چې خوبنې وي.

جينيتیو Der Genitiv

جينيتیو د الماني ګرامر دی. دا حالت د ملکیت حالت یا د چاحالت په نامه همیادیري.

بيلګي: ،د ګاوندي کور،. ،د یوه لري زنگ غږ،.
د جينيتیو په څه شي حالت
هغه په غلا تورن دي.

هغه په څه شي تورن دي؟ ٿواب: په غلا

داتیو Der Dativ

داتيو د المانيزبي دريم حالت دی يا په جمله کي دريم حالت په گوته کوي. **داتيو د چاته حالت هم بلل** کيري.

د داتيوله پاره په الماني پوبنتنه کيري، چې چا ته؟
بيلگي: زه دي ميرمن ته د يادبنت كتابچه ورکوم. چا ته د يادبنت كتابچه ورکوم؟ حواب:
ميرمن ته.

هوگى سوغات سپين ته ورکر.

هوگى سوغات چا ته ورکر؟ حواب: سپين ته
زه زماملکري ته يوكتاب سوغات ورکوم.
چا ته سوغات ورکوم؟ حواب: زما ملکري ته.

اكوزاتيو Akkusativ

اكوزاتيو يوگرامري حالت دی. په ورخني الماني گرامر کي دا د خلورم حالت سره ترتبيري. د دي د روښانتيا له پاره په الماني کي پوبنتنه کيري، **چې څه شي یا خوک او که د چا؟؟؟**، نو داله دي امله د خوک حالت هم بلل کيري.

اكوزاتيو: د، چا - یا څه شي حالت
بناغلی سپين خپلورور گوري
بناغلی سپين د چا لينه کوي؟ حواب: د خپل ورور
زه خپل ملکريته يوكتاب سوغات ورکو.
زه خپل ملکري ته څه شي سوغاتونم؟ حواب: يوكتاب

دلته له هرڅه د مخه یوه يادونه ده، چې باید پام موورته وي:
ما دلته سربل ليکلى يا پ، دلته د پښتو اوستربلونه زيات دي او همداسي کيدي شي سيرکومپوزېشونه هم وي، چې هغه به ګران لوستونکي په ارونده ځاي کي ولوستلي شي.
د نه کارڅخه نيمگري کار هم هرومرو بنه دي، په دېره بخښه، که دا کار موستري کړي.

د غوبنتون حالت ټولګيزول

اريکويونه د نوميناتيو سره : prepositions with the nominative
=... als (= than). ته

يادونه: دا پورته ... ته ما د دوه شیانود پرتلی له پاره لیکلی لکه ب و پ ته يا ب نسبت و پ ته دلتنه ما دا ارین ونه گنل چي نسبت دي ورسره ولیکم او زه په دي اند یم، چي دا ب و پ ته بسیا کوي او د عربی نسبت پوره کوي.

يادونه: زه چي پرپوزېشن لیکم، نو د پښتو موهه به تري سربل وي يا یي کله لیکم مخایانيوی او پسي ځاینيوی وي.

پاریکویونه د داتیوسره prepositions with the dative

) , aus (= out) (پرته (له) ab (= from
و تلی (له) خخه) , gegenüber (= other than
) , bei (= by
) , nach (= after) (د ... سره
) , mit (= with
) , von (= from
پسي) , seit (= since
له ...) (و) zu (= to) (و) ته)

پرپوزېشن د اکوز اتیوسره prepositions with the accusative
for (through) , für (until) , durch (bis (=
against) , gegen (around) , um (=
along) او بردوالي () , entlang (without
يادونه: دلتنه ، تر ، ګوره ټولواک نه دی او همدا یو ځای لري او بس .

prepositions with dative or accusative))) durch, für, gegen, ohne, um ««««

) (په) کي (په) باندي in (= in) , auf (= on
) (لاندي) , über (= under
) (وروسته) , hinter (= behind
زخنگ (کي) (کي) neben (= next to) , zwischen (= between
)

prepositions with the genitive

während (= while/during) (ترخ) wegen (= due to
کي) , statt (= instead) (په ځاي) , infolge (= as a result)

سره (له دي) trotz (= despite)

Classification by meaning

د مانا سره تولگیزول

د ځای پرپیوزېشن Prepositions of place

prepositions with dative or accusative

پرپیوزېشن له داتيو او اکوزاتيو سره

an

on

په (باندي)

am (an + dem) Hauptplatz

on the main square

په میدان (باندي)

in

in

په .. کي

in der Straßenbahn

on the tram

په) کوڅه ګاډي کي

auf

on

په) باندي

یادونه ۱: پر میز، میز باندي او پرمیز باندي. په دي دريو کي به نوڅه ووایو. اندونه موکه څرګند کړي، مرسته به موي.

یادونه ۲ : لکه پورته همداسي: په کور، کور کي او په کورکي.

auf dem Spielplatz

in the playground

په لوپهای (کې؟)

auf dem Schloßberg

on the castle hill

(پر) غره- مانۍ باندې

über

over

د پاسه

über der Stadt

over the city

-(-د) .. بنار د پاسه

unter

under

کښته (لاندي)

unter dem Schloßberg

below the castle hill

د مانۍ کښته (لاندي)

vor

in front o

مخ ته

vor dem Brunnen

in front of the fountain

د چینې مخ ته

(کیدی شي ځني يې ولیکي: ،تر د مخه، چي ناسم دی)

hinter

behind

شاته

hinter dem Café

behind the cafe

د کافي شاته

zwischen

between

منځ (کي): دا لبر پاملنۍ ته اړتیا لري، چې بل ځای کي به راولشي.

zwischen dem Brunnen und dem Rathaus

between the fountain and the town hall

د چینې او بناروالۍ منځ کي

زمور ځني اديبان،، ترمنځ، ليکي، چي ناسم دی (،، تر،، وګوري)

neben

next to

څنګ ته (په) څنګ کي يا - ته

neben der Oper

next to the opera

د اوپرا څنګ ته (،، تر څنګ ناسم دی)

بيا لنډ:

اريکويونه کیدي شي د خپلي کاروني له مخي سره توپير- يا بيل شي:

ځای اړوند اريکي / پوبنتتويونه: چيرته، چيرته(په کومي لور)، له کومه (کوم ځای)

يادونه: زه د داسي ليکني سره په لومري چل مخامخ کيرم. د تولو هيادو الومرستي ته اړتیا شته.

ته چيرته اوسيري؟ په خوست کي.

بناغلی سپين چيرته حي؟ ډاکتر ته

دا كتاب دي له کومه کړي؟ له کتابتون څخه.

وخت اړوندې اړیکویونه:

کله، په څو بجو، تر کله (بورې)، له کومه وخته يا له څه وخته،

د پوکال پایلوبه کله ده؟ په راتلونکي یوه نی.

فیلم په څو بجو پیلېري؟ په اته اوپنځلس بجو

له کومه (وخته) الماني زده کوي؟ يا له کله الماني زده کوي؟ له څلورومیاشتو (را په دي خوا)

مو DAL، حالت، ونه / پوبنتني: خنګه، ولی، د څه له پاره.

ته پرون ولی مورسره رانه غلي؟ د خرابي هوا له امله.

الماني د څه له پاره زده کوي؟ د مسلکودي (کریري) له پاره

کله خراب بیدېري؟ د پوره سپورمى سره

د یوه څه له پاره ميل لرل: سپين د څه سره ميل لري؟ تیک د موئزو سره.

څه باندي خندل: په څه باندي خاندي؟ - د هغه په توکه.

له ژوند کول: زده کري له څه ژوند کوي؟ د خپل پلار له پيسو.

و .. ته چمتوپاتي کيدل: ته د څه له پاره تر اوسمه چمتو نه يې؟

د واده له پاره

ته څه ته چمتو نه يې؟

واده ته.

په باندي په قهرپدل: په چا باندي هيچ وخت نه شي بدېلی يا قهرپدل؟ زما بچيانو باندي.

څه ته چمتوکيدل: هغه څه ته توانمند نه دی؟ کارکولو ته.

نظم ته راول: دا بيرته نظم ته راوله! دا بيرته په نظم ته راوره!

ارام پرپرده: هيله ده ما په ارام پرپرده.
 پاي ته لار شه: هرڅه یو وخت پاي ته ځي.
 یو اړیکوی هیڅ وخت ځانله نه وي. تر لبو ځانګرو پوري دا (يعني اړیکوی) د یوه
 نسبتی وي د مخه (مخ ته) یا پسی راځي.

يادونه: په پورته غوندله کي ماته ، د مخه ، څخه ، مخ ته ، سم برېښي.

ځني څو کربنې نوري هم د ليکلو وي، خو د یوې خوا يې زه په هغه ګرامري مانا نه
 پوهيدم، نولومړۍ مې باید ځان په پوه کړي وي، بيا مې هر ګرامري نوم باید د پېژند سره
 څيرلۍ وي، چې دا ليکنه بیانا نوره هم غزېډه.

دا دي په ياد وي، چې داهم یوه اوږده موضوع ده، چې ګران ژبپوهان پري پوههيري او د
 ژبپوهني ميونوال په دېلارنوره هڅيلۍ شي.

په پاي کي یوه هيله: دا کار او نور به زموږ دېرو پوهانوله ما څخه د مخه هم کړي وي، خودا
 دي له ما څخه نه زړه بدې کېږي نه. زدکره خو باید د هر چا حق وي او که څوک له ماسره
 مرسته کوي، نوله ماسره دي زما په ناسمه زدکره او لیکلوكې د سمون مرسته وکړي او نه د
 زړه بدې.

پسی ليکني:

کېدي شي د دي پورته ليکني لرتکرار راشي او ځني اړیکویونه بنده روښانه شي، چې پسی
 به هغې خپلې اري موخي يعني د، تر، د خپل سری مخه نیوں او دا چې ، تر، د پرتلې
 سره سر او کار نه لري.

von' with surnames'

Von' with surnames indicates possession or origin of things or people'

Von 'mit Nachnamen zeigt Besitz oder Herkunft von Dingen oder Personen an

داد شيانو او کسانو د لوړي نوم سره خاوند توب یا خاونوالۍ او یا کورنیوالۍ(نسب) بشائي

Thomas Mayr ist der Vater von Hana, Laura und Niklas	= Thomas Mayr is the father of Hana, Laura and Niklas.	توماس مايرد هانا، لاورا او نيکلاس پلاردي.
Jolana Mayr ist die Mutter von Hana, Laura und Niklas.		

Das ist die Bluse von Katrin.	= Jolana Mayr is the mother of Hana, Laura and Niklas.	جوليانا ماير د هانا، لاورا او نيكلاس مور ده دا د کاترین کمیس دی.
Das ist das Bild von Botticelii.	= That is Katrin's blouse.	دا د بوتیچلی (کبنلی) خیره ده.
Das ist die Kaffeemaschine von Tchibo.	= That is the photo of Botticelii. = That is the coffee machine from Tchibo.	دا د چیبوکافی ماشین دی. دا د کافی ماشین له چیبو څخه دی.

بیا لنډ:

پ کیدی شي د خپلی کارونی له مخي سره توپیر- یا بیل شي:

Lokale Präpositionen / Fragewörter: wo, wohin, woher

ځای اړوند پ/ پونتنویونه: چيرته ، چيرته (په کومې لور)، له کومه (کوم ځای)
يادونه: زه د داسي ليکنې سره په لوړۍ څل مخامخ کېږم. د تولو هیوادو الومرستي ته
اړتیا شته.

ته چيرته او سیزې؟ په خوست کې.

بناغلی سپین چيرته ځی؟ ډاکټر ته

دا کتاب دی له کومه کړی؟ له کتابتون څخه.

Temporale Präpositionen / Fragewörter: wann, um wie viel Uhr,
bis wann, seit wann

وخت اړوندې پ: کله، په خو بجو، تر کله (پوري)، له کله (له کومه وخته یا له څه وخته)،
د پوکال پایلوبه کله ده؟ په رتلونکي یوه نی.
فیلم په خو بجو پیلیری؟ په اته اوپنځلس بجو
له کومه (وخته) الماني زده کوي؟ یا له کله الماني زده کوي؟ له څلورومیاشتو (را په دي
خوا)

Modale, kausale, finale, konzessive Präpositionen, / Fragewörter:
wie, warum, wozu,

مو DAL پ / پونستني: څنګه، ولی، د څه له پاره.
ت پرون ولې مورسره رانه غلي؟ د خرابي هوا له امله.
الماني د څه له پاره زده کوي؟ د مسلکودي (کريري) له پاره
کله خراب بیدېري؟ د پوره سپورمۍ سره

Verben mit Präpositional-Ergänzung: / Fragewörter: womit,
worauf, wozu, ...

د یوه څه له پاره میل لرل: سپین د څه سره میل لري؟ تیک د موټرو سره.
څه باندي خندل: په څه باندي خاندي؟ - د هغه په توکه.
له ژوند کول: زده کړي له څه ژوند کوي؟ د خپل پلار له پیسو.

:Adjektive mit Präpositionen
و .. ته چمتوپاتې کيدل: ته د څه له پاره تر اوسيه چمتو نه يې?
د واده له پاره
ته څه ته چمتو نه يې

واده ته.

په باندي په قهرېدل: په چا باندي هيچ وخت نه شي بدېدلی يا قهرېدلی؟ زما بچيانو باندي.
څه ته چمتوکيدل: هغه څه ته توامند نه دی؟ کارکولو ته.

Nomengefüge

نظم ته راول: دا بيرته نظم ته راوله! دا بيرته نظم ته راوله!
ارام پرېزد: هيله ده ما په ارام پرېزد.
پای ته لار شه: هرڅه یو وخت پای ته حي.

يو پ هيچ وخت ځانله نه وي. تر لبو ځانګرو پوري دا (يعني پ) د یوه نسبتي وی د مخه
(مخ ته) راهي.

يادونه: په پورته غونډله کي ماته ،، دمخه ،، څخه ،، مخ ته ،، سم برښني.

ئني څو کربنپوری همد ليکلورو، خود ډوبخوايي زه په هغه ګرامري مانا نه
پوهیدم، نولومري مي باید څان په پوه کري وي، بيا مي هر ګرامري نوم باید د پېژند سره
څيرلى وي، چي دا لکنه بیانوره هم غزپده.

دا دي په ياد وي، چي دا هم یوه اوږده موضوع ده، چي ګران ژپو هان پري پوهېرې؟

تر || داکتر ماخان میری شینواری

، تر، ، until

د اړیکویونو سره مي اړیکي له دي امله ونیولي، چي د سرېل ،، تر ،، سره مي داسي لبر
څه جنجال ته نيت وو او داسي لبرڅه ګوته ورته نيسم او ټوڅونور هم همداسي غوره يې یا
هغه چي ماته لبر د شنلو ور برښني لبر غزول يې ستاسو مخ ته ردم.

دا خبرې به داسي لبرڅه اوږدي شي، خودا چي کاغذ نه لبرېرې او چاپوم يې هم نه نوګومان
مي دي، چي تاسو به هم را څخه ورسره ونه زورېږي.

د انگرېزې ژبي څو پرېپوزېشنونه راولم د الماني ژبارې سره او بیا يې د پېښتو سره پرتله
کوو.

د اوس دپاره به دا درې بسیا وکړي او که نور یې په دا منځ کي راغل، هغه به هملته په گوته کړو.

With; from; until

الماني یې: mit; von; bis

پښتو یې:

له ... سره، له ... خخه، تر یا د (له) ... سره، له ... (خخه)، تر

زه لومری د جرمني خخه **biss** (انګرېزی: until)، چې د پښتو معنا یې تر (... پوري) ده یو څو جملې د ، تر ، لپاره راوړم، په دی هیله، چې ګران لوستونکي به یې بیا د (دلته ،له، نه ليکم، چې وروسته پري غږپرو) پښتو سره پرتله کړي، نه داسې نه چې پرتله یې کړي، بلکه وکړي، چې پښتو یې هم همداسي سمه ده او که څنګه او په هغه خپل وخت کې بیا دا نور دوه هم د خیرنې (مور بلد یو چې تر(سم نه دی) خیرنې) لاندی ونیسو.

په ژبه کې د ، تر، کارونه :

اړیکوی تر: له دی سربل ، تر ، سره مور د یوڅه یعنی پېښۍ، نوم، مهال او همداسي د ځای پای په گوته کوو، یعنی دا په هغه وخت کارولکېږي، چې دا پورته یاد څه پوله ولري یا پولي ته ورنبردي کېږي.

لند: د پېښۍ، مهال همداسي ځای او یو څه اخريني ټکی یا پوله په گوته کونه.

یادونه: دا دی دلته بیا هم په کلکه وویل شي، چې په بل هرځای کې کارونه یې نامسمه ده، لاملونه یې راوړو.

یادونه: که داسې لږؤخیر شو، نو څه چې پای لري یعنی ،تر، .. وي، نو هغه به هرومرو یو پیل هم لري، که دا خرګند او یا نا خرګند وي.

که ووایوچې: سپین تر کابله پوري لار، نودا هرومرو له یوځای خخه، چې پیل دی، تللى. که په دی هکله تکرارولرو، نو راڅخه زړه بدی کېږي مه، وايې، چې تکرار د زده کړي مورده او یا د پام بنست دی.

دادي خو الماني انگرېزی اوپېنتو غوندالي د سرېل تر **Bis** سره

(US) through, to, (temporal) until

Meine Tochter ist bis zwei Uhr in der Schule

.My daughter is at school **until** two o'clock

زمالور تر دوه بجو په بنوونځي کي ده.

Ich war von Montag bis Freitag krank

.I was sick from Monday **to** Friday

زه دوه نى تر جمعي پوري ناروغ وم.

(temporal) by

Die Aufgabe muss bis Donnerstag fertig sein

.The task must be complete **by** Thursday

پوبنتني باید تر څلورنۍ (چهار شنبې) پوري تمامی وي،

all the way to ;(local) to

Der Zug fährt bis Köln

.The train goes **to** Cologne

کادی تر کولن (پوري) هې.

په لاندي توګه مخ ته هؤ:

۱ - تمپورال يعني: اخر تکي بنائي.

۲ - په مخه بنه کي هغه د بيا ليدلو وخت پېر يا لېر پوره: تربیا پوري.

۳ - ځای: اخرني موخه بنائي.

۴ - له ... څخه ... تر ... د وخت يا ځای واتن په ګوته کوي.

۵ - د یوه غزبدا سور، د یوه سپکتروم (د یوی خيري يا څه برپښیدنه، د دي په پښتو معنا لړ ستونځمنه ده، خو په نورو رژبو کي کتل بنه دي او په فزيک کي رائي)، د یوی پورته - او یوی کښته پولي ورکونه.

۶ - د په خوبنه اړیکوی سره

۷ - bis zu : د الماني په څير پرپوزيشن په پښتو کي نه شته، دا هم همغه ،،تر ... پوري، دي: پورته پوله په نخښه کوي، یو پوله ارزښت

۸ - bis auf : یو اخر شي چې سري ردوي

لکه چې وايو تول خلک ميلمانه دي ترسپین پوري(يعني پرته له ...)

د دي په خټه: تو ل ميلمانه دي د ... په ګډون پوري.

په پښتو کي مورن تر ... پوري لرو.

دوی دا هم معلومه کري، چې دا وي کله ژبي ته راننوتي دي، چې هغه يې زه دلته نه راوړم.

بيلګي:

— تر بلې میاشتی (پوري) باید کور جور وي.

— هغه تر بلې میاشتی (پوري) نه شته

— تر اوسمه(پوري) هرڅه بنه دي.

— څوک چې سره بیلیری يا مخه بنه اخلي: تر وروسته پوري.

—، بنه او سه، تر بيا پوري،

—، په مخه دی بنه، تر بلی اونی (پوري).

— تر دی ځایه(پوري) او نه وړاندی.

(، پوري، ته دی پام وي، چي ورڅه (مور دلته هم کله ليکو، چي تري.. (هغه زمور په کليوالي خبرو کي وايو، چي تر نه تيريدلى.. دا ترنه معنا ورڅه دی او نه تر)) تيريدلى هم شو).

— تر جلال اباده پوري موټر نيسو، وروسته بيا باید په پښو لار شو.

— ستا مور له سهار څخه تر مابسام (پوري) په پخنځي کي ولاړه وه.

— دا یو سفر دی، له جلالabad څخه تر کندهار پوري.

— سپينه له پاسه (څخه) تر کښته (پوري) لمده وه. يا له سر څخه تر پښو پوري لمده (که لنه) وه.

، تر، د تړنوي Bis Conjunction په دنده کي

برابر ازښته ج ملي- برخي سره تري.

سپين په ميلمستون کي ناستوو، تر هغې چي ميلمانه کوروته ولاړل.

يو څو الماني انګرپزي او پښتو غوندالي:

(subordinating,temporal) until •

. *Wir warten hier, bis das Gewitter vorbei ist*

. We'll wait here **until** the thunderstorm is over

مور دلته تمیرو، تر څو جکړ تیرشي.

Ich arbeite 40 bis 50 Stunden in der Woche

I work 40 **to** 50 hours a week

زه په اونی کي ٤٠ تر ٥٠ ساعته کار کوم.

Ihre Haare sind braun bis dunkelbraun

.Her hair is brown **to** dark brown

د هغې ويښتان نسواري تر تياره نسواري دي

دا نوري غوندالي دي هم ورسره وي:

— اسمان له برګ څخه تر شين وو.

— سپین ٢٥ تر ٣٠ کسان ميلمانه کړي.

(دلته دي پام وي، چي ، له ليمکم، ټکه چي هغه ببا خپله موخه بدلوی)

— په دي لمنځتون کي دي ٣٠٠ تر ٥٠٠ کسان ځای شي؟

— زه په اونی کي زيات وخت ٥٠ تر ٦٠ ساعتو کار کوم. (پام دي وشي، له يې مخ ته راشي او که نه، په الماني ورسره له نه شته. نه ! داسي نه ده. له ورسره نه راخي، ټکه چي دي له تر کارنه کوي دي له ١ تر ٥٠ يا ٦٠ ... يعني له ١ تر ٥٠ يا له ١ تر ٦٠ ساعته پوري کار کوي، نوله دي امله ٥٠ تر ٦٠ ساعته پوري او نه له ٥٠ تر ٦٠ ساعته... دلته دا خبره راڅخه لږ ستونزمنه کيري، له ٥٠ تر ٦٠ ساعته په دي مانا دي، چي دي خوله ١ تر ٥٠ کار کوي، خو به يې داسي وليکو، چي له ١ ت ٥٠ او همداسي کله له ٥٠ څخه ور اوږي تر ٦٠ پوري. ګران ليکونکي دي هم په کي خپل فکر وڅلوي. (بيا: تکرار د زده کړي مورده).

— سړۍ کړي شي چي هغه تر اخره پوري وګوري.

— سپین کړی شي چې هغه په رنبو او بو کي تر Ҳمکي تل پوري وګوري یاد Ҳمکي تر
تل پوري....

— موږ ناوخته د شپی تر دننه (تر منځ) پوري خبری وکړي.

— ژوبن هره ورڅ تر زر کسانو پوري گوري.

— سپین په بنار کې تر نوي کيلو متنه پوري په بس کې حې.

— د سندر غاري تولي سندرې پېژنم — تر اخري پوري دلته تر په دي معنا دي، چې
اخري سندره يې نه پېژنم..

خبر و استعمال یا کارونه:

تر زر، تر بيا، له پښو تر سره، تر ګيدي، تر لاس خوزوني(په مخه بنه کي)، تر څو چې
نور امكان نه وو.

تری رابيل ويونه:

تر وروسته، تر وروستي، ترغزوني، تر اوسي.

لند: تر په هغه جملو کي راخي، چې د ،، تر، سره ، پوري،، مل وي يا مل کيدی شي،
يواخې همدي ته دي په ليکنو کې پام وشي، سم دي وکارول شي یعنې تر... (پوري)، بل
دول کارونه یا استعمال يې ماته ناسمه برېښي، چې ګران ژبيوهان دي هم ورته پوره
پاملرنه وکړي، دا د ما سره هم مرسته ده او د دي مرستي د غوبنتني اجازه دي وي.

د تر مخامخ اړیکوی له ... څه دي، دا په دي مانا، چې د هغه څه چې تر يې پاي په ګونه
کوله، د ،، له ... څخه، يې پېل بنایي.

ډاکټر ماخان میری شینواری

،،له ... څخه، ، ، د ... سره، from with

دا پورته سيرکومپوزېشنونه د سرېل ،،تر،، مخامخ يا په خټ او که غواړۍ معکوس دي:

په پورته کي مو روښانه کړل، چې تر د یوه څه، ځای، مهال اونومونو پاي په کوته کوي اونه بل څه.

دا اړیکوی دبل ځای ناستي نه شي کیدی اونه بل څه يا اړیکوی د ،،تر،، ځای ناستي کیدی شي. دا همداسي لار ده اوږس.

اوسم راخو دي پورته ته، چې زما په ګومان او که داسي وي، د پېژند سره به سيرکومپوزېشنونه وي.

د افغانستان په ټنو ځایونو کي وايو:

،،له ... څخه،،،له ... سره، او ټنو ځایونو کي بیا وايو: د ... څخه ،د... سره.

انگربزي يا (او) الماني يې ليکو او بیاېي د پېښتو د ژبارې سره پرتله کوو. ما دا له الماني څخه ژبارلي او الماني مې له انگربزي څخه را نیولي يا بشه يې: راژبارلي.

پيل له ، له .. (څخه)، کوو او داسي مخ ته ټو:

د انگريزي سرېل from په الماني کي هغه غوره دا لاندي درې سرېلونه دي: aus ، ab ، von

دا درېواره په پېښتو کي هم د ، له ... څخه، په معنادي. که وايو چې له هسکي ميني څخه، نو د ژبارلي سره سم دا سيرکومپوزېشن دی یا که غواړۍ پېښتوشي، نوزما په اندبه دا بیا غیرکي نیوی وي. دې په الماني ab رائي، که وايو له سپین څخه... ، نو von راول کيري، که وايو له اوسبېني جور دی، نو وايو ... aus.

که ،،له ... څخه، وايو، نو له یو څه څخه یو څه را بليلوري، یا د یو څه، مهال او له ځای څخه یو څه را بليل.

لند: دا د یو څه له ځای، مهال، کس یا یو شي څخه د یو څه پيل دی، له دې امله د،،تر،، په خټ يا مخامخ سيرکومپوزېشن دی.

لكه: له سپین څخه مې کتاب واحست.

دا جمله داسي ويلی شو: له سپین مې کتاب واحست یا له سپینه مې کتاب واحست او یا له سپین څخه مې کتاب واحست.

همدارسي: سپين خخه مي كتاب واحست.

خو سم يې: له سپين خخه مي كتاب واحست:

،، له ،، بي له ،، خخه ، او همدارسي ،، خخه ، بي له ،، له ،، دى او كه دواړه؟.

ورانديز: که ،، خخه ، ورسره وي او که نه خو ،، له ،، دى وي او يا ،، له... خخه ، او يا دا دواړه.

پورته مو وليدل: له هسکي ميني خخه...، له سپين خخه... او له او سپني خخه....

دا په دې معنا، چې: له بوي خای خخه حې، له بوي چا خخه څه رانيسې او له بوي څه خخه بوي شې جور دې، له بوي څه خخه څه ساتې، د بوي چا (له خوا) خخه څه درکول کېږي.

ور خخه در خخه، راخخه، او داسي نورو ته دې هم پام وي، تري خخه او داسي نورهم.

په دې هکله به هم لېر تر لېر څه بيلګي راورو

د پونستني په ټواب کې: تاله سپين خخه كتاب واحست؟

نه! ور خخه اخلم يې.

يا داسي: له سپين خخه كتاب اخلم. او داسي نور.

دلته دې ،، ورته ،، يعني ،، هغه ته ،، هم پام وشي.

او سرائو with ته، چې الماني يې... mit دې :

موږ يې د الماني درې انډول اړیکویونه يا سربلونه را اخلو: Dabei ، bei ، mit ،

څه وکړو؟

،، له ... سره ،، او که ،، د ... سره ،،؟

که ،، له ،، هغه د مخه تير اړیکوی سره وي ، نو بیا خو يې دلته نه شو راوري، هغه ،، تري لري کيدل ،، دې او دا ،، ور سره یوځای کيدل دې ،، يا ،، نبلول ،، دې. دلته اړيو، چې ،، د ... سره ،، ولیکو او نه ،، له... سره ،،. دا ګوره يو ور انديز دې.

. په الماني ژبه کي ،،د... سره، لبر تر لبره دا دري اريکويونه کارول کيري: که ووايو، کتاب د... سره دی، نو دلته بي الماني mit دی. که ووايو، چي سپين د برگ سره دی، نو دلته بي بيا bei رائي او که ووايو، چي هغه ورسره دی، نو دلته د Dabei رائي.

نومونه: دا ،، د... سره، به هم لکه ،، له ... څخه، سيرکومپوزېشن یا غيرکي نيوی وبل شې.

دا ګوره زما وړاندیزونه دی اوډ وړاندیز اجازه دی راته وي، زه په خپلي ليکني تیگارنه کوم.

دلته دی بيا هم د ورسره ، درسره، را سره ته هم پام وي.

دلته به په دي بسيا وکرو او زما وړاندیز ګران لوستونکو ته دا دي، چي د نورو زده ژبو څخه دی ګټه واخلي، دا دي هغه ژبې وي، چي یو څه وده بي کري وي.

بيا لنډ: ،، تر، ، د مهال، ځای، نوم او یا یو څه پاي په ګوته کوي.

،، له ... څخه، د مهال، ځای، نوم، یا یو څه څخه لري کيدلدي.

او، ، د ... سره، د مهال، ځای، نوم او یا یو څه سره یوځایکیدل یا یوځای والي دی.

Nimm die Kleidung aus dem Schrank.

Take the clothes out of the wardrobe.

کالي له الماري څخه را واخله

Sie bleibt schon seit einer Stunde bei dem Arzt.

She has already been with the doctor for an hour.

هغه(ښئينه) له یو ساعت را په دي خوا د داکتر سره ده.

Zuerst haben wir uns bei der Ausländerbehörde im
Stadthaus erkundigt.

First we informed ourselves at the foreign office in the
town hall.

لومړۍ مورن په بناروالۍ کي د دباندنیو دفتر سره معلومات د لاسه کړ (دلته تر
لاسه نه ليکو).

They do not live far from us.

دوی له مور څخه لري نه اوسيزوي.

Nimm deine Füße vom (von + dem) Tisch!

Take your feet off the table!

پښي دي له ميز څخه لري کړه.

Er kommt gerade von seiner Freundin.

He is coming directly from his girlfriend.

هغه همدا اوس د هغه له ملګري څخه راغي.

Sie ist vor kurzem von der Türkei nach Deutschland
gezogen.

She recently moved from Turkey to Germany.

هغه لبر مخ ته له ترکي څخه جرمني ته کده شوي (راغلي).

Schon nach einer Woche konnten wir die Ergebnisse sehen.

We could see the results after just one week.

مور وکولای شو له یوی اونی څخه وروسته لاس ته راورني وګورو

Vor dem Schlafen geht sie baden.

Before sleeping she bathes.

له خوب څخه د مخه هغه لامبي

Es regnet seit gestern.

It has been raining since yesterday.

له پرونې څخه وریږي

Seit gestern bin ich wieder fit.

Since yesterday I have been well again.

له پرونې (څخه) بيرته تازه يم

Ab heute rauche ich nicht mehr.
I will not smoke any more from today on.

له نن څخه نور هیڅکله (سګرت) نه سکوم.

Ab November arbeite ich am nächsten Abschnitt.
I will work on the next section from November.

له نومبر څخه په بله برخه (وخت) کي کار کوم

von 8.00 Uhr bis 10.00 Uhr
from 8 o'clock until 10 o'clock

له ۸ بجو(څخه) تر ۱۰ بجو پوري

Von Montag bis Freitag bin ich an der Uni.
I attend university from Monday to Friday

له دوه نی (څخه) تر اونی پوري زه په پوهنتون کي یم

von 8.00 Uhr bis 10.00 Uhr
from 8 o'clock until 12 o'clock

له ۸ بجو څخه تر ۱۲ بجو(پوري)

Ich habe heute nur bis 15.00 Uhr Zeit.
I only have time until 15:00.

زه نن ټیک تر ۱۵ بجو وخت لرم.

Um 7.30 Uhr fährt meine S-Bahn ab.
My train leaves at 07:30.

په ۷ اوډېرشو زما بس ئې

Um 15.30 Uhr habe ich einen Termin.

I have an appointment at 15:30

زه په ۱۵ اوږدې روښویوه وعده لرم

prepositions with the dative

Ich schreibe gern mit dem Bleistift.

I like to write with a pencil.

زه په مینه (د) پنسل سره ليکم

Ich fahre oft mit dem Bus.

I often take the bus.

زه زیات د بس سره خم

Ich fahre nicht gern mit dem Auto.

I do not like to drive the car.

زه د موټر سره په مینه نه خم.

ډاکټر ماخان میری شینواری منځ(کي)، دمڅه، څنګ کي او شاته

موږ په پښتو کي (دما(زمـا) د پام ته راتلني سره) لږ تر لړه دا لاندي څلور ويونه لرو، د دوه ګونو ماناو یا تربیوه‌ي دنو سره، چې هم نومونه دي او هم اړیکویونه او دا منځ، مخ او څنګ او همداسي شا دي، چې له دی امله هم کله کله په غونډالو کي د دې د کارونو له امله له ستونخو سره مخامنځ کېږو. دلته باید دېر پام وشي، چې موږ د نوم او که د اړیکوی سره سراو کار لرو. لږ تر لړه دا سې څه په الماني نه شته او د دې هر یوه له پاره ځانله ويونه لري.

که ووایو، چې په مخ می دانه راختلي، نو دا خرگند نوم او که ووایو، چې په لاره تور سپې مخي ته راغي، نو دلته موخه سملاسي اړیکوی تري پوهېږو.

مور په دې برخه کي یو په بل پسي خلور اريکويونه خيروچي په همدي مهال نومونه هم دې:
لومرى: منح او منع. دويم: مخ يا مخ ، دريم: خنگ او خنگ او خلورم : شا او شا

لومرى: منح او منع

مور په پينتو کي دوه منح لرو، چي دا يويي منحتکي بلکيري، چي اندول لنديز یي منح دى او تل منح ليکل کيري او دا بل منح یي اريکوي دى.

منح (کي) : Zwischen, between

يوه ورخ په م کي د منح او مينخ په سر خه خبرې وي. زه هم په کي هکپک شوم، چي دا اوس مينخ دى او که منح؟
مور ورته په شينواروکي مينخ وايو، خوما زيات منح ليکل، چي کومان مي دى، له پخوا خخه ورسره دېر بلديم.

منح (کي) : Zwischen, between

دا پوستپوزېشن، اوستربل يا پسي ځاینيوی دى، چي زه یي اريکويونه بولم . په نورو ژبوکي (انګرېزي.الماني) مخ ځاي نيوی(پري پوزېشن) دى.
۱ - د یو چا، یوه شي شتون، چي د یوې د دوه پولو رابندي په نخښه شوي فضا په ګوته کوي.
، هغه هلته د خپل پلار او خپل ورور منح کي و لار دى،، دا یوه بنده فضا ده ددوه کسانو منح کي
۲ - له دوه رابنڊوتكو دننه له یوڅه (څخه)، د کورونو منح کي واتن، د تکو،، او ب،،
یوه غزوونه په ګوته کوي.
دا منح هغه هندسي يا جغرافيوي منح يا منحتکي نه دى

بيا یي مانا:

- ۱ - دواړو يا ډېرو خواو ته داسي په نامه شيانو يا کسانو لرل.
- ۱ الف - د داتيوسره، ځاي اړوند: د یوه ځاي تشریح، یوې پوښتني، چيرته، د یوې پوښتنې جوړښترخه.

۱ ب : د اکوزاتیو سره، ھای اروند: د یوه لور شننه، د، کومی لورته، پونتنی د یوه ھوابرخه.

۲ - د داتیوسره: د یوی په گوته شوی ډلی یا ډپری برخه.

بیلګه:

۱ - د یوه پینوتولپوبی (فوتبال) د نیم وخت منځ کي پنځه دقیقی تفریح ده.

۱ الف: د منځنی امریکا او افریقا منځ کي لویی او به اتلانتیک دی.

۱ ب : ځانمینځی د پخنځی او اوسيدکوتی منځ کي دی یا ھای لري.

۱ پ: د یوی ۴۰۰۰ کیلومتره ساعت کي چټکتیا، چې زمور، هوابیری یي دا اوس د ھمکي او سپورتمی منځ کي، کیدی شي نبردي ۴ پرپیننا کلونه زمور د لمړ گاوند ھای په ھای ستوري ته ۱۰۰۰۰ کاله ونيسي.

۱ ب : هغې دا لیک د خپل مینې کتاب منځ کي کېښود.

۱ ب : تفریح یي د اول او دویم اکت (تیاتر کي) منځ کي راوسته.

۲ - د دومره ډپرو خلکو منځ کي مور د چا پام ته نه راخو.

همداسې خبروکې راوستن

د کربنو منځ کي لوسټل
د لیکو منځ کي درېدل
د کلونمنځ کي

یادونه: سربل او اوستربل یا د نومن او یا پرونونمن څخه د مخه او یا پسی راھي او نه د سربل او اوستربل سره څنګ کي، نوله دی امله د اوستربل منځ (کي) سره څنګ کي نه راھي. له دی اوستربل، منځ کي او نه، ترمنځ، چې بیخي ناسم دی.

مور ورسره ډپر بلد یو، چې د منځ کي د مخه، په، لیکو یعنی، د دوه کسانو په منځ کي مینه ده، او کله، ترمنځ، هم. دا ناسم دي.

لومړۍ خو تر د پېژند له مخي هم ناسم دی او له بلې خوا ګورو، چې، تر، او، په، هم سربلونه دی، چې بل اړیکوی سره مل نه راھي یا نه شي راتللي.

منځ یا منځتکي

Die Mitte oder Mittelpunkt or center

منځ یا د منځتکي لندونه: موردلته بل بدیل نه لرو، چې بل څه یې ونوموو. دلتہ موخه هغه هندسي منځ یا منځ تکي دی.

بېلګه یې: د ګردي منځتکي.

یا د غوندوسکي منځ تکي.

یا د یوی کربني منځتکي یامنځ

دا اړیکوی نه دی، دا ځای دی. دی ته دی تل پام وي، چې مورډپه خبروکي له کوم منځ څخه غږیدرو.

سربل او اوستربل مانا:

سربل او اوستربل یو تاکلې نسبت یا تاکلې اړیکې د دوه شي اړیکو منځ کي په نخبنه کوي. د نسبت د ډول یا رقم سره سم کیدی شي سربل او اوستربل په څلور بیلاښلو تولګيو ووېشل شی:

یادونه:

ډېر سربلو نه ځانله یا تېک یوه تولګي پوري اړه لري. دا کړي شي د اړیکو توپیرکیدونکي ډولونه افاده کړي شي یا وویلې شي:
بیا: منځ یا منځتکي د لاندی له پاره ځای په ځای دی:

- منځتکي، په Ҳمککچو هنه کي

- سیاسي منځ، یو سیاسي اند یا نظر چې د ټولو سیاسي اندونو په هندسي منځ کي ځای لري
یعنی د بنې اوکین لورو.

مانا:

۱ - د منځتکي له پاره لندې بنه

۲ - د یو شي لندې چاپېریال

۳ - د یوی کربني نیمایي، د وخت نیمایي اونور

نور تري را جوړ ويونه:

- د تن منځ، د بنار منځ، د سین منځ، د یوه کلې منځ
- د کال منځ، د اوښي منځ، د میاشتني منځ، د ژوند منځ

بیلګي:

- ۱ - په یوه ګردی کي د غاري تول تکي له منځ څخه همغه يا برابر واتن لري.
- ۲ - د دي کوتۍ په منځ کي یوميز او څلورچوکي شتون لري يا شته
- ۳ - دا په اخرين کي له تابل شوي نرخ (بیعه؟) زماله پاره تر اوسيه جګ دی، زه به وړاندیز وکړم، چې ته اوژه به دي منځ ته سره راشو.

دویم: مخ، د مخه يا مخ ته

دا اړیکوی لوریزوالي لري.

مانا:

- ۱ - د وخت د نظم سره:
- ۲ - په فضائي نظم کي
- ۳ - داکوزاتیوسره. په فضائي لوریزوالي کي د یوه ځای پسې
- ۴ - د یوه شي حالت د بنسټ يا دليل په نخبنه کونه.

مخامنځ وي:

پسې، وروسته

بیلګي:

- ۱ - زاره وختونه له منځنیو پېړيو د مخه راغلي
- ۲ - یو ساعت د مخه ورینګي ورېډله

۱ – اته دقیقی د اتو دمخه

۲ – بوتان د ننوتون (دروازی) مخ ته پراته دي يا --- د مخه پراته دي (?).

۳ – تا سپین د لمنځتون د مخه يا مخ ته ولید (زمور ځني ژبپوهان ترمخه ليکي او دا ناسمه ليکنه ده)

۴ – بوتان د ننوتون مخ ته کيرده. ځني يې يا ليکي: --- تر د مخه پراته دي او دا ناسمه ليکنه ده.

۵ – تا موټر د لمنځتون د مخه يا مخ ته درولي.

۶ – له ډارڅخه د مخه هغه نوکان خوري.

۷ – ۶۵ ميليونه کاله د مخه

يادونه: دلته هم ګران ليکونکي تر ليکي، خودا هم سوچبوچ ناسم دي، ځکه چي د یوه اړیکوی د مخه يا وروسته بل اړیکوی ځای نه لري.

تر د مخه او مخکي ناسم دي.

لولو:

سل کاله مخکي د افغانستان د

سل کاله د مخه ...

كتاب مي مخ ته پروتدی

سپین له ما د مخه راغۍ او سپينز ما يادما مخ ته ولاړ دي.

فرزيکي مخ. د هغه په مخ داني راختلي.

د سپین په يا پر مخ بزيره راتوكې دلې.

دریم: ،‘خنگ’،

مانا:

۱ – فضائي پوله شريک

۲ – له دي سره ورزيات يا پرته له دي ورسره نور

۳ - د یو خه سره په پر تله
بیلگی:

- ۱ - دواره کوتی یود بل څنګ کی پرتی دی، سری په دی بوه کوتیه کی اوري، څه چې په دی بله کوتیه کی ویل کیري.
- ۲ - د دی په ګوته شوو دلایلو څنګ کی باید سری دا هم په پام کی ونیسي، چې
- ۳ - ، د جین تخنیکي تغیر یا بدل شوو بوټو د ډولونو ډېر دلواли ریزیکو څنګ کی څنګیزی اغیزی لکه په نباتاتو کی د نویو ناغوبنکو خویونو منځ ته راتلل، مګر دا تري کارا خستونکو یا استعمالکونکو کی حساسیت پیدا کیدونکی پیښی هم.
۳ - د سپین څنګ کی ته هم یو بنه اغیز اچوی.

بیا:
اړیکوی،، څنګ،، لاندی ماناوی لري:
حای اړوند:

- ۱ - یو ځای خرنګوالي په ګوته کوي: د ... په خوا، د ... تولي ګاونډتوب کي.
بیلگه: هغه یه څيره (عکس) کی زما څنګ کی ولاړ دی.
- ۲ - پرته له: په همه وخت د پرته له سره.
بیلگه: د خپلې بدایی څنګ کی هغه تقاووت هم لاره.

فزيکي څنګ: سپین ژرل، ما په څنګ کی ونیوه.

شاته:

سپی دی شا ته پروت دی، ته زما شاته روان یې، ته ما پسی روان یې. ما پسی مه راڅه.
زماشاته مه راڅه.
په څې لور، په بل مخ، غونډالي یې پخپله لوستونکي جوري کري.
کتاب د المارۍ شاته لوېدلی، دا تغیر بلمخ کړي، کمیس دی په څت اغوضتی.
د کور شاته.

دا پورته لړ څه بیا او کتل یې اړین بولم

د غوبنکون حالت تولګیزول

پریپوزیشن د نومیناتیو سره :prepositions with the nominative

gals (= than)... ته

- (و... ته): سپین (و) سهر ته خواریکن دی.دا ،، ته ،، یا ،، ته ...ته، د ،، نسبت ،، لھپاره دی، ٿه په کي و اي.

پرپوزيشونه د داتيوسره prepositions with the dative

) , aus (= out) , außer (= other than) ab (= from) , mit (= ماخن) , gegenüber (= opposite) , bei (= by) ... سره (پسي ,) , nach (= after) (د)with (و) , zu (= to) (خه) ... له () () د وخت پيل seit (= since ته)

پرپوزيشن د اکوز اتيوسره prepositions with the accusative
for , um (= through) , für (= until) , durch (= against) , ohne (= around) , gegen (= along) , entlang (= without

- له: ،، له ،، کابل تر جلال اباد(پوري). دله سره یو ٿه پيليري او ،، تر ،، یي پاي په گوته کوي. د ،، تر ،، بل هر خاچيکي را اورل ناسمدي، ناسم دي او ناسم دي.

- پرته (بي) : نن تول کسان ملي ته لاړل، پرته (بي) له سپين.

- وتنى: تو پ له ميدانه وتنى.

سپين د خرابي لوبي له امله له لوبي وتن.

ماخن: ماته ماخن کس مي ملگري دي.

(د) سره: سپين سره كتاب زما دي.

پرون مي (د) سپين سره وليد.

سره وروسته شننیز هم کتلی شی.

پسی یا وروسته: سپین له ما کور ته پسی (وروسته) راغی.

له اتوبجو خخه وروسته می کتاب ولوسته. von (= from)

د ، له، له پاره په المانی خلور په شتون لري، چي زه خبری نه پري کوم. بل خاي کي شته.

(و) ته نسبت : سپین ته زرور تيز بري. نسبت سپین ته زرور تيز بربني. و سپین ته زرور تيز بربني. نور هيي ستاسي خوبنه چي خنگه يي سموى اويا سمه ده؟

پونتنه دا ،،(و) .. ته، د نسبت له پاره سمه ده او که خنگه.

prepositions with dative or accusative

د ، über (= over) , in (= in) (په) کي (په) باندي ، auf (= on) پاسه ، hinter (= behind) ، vor (= in front of) ، under (= under) ، neben (= next) (کي) (منچ) ، zwischen (= between) (کي) (to)

پر (په) : کتاب پر ميز پروت دي. زه په (پر) سرک روان يم.

پيز ي په (پر) کوته باندي پروت دي. کتاب په ميز باندي پروت دي.

(په)...کي : زه نن په کور کي يم. زه نن په کور يم. زه نن کورکي يم. (خبری دي په وشي)..

د پاسه : نن د بنار د پاسه الوتکه تيشه والوته.

لاندي: ستا پنسلد چوکي لاندي پروت دي.

مخ ته : سپين ستا مخ ته ولاړ دي.

شا (ته): سپين ستا شاته ولاړ دي. سپين ستا تر شا پوري ولاړ دي. تر سره پوري شته.

منچ: د سرک منچ کي درېدل زيان لري.

خنگ: سپین ستا خنگ ته ناست دی. ستا تر خنگ ناست دی، هلتنه سم دی، که موخه ، تر خنگ پوري، وي.

prepositions with the genitive

له امله: زه نن د سپین د نارو غى له امله درس ته نه حم.

ترخ (کي) يا په ترخ کي: زه د بنوونکي د خبرو (په) ترخ کي له تولکي ووتم.

پسي: د كتاب لوستلو پسي په خپلو ستونھو و پوهيدم، چي خنگه اوبي شي.

په خاي: زه نن د كرھيدو له پاره د پغمان په خاي بابر باغ ته لارم.

سره له دي: زما په خوست کي کار وو. سره له دي چي زه خوست ته تللى شوم، خو موخه مي غزني ته تگ له امله بدله کرده.

ترخ (له) , während (= while/during) (له) امله wegen (= due to) (کي) , trotz (= instead) (پسي) , statt (= as a result) (په خاي) , infolge (= despite) (سره) (له دي)

Classification by meaning

د مانا سره تولکيزول

Prepositions of place

دا لاندي بيا څه تکرار دي، خولوستل بي ماته اړيښن برېښي.

پ او پس او حالتونه:

هر پ يا پس يو ټاکلي حالت غواړي، چي په هغې اړونده وی (نوم، پرونونم ارتیکل(پېژندنځښه)) ، باید و کارولشي.

په یوه نې (داتيو) د یوه موټر د خرابي له امله (جنیتيو) بي د هغه له موټر (اکوزاتيو) له کار څخه کورته راغلو

منځ (کي) : Zwischen, between

پسي ځاینيوی. په نورو ژبوکي (انګل.الم.) مخ ځای نيوی (پري پوزېشن) دی.

۱ - د یو چا، یوه شي شتون د یوی د دوه پولو رابندي په نخبنه شوي فضا په گوته کوي.
، هغه هلته د خپل پلار او خپل ورور منځ کي ولاړ دی،، دا یوه بنده فضا ده ددوه کسانو
منځ کي.

۲ - له دوه رابنديکو دننه له یوڅه (څخه)، د کورو نومنځ کي واتن، د ټکو،، او ب،،
یوه غزونه په گوته کوي.

دا منځ هغه هندسي يا جغرافيوي منځ يا منځتکي موخه نه دی

يادونه: مخځاینيوی او پسي ځاینيوی ياد نومن او يا پرونومن څخه مخ ته او یا وروسته
رائي او نه د مخ - يا پسي ځاینيوی سره څنګ کي، نوله دې امله د پسي ځای نيوی منځ
(کي) سره څنګ کي نه رائي. له دې د پسي ځاینيوی ، منځ (کي یا ته) تر منځ چې بېخي
ناسم دی اونه ، په منځ کي)، ټکه، تر، او، په، هم مخ ځای نيوی دي.

Die Mitte oder center

منځ: موردلته بل بديل نه لرو، چې بل څه یې ونومو؟ دلتنه موخه هغه هندسي منځ يا منځ
تکي دي. دا پسي ځاینيوی نه دي، دا ځاي دي. دي ته دي تل پام، چې مورډه خبروکي له
کوم منځ غږيررو.

د مخځاینيوی او پسي ځای نيوی مانا:

پ او پس يو تاکلي نسبت يا تاکلي اړيکي د دوه شي اړيکو منځ کي په نخبنه کوي. د نسبت
د ډول يا رقم سره سم کيدی شي پ او پس په څلور بیلا بیلو ټولګيو ووېشل شي:

يادونه:

دېر پ نه ځانله يا تېک یوه ټولګي پوري اړرہ لري. دا کړي شي د اړيکو توپيرکیدونکي
ډولونه افاده کريشي يا وویلی شي:

ځایز Lokale: کاشغ- غابنۍ په المارۍ کي پرتې دي.

وخت اړوند Temporale: مورډه په ۲۰ دقیقوکي درشو(راشو?)

مو DAL Modale: دا دېر په بېړه وو

ځایبیز: هغه د ننوتونی (دروازې) مخ ته ولاړ دي

وخت اړوند : ته باید له مړی د مخه لاسونه پرمینځی او که ته باید له مړی خخه مخ کي لاسونه پرمینځی.

کوزال Kausale: هغه له قهره تکشين وو يا بي ځانه وه

پ داسي هم کارول کېږي، چې ناشونی دي، دا له دي څلور ګروپونوڅخه یوه ګروپ کي راووستل شي یا ترتیب کړي شي. پ او پس نوري اړیکې هم په ګونه کوي

Präpositionen werden oft auch so verwendet, dass es nicht möglich ist, sie in eine dieser vier Klassen einzuordnen. Präpositionen bezeichnen auch andere Verhältnisse. Oft sind sie sogar „leer“, d. h., sie dienen nur dazu, Wörter syntaktisch miteinander zu verbinden. Dies gilt insbesondere dann, wenn die Präposition fest von einem Verb oder einem Nomen abhängig ist

زيات وخت دا ،‘تش‘، دي، دا په دي مانا چي، دا یواحۍ په دي چوپرکي دي، چې ويونه سينكتيکي یود بل سره وندي. دا په ځانګري توګه هلتہ باورلري، چې پ اوپس په ګلکه د یوه کړ یا نومن په واک کي وي.

يوچا ته انتظارېدل
له یوڅه خبرې کول

د ازادي حق

يوچا سره مينه، پهيوه چا برګيدل يا په قهرېدل

دي لاندي ته مي همدا نن د اکتوبر اول ۲۰۱۸ پام شو

د پرېپوزېشنونو یا وروسترو سره د پښتو ژبي ستونځي:

دا د انگربزي ، الماني پ زموږ پښتو کي زيات يې مختارې په ځای وروستري دي، چې که وخت پیدا شو سره بیل به يې کړو، که نه دا کاردي ګران لوستانکي وکړي.

منځ (کي) zwischen; between او داسي نور زموږ ژبه کي وروستري دي او نور ژبوکي لړ تر لړه الماني کي پ دي، خو مور د الماني Mitte او انگربزي center ته هم په پښتو منځ وايو.

لرو: دا او ب (په) منځ کي zwischen مينه(کينه، خپلوی...) ده.
د کورپه منځ کي چینار ولاړ دي.

په پورته کي لومړي وروستړی دی اودا دویم څای دی، نو دا، په، په دواړو کي سه نه
دي. دا چې، په، پخیله پ دی، نو د وروستړي، منځ کي، سره دا، په، نه راخي، حکه
چې دو همخړي یا وروستړي څنګ په څنګ نه راخي، نوله دی امله لومړي غونډله داسې
ليکو: دا او ب منځ کي مينه.....ده.

يا سپین د برګ څنګ کي ناست دی.، په څنګ کي... نه ليکو.

يا سپین د برګ شاته ولاړ دی. (پام: زموږ زیاتلیوالاند دی پورته سره، تر، ليکي، چې نام
دي).

زما د اکتوبر په اول ۲۰۱۸ دی ته پام شو، حکه بېر ورسره بوخت یم. او س دا تاسو ته مخ
ته بودم.

لومړي:

. Zwischen A und B ist die Liebe(freundschaft

. (.....) Between A an B is love

دا او ب منځ کي مينه (ملګرتوب) ده.

دویم:

. In der Mitte des Hauses Steht ein Baum

.....center.....

د کورپه منځ کي ونه ولاړه ده.

په لومړي کي:

او منځ کي د دي نورو ژبومخاینیوی او په پښتوکي پسی Between، Zwischen خاینیوی دي، نوله دي امله په پښتو کي، په، منځ کي نه ليکو، حکه چي دوه پسی خاي نيوی څنګ په څنګ نه راھي. او، تر، خورسره تیری هم دي.

په دويم کي:

center او منځ کي خاي دي، نوله دي امله پ، په، ورسره ليکل کيري. هيله ده خبرې پري وشي، حکه چي دي ته مي تازه فکر شوي. دليل ما راوري، چي ولې. هيله ده تاسوبه هم دليلونه د جملوسره راوري.

Mitte يا center، منځ:

اول:

الف: د یوه څه برخه یا تکي، کوم چي له تولو هوارو یا رابندو په برابر واتن لري دي.

ب: وختنکي، وختنضا، چي له دوه بندېزونو (پولو) نړدي برابر واتن لري وي.

دويم: (سياست) حزب، دلي د بنۍ او کين په منځ کي.

ډاکټر ماخان ميرۍ شينواري

نه دي، نه کوم، له خوا اوکه ندي، نکوم... څنګه ليکو؟

انجنير صيب ستانه مير زهير شينواري چي په م ک کي هم خورا هخاند دي او زيات وخت پونستني رامنځ ته کوي، چي سړي يې و څوابونو یا نوره هم بنه څيرنو ته را هڅوي.

پونستنه نړدي داسي وه، چي: له خوا، نه دي، نه کوم، سره بیل بیل او که ګد ليکل کيري.

زه نه پوهيرم، چي په داسي موضوعاتو به خبرې شوي وي اوکه نه، خوپه هر صورت، دا د تولوکاردي او زه دا خپل اند له تاسوسره شريکوم.

رأى چي دا موضوع داسي ساده ونه نيسو او لبر يي سره وشاربو. وايي، چي له خبرو خبری راوخي.

زه هم دي پوبنتي دي ته راوه‌حولم، چي فکر په وکرم.

له دي د مخه (ما ليکلي وو: د دي له مخه، خوزر مي ورته پام شو، چي دا ناسم دي، نو سم يي له دي(خخه) د مخه دي) چي د خپلي ليکني موخي ته راهم، يو دوه ورانديزونه:

۱ - کله چي مورن د داسي پوبنتو سره مخامخ کيرو او خه په ليکو، نو په هغه باید وپوهيرو.

۲ - داسي دلایل نه راوريو، چي گوندي هغه يي ليکي اوکوم ليکوال يا پوه يي داسي ليکي يا هغسي، بي د هغه له دليله، چي د موضوع د سمون له پاره يي راوري وي، يعنيولي گد ياولي بيل. دا خرنگه ليکل يي هرومرو يو ژبنيزلامل يا ژبنيزه لار باید ولري، چي د هغې په بنسټ مورن اړ يو، چي هغه راوسپرو.

اوسمخه موخي ته راھو:

باید و پوهيرو، چي دا خه شی دي او مورن يي د ټواب يا خيرني په هکله څنګه مخ ته ټو؟

مورن دا موضوع په دوه برخووېشو:

لومري: نه دي (ندی)، نه کوم(نکوم)

دويم: دا له خوا او که لخوا دي.

لومري ته:

مورن د لته اړ یوچي دي لومري ته دوه برخې ورکړو يا په دوه برخو و وېشو:

لومري الف: نه والي، چي په نه سره بنوول - يا ليکل کيري

لومرى ب : مخامخوالى ياكه غوارى تضاد، چي به ناسره ليكل كيري
 لومرى الف ته: ،، نه ، ديوخه يا يو وي نه والى بنائي لكه: حم، نه حم، دا هغه سرى
 دى، --- نه دى، هغه غلا كوي، --- نه كوي، زه هم غلانه كوم.

دويم ب ته: مور په بېر ويونو او په چانگري توگه خويونو مخامخويونه په ناسره ليكو
 او دا ناد هغه چه سره يوئاي ليكل كيري، لكه: هغه وي سره په نوكانو كي بي هغه
 مخامخ وي ليكو، لكه: سم (ناسم)، روغ (ناروع) جوره (ناجوره) [جوره
 اوناجوره ته: هغه گئونه، چي په دوه پوره وبشل كيري، جوره گئونه دي او هغه، چي
 پاتي بي ۱ راخي، هغه ناجوره گئونه دي] جوره گئونه لكه: ۴، ۱۲، ۱۸، ۵۰ اونور او
 ناجوره گئوندي، لكه: ۱۱، ۱۵، ۲۱، ۱۲۳ او نور. نوري بيلگي: ارام (نارام)
 (ربنتيا) (ناربنبيا).

يادونه: دي ته باید په گده فکروکرو، چي ناربنبيا او دروغ سره توپير لري او كه نه؟

خوک چي ناربنبيا وايي ايا هغه هرو مرو دروغ دي؟

بله پوبنتنه: ايا نه روغ اوناروغ يوچه دي؟

داسي هم لرو: دا نه سرى دى او دا سرى نه دى، چي تري پوهيدنه بي سره بېر توپير
 لري.

دويم ته: راخي چي وگورو، له چوا چنگه په خبرو كي کارول كيري. زما، ستا، د
 هغه، ... ياديو چه له خوا يو چه كيري يا يوچه سرته رسيري. كه زير شو، نود لته د
 يوچه چخه يوچه بيليري، چي دلته خوا ده، يعني ديو چه يا يو چا له خوا.

دا ،، **خوا**، ادورب دى يعني يو چه يا يوشى چرگند يا ذهني بنائي يا په گوته كوي. كه ،،
 له، ورسره مل شي، نوداسي د ويونوپرلىپسى تري لاس ته راخي، لكه د دولت له خوا...

که زماله خوايا دولت له خواياد بل خه له خوا وویل شي، نودا وینانه ده اوخنه نه په گونه کوي، خو که ووایو چي:

زماله خوا داسي وویل شو او يا د دولت له خوا داسي قوانين اينسول يا ليکل شوي، نو دلته يوه وینا بشپړه شوي.

دلته د وینا څه هم روښانه ده، چي دا، له (څه) دی اودا یواړیکوی یا په دي حالت کي، څيرکومپوزېشن، دی. د اړیکوی له پاره په تاند کي زما لیکنه شته، هغه کتل کیدی شي. دا نوپه خته داسي دي.

غوندالي داسي جوريږي: زماله خوا څخه تا ته کتاب درکړل شو. دولت له خوا څخه لاري جوريږي.

ماد، له... څه، له پاره هم يوه لیکنه کړي او هغه په تاند کي خپره شوي.

دي ته باید زره تنګ نه کرو، چي ګوندي دا موضوع څومره وزپه.

هيله ده، چي په داسي څه به ګران لوستونکي هم خپل انډ روښانه اور روښانه دلایل راوري. ژبه هم داسي پوره کبوري او هم داسي وده کوي.

ډاکټر ماخان میری شینواری

د پښتو سره نوروزبو زده-کوونکوستونځي:

ګرانو لوستونکو!

که ما دا لیکنه يو ساعت د مخه سرته رسولی وي، بل ډول به وي، خوداسي بیا د خوب ته تنګ وروسته يا بیا خوب ته د تنګ وخت کي ورته هکپک هم شوم او د لیکنی بنې يا خوندیونې هم بنې بدله کړه. زه دی کار ته لبر هکپک هم شوم، چي پښتونکنټيا په ځنو برخو کي د نوروزبو سره پوره توپيرلري او غزېدلی ده، چي له دی امله د نوروزبو ويونکو له پاره يې زده-کړه لړستونځمنه ده.

زما دي خوب ته تنګ کي فکر شو، چي زموږ د پښتو غوندالو د کړنو د ډول سره ځنګه نومحاینیوي بدليږي؟

دا اوس لېروښانه کوو:

دلته به له سره داسي یوڅه هم راورو، چي زموږد نورو ژبو یاپه ځانګري توګه درې ژبي افغانان ولی اوڅنګه له پښتو سره ستونځي لري اودا څنګه روښانه کولی شو، چي دا ستونځي اوبي کړو؟

زما دي ته پخوا فکرنه وو، ما غوبنتل، چي په نومحاینيوو څه ولیکم، نو دي ته مي راپام شو.

په نورو ژبو يا لړترلړه په درې اوالماني کي د کړونۍ له پاره په رول کي د راتلونکي-، تلوني-لند - او اوږد تير وخت له پاره بدلوننه رائي، خوپه پښتوکي دابل ډول دي، چي دلته لپورنا په اچوو.

درې بیلګي به راورو، بیا به خبری پري وکړ.

لومړۍ بیلګه: تلل

زه حم.

زه به لار شم

زه لارم.

زه تلل

زه تللى و م.

په دي بیلګه کرنه وخت-اړوند بدليري او کړونۍ نه بدليري.

د دا ډول کړنو ډولونه او کوموالی باید وڅيړل شي اوروښانه شي، چي کوم او څنګه بدليري (ګردانيري).

پوښتنه: په تلنې اوړګ کي به خه توپیروی؟

دویمه بیلګه: لیدل، کتل، که دا سره په ګډه بنې بدل کړو.

زه گورم..... زه وینم

زه به و گورم.... زه به و وینم

ما کتل ما لیدل

ما و کتل..... ما و لیدل

ما کتلی وو.... ما لیدلی وو

دا بنی او کین د دویمی لیکی و روسته سره بدلیلی هم شي.

په پورته کرنو ، لیدل، او هم ،کتل، کي گورو، چي دا د نورو کرنو غوندي بلدي گرامري لاري نه لري، چي له لیدل خنه گورم او کتل راهي. مورباید نورداسي بيلاري کرنو ويونه هم پيدا کرو او هجه ځانګري وڅورو.

پوبننته: داسي ويونه په نوروزبوکي هم شته، خوهلهه يي موخه سره بيليلی شي. پوبننته دا ده، چي ايا ، لیدل، او ،کتل، همه خه يا کتمت دي اوکه خه توپير سره لري؟

د دی روشنانه-ونه راته لر اريينه برپني او بيا دا لټول يا پلنۍ سره څومره نرددې؟

دريمه بيلگه: غوندالي د کړني، کړوني او (پري) په کړوني سره.

بخښنه دي وي، چي د و هلوبيلگه راوړم، دا وهل موپه ذهن کي داسي کلک ناست دي، دا وهل او ...، خو اوس مي ليکلي او بيايې سمون راته لر ستونځمن برپني.

دريم الف- د لومري کس له پاره:

۱ - زه تا وهم Ich schlage dich

۲ - زه به تا ووهم، خو Ich werde dich schlagen

۳ - ما ته و وهلي Ich habe dich geschlagen

۴ - ما ته و هلي Ich schlagte dich

٤ – ما ته و هلی وي Ich hatte dich geschlagen

د پورته او لاندي دري تاسووليكي، د ورانيزونو سره

دريم ب – ددويم کس له پاره
ته ما وهى.

ته به ما و وهى.

تا زه و هلم.

تا زه و و هلم.

تا زه و هلی وم.

دلته نو کومه ڙبلاڏده، چي لومري کي یواحی کرنے بدليري او نومخاينيوی نه بدليري
اوپه دي نوروکي بيا وخت-ارونند نومخاينيوی او کرنے دواړه بدليري؟ خبره څه کي يا
چيرته ده؟

دا د نومخاينيو و بدليدنی له پاره هم کرنے ونده لري يا د کرنې په غاره دي.

موږ دا بدلون د دي ډول کرنو په بنسټ کوو:

لومري: کرنۍ، چي هغه یوڅه ته اړنه وي، دا په دي مانا، چي دا کرنۍ پري کيري، که
ووايو، چي خپلواکي وي.

دويم: هغه کرنۍ دي، چي هغه یوبل څه ته يا د یوبل څه له امله دي.

لومري ته: د دي کرنو بيلگي دي: ليدل، و هل، اور بدل. دلته یواحی کروني دی او د کرنو سره مل یو
بل څه ونده لري، که ياد يې شوي وي یانه، په دي مانا، چي یوڅه به ګوري، یوڅه به
اورې، یوڅه به وهى، که یو په -کروني وي اوکه نه.

د هري بلې ژبي کسان، چي پښتو زده-کوي، ستونخي بي په څه کي دي؟

دا خبره مو پورته ټواب کړه، چي په پښتو کي ګړن-اړوند نومحاینيوی هم بدليږي.

په پورته کي ګورو، چي د پښتو د نومحای نبوي کارونې سره پوره توپير لري.

داسي لبر څه ګډي ودي به راشي:

ګورو چي د الماني نومحاینيو کي بدلون نه دی راغلی يا نه رئي، خو په پښتو کي

ګورو، چي په راتلونکي او تلن وخت کي د کروني او پرپکروني رول د لند - او اور د
تير وخت سره توپير لري او په نوروژبو يا لبرتر لبره الماني او دري کي داسي نه ده.

دا هم باید په ګوته شي، چي د کومو ګړنوله پاره.

د هرڅه د مخه باید په یاد ولرو، چي هرد بلې ژبي زده-کروونکي(ردکوونکي) خپله لو مری
ژبه په دويمه ژبه ژباري. هغه غونډالي، چي دوی په دويمه ژبه وايي، د هغې له پاره دا
غونډاله په خپله ژبه لبرتلره په فکر کي وايي او بيا بي په دويمه ژبه اړوي. دا کار تر
هغه وخته کېږي، چي دويمه ژبه هم بنه زده شي او په ژبلاړ يې هم بنه وپوهيري يا د
غونډالو جورولو په لار.

تل په فکر پسي فکر رائي: کړل کيدل دي او که کيدل؟؟ یوه کړنه ده، چي کروني بي نا
څرګند دی او په یو چا څه کېږي. ايا دا په کروني دی او که څنګه؟ وو هلم؟ دلته زه
و هلكيرم دلته وهل کيدل او وهل، دا هم بیا بله لار ده، چي یوه څه کېږي او یو څه کيدل
کېږي، دی ته هم باید په کړنو کي پام وشي.....

زه ليدل کېرم. ته ليدل کېږي. زه ليدل شوی یم. دلته بیا تاکلی کروني نه شته.

يادونه: دا ما ته نه دهروښانه چي زه دلته په کروني دی او کنه.

نوایا دي ته اريو، چي په پښتوکي د ليدلو او کړلو توپير هموکرو، که څنګه؟

ایا دا کړنه او کیدنه په نوروژبو او پښتو کي څنګه دي؟

په الماني او همداسي په فارسي کي دوي بайд داسي ووایي. دوي فکرکوي، چي گوندي په تولوغوندالبولونو کي د کروني له پاره د دري ،، ما،، له پاره زه راخي، خو داسي،

۳ - م يو : زه تاته وهم

۴ - م يو : زه تاته وهلى يم

دا ھکه چي دوي دا څه له خپلي ژبي پښتوه را اړوي.

د پښتو پوهانوونه: دوي بайд دا روښانه کري شي او لاري چاري بي سمي روښانه کري شي. دي تغیرته باید دوي له پیله پام وکړي او دا د پښتو زده کوونکو ته له بنوونځي روښانه کېږي.

ګران لوستونکي به راته دا بخښنه کوي، چي زه ددي ليکلو څه یادونه کوم. دا به يا د مخه روښانه او ليکل شويوي او که نه، نو ما لبر ترڅه دا لارورته پرنیسته.

دا هره موضوع د یوه پوهنیز کار ليکنه ده، چي پوره روښانتیا ته اړتیا لري او دا هم بنه روښانه شي، چي دا د بلې ژبي کسان دا څنګه اسانه او بنه زده-کولی شي.

یادونه: دا بدلونونه باید دبنوونځي نصاب کي راشي او د نورو ژبورده-کوونکوله پاره باید له پیله دا بدلونونه په ګوته شي، چي هغو همغه له پیلهورته پام او بلد شي، خو:

دا باید له پیله تول وڅيرل شي او ژبلاري ته د ژبلاري له یوي لاري برابرشي، چي د خپلي پوهې برسيره، نورهم بنه پري وپوهول شي.

ډاکټر ماخان میری شینواری

ګنونه په شميرنيزه بنه او په تورو ليکل.

یادونه: د دی نامه لاندی می یوه ليکنه ولوستله، نو له دی امله دا ليکنه.

موخه تري ګنونه په ادبی او نور ليکنو کي څنګه ليکل کيري، ده.

داسې يوه لنه ننوتنه.

ما دا اوس هم پرته له سلنۍ، چې ناسمه ده، د لیکوالانو زیاتو لیکنو کې د گنونو لیکلو سره یو ډول نه یو ډول ستونځي ولیدلې، چې له امله یې غواړم د یوه مسلکي په څير دا لو روښانه کرم.

یادونه: که رښتیا درته ووایم، زه پهدي درجو او طبقو نه پوهېږم، خو مور، چې د گنونو څومره والي غواړو راته څرګند کرو، نو د هغې کورونو ره سر او کارلرو، چې دا یویز، لسیز، سلیز، زریز او اداسې نور دي.

مور په شمیرپوهنه کې د دوه ډوله شمیرنیزو کارونو سره سر او کار لرو. ګنل او شمیرل.

یادونه: مور د ګنلو کارونه له پام غور حولي او دې ګنلو ته شمیرل وايو، چې دا به په همدي لیکنه روښانه کوو.

پېل:

۱ - ګنل: د ګنلو د وي سره مور له همغه کلي بلد یو، وايو چې دا خلک و ګنه چې خو دي يا

دا پېسي و ګنه!

د ګنلو سره مور دوه څه روښانه کوو:

الف: د یوی لوبي خو - يا خوموالیوالی

د ګنلو دنده: خو منه، متړه، ساعته

لومړۍ: د څه تاکلو غوبښتونو شیانو د څوالي، څووموالی او څومره والي تاکل دي

دا په څه کيري. په دې کې شیان ګنل کيري او دا په ګنونو کيري.

ګنونه (پیداپښتي -) : ۰ ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰۰ ...

لوستل: يو، دوه(دوی)، دری، خلور، پنخه،

لومری الف: لکه په يوه لوښی کي د منو ګنډل (شمیرل نه لیکو، وروسته يې روښانه کوو)، چي څو مني دي.

لومری ب: د شیانو خوموالی: لکه په يوه لیکه کي ولاړ کسانو یو ځانګړۍ سېږي د بې لګي په توګه سپین څوم سېږي دي، چي له ګنلو وروسته روښانیږي، چي د بې لګي په توګه سلم سېږي دي يا سلم ځای لري یعنی سلم دي (هيله ده، چي د سلم په ځای د سلن ناسمون به مو اوس سم کړي وي).

په ترتیب داسي لیکو:

۱ - م، ۲ - م، ۳ - م، ۴ - م، ۵ - م ،، ۱۰۰ - م (نه ۱۰۰ - ن)

يوم(لومری) ، دوه (دویم)، درېم، خلورم، پنځم،، سلم(نه سلن)

يادونه: په پورته کي که دوه وي، نودوهم اوکه دوي وي، نودویم دي. درېم سم دي. زموږ ځني لیکوالان يې په دوه اوځني يې په درې بیګانو لیکي، چي ناسم دي.

ګنډل. د یو څه خومالی او خومره والي له پاره هغه څه ګنو، چي کړي ګنډل دي او هغه څه چي پري ګنو يې هغه ګنو نه (یو يې ګن) بلل کېږي.

شمیرل: ګنو نه چي د کرنو يا د نښلونښبو له لاري سره وښلې يا وټرلشې، لکه زیاتون(جمع)، کمون، څل او نور، دي ته شمیرل ویل کېږي.

مور د ګنو نويا عددونو د لیکلو له پاره کورونه (کوتله کي يا څایونه) لرو، چي هغه څنګه لولو بیاپی همه غسي لیکنه هم ده.

مور د ګنو نو له پاره (ارزښت) کورونه يا څایونه لرو، چي لومری کور يا ځای کي له صفر تر نه ولیکل کېږي او له دي امله دا ځای یویز بلل کېږي. دویم (ځای ارزښت) کور يا ځای لسیز بلل کېږي، چي په هغه کي، که نور ګنو نه پسې رانه شي يا بل ځای ونه لري، نو ۱ څخه تر نهه (۱ - ۹) په کې لیکل کېږي او لس، شل، ...، نوي څای ارزښت لري، نوله دي امله د ځای ارزښت له مخي دا داسي ګنو:

یویز، لسیز، سلیز، زریز او ... کورونه لرو چي ارزښت څایونه هم ورته ویلی شو

بیلگه: ٦١٨ دا شپر سوه اتلس لولو، چي همدا يی ليکنه ده.

په پورته کي د سليز کور کي شپر، د لسيز کور کي يو او د يويز کور کي اته دي.

مات يا کسر:

که ولرو: ٨/٣ لولو: دري پر(په) اته، يعني له اتوبرخوڅخه دري برخي يا د يوه يوون (واحد، چي ناسم دی) څخه چې په اته برخو ټوته شي، دري برخي واخلو. دا داسي لولو: دري پر اته، چي همدا يی ليکنه يا ليکنه هم ده.

که د چا پيسی زياتيري، نووايي، چي پيسی مي دوه برابر يا يونيم برابره يا دري برابره شوي. دا چي څوک يي ناسم وايي، د هغى ناسم ويلو يا بللو له پاره، نو موږ په ژبه کي کومه لار نه لرو او نه برابروو.

لسميز يا عشاريه:

که ولرو: ٣.٠٨٢ نو دا داسي لولو: دري لسميز (عشاري) صفر، اته دوه او همدا يی ليکنه هم ده.

مور په تورو د ګنونو د لیکلوسره ستونځي نه شو لرلی، دا يوه پيداښتي پروسه ده او دا زمور په ژبه کي هم لرو.

که ولرو: ٤٣٥.٨٠٤ نو دا په سليز کورکي شپر، په لسيز کور کي دري په يويز کور کي پنځه لري او په لسميز کور اته په سلميز کور کي صفر او په زرميرکورکي څلورلري او داسي يي په تورو ليکو: شپرسوه پنځه دېرش لسميز اته، صفر، څلور. ګورو چي په کوم ځای کي په تورود لیکلوسره ستونځي نه لرو.

په سلنې مي يوه ليکنه کړي، چي ناسمه ده او سمه يي سلمه ده.

لند بیا د پام ور: موره رګن بي له کوموستونځو په تورو يا د توروسره ليکلی شو. څنګه چي يو ګن دی، نو همهځي يي ليکو.

ګران ليکونکي دي پوره پام وکړي، چي د پيداښت سره په خپلو ليکنو کي ځان د مخامخوالې سره مخامخ نه کړي. زه دلته دري ګنونه په ګوته کوم، چي له پيداښته څنګه دي، نو ولې يي بیا بدلوو؟ مور ل دي امله دېږي سره بوخت نه يو، چي يو څه نویوالی مو راوستۍ وي. ژبه هغ په خپل پسداښتني جورښت کي نویوالې ته اړتیا نه لري او هغه

خه چي د نويالي ارتيا لري، هغه بيا پيداپښتي د ګنونو اړوند خه نه دي، هغه بيا چي نوي
څه ګنونو کي راخي هغه دي او باید سره بدل وي.

بيا: درېم په دوه يا درې یې ګانو یعنی درېيم او يا درېبېيم، لیکل همداسي ناسم دي، لکه
چي د سلم له پاره د سلن لیکل.

ستونځي لرو او دا هره ژبه، خو د هغو ستونځو سره مور له پيداپښته بلد يو او دا بیا بلدي
ستونځي دي او وي به او مور به همداسي ورسره بلد پاتي شو.

د ژبو پیدا پښت، چي غږگي پیدا شوي:

د ژبو پیداپښت:

زه ژبیوه نه يم، خوداسي په اند يم - په دي هکله مې په ن ج کي هم د پوهيلو هلي خلي
وکړي، خو اند مې همدا پاتي شو-، چي په ژبه پوه يم او دا اند تاسو سره ګډوم:

د پیداپښت خخه ټولي ژبي يو د بل سره غږگي دي. که په انګرېزې کي until ولرو، نو د
پښتو انډول بي، ، تر، ، دي. که موږو غواړو په، ، تر، ، بنه وپوهیرو اود کاروني ځاي بي
راته بنه څرګند شي، نو د انډول لکه until يا د الماني bis د کتنې خخه ګته اخستنۍ شو.
دوی په څلواژبوکي ډېر کار کړي او هر څه یې خو لسواره خيرلي. څنګه چي د یوه څه،
وخت یا ځاي پای په ګوته کوي، په همدي ډول، ، تر، ، هم، چي دا یې یواځي او یواځي د
کاروني ځاي دي او بس. همداسي دا، ، تر، باید د، ، له، او همداسي د نورو ځایناستي نه
شي.

يو څه چي پېلېري، د هغه له پاره، له، راخي او یوڅه چي پای په ګوته کوي، د هغې له
پاره، ، تر، ، راخي، یو د بل ځاي ناستي باید نه شي.

بيا یې تکرار.

دادنې ژبي چي منځ ته راغلي يو د بل سره غږگي - په همغه وخت یا یو په بل پسي - د
همغو یا ورته ستونځو په هکله منځ ته راغلي، یعنی د ژبو په منځ کي یو غږگون یعنی
موازيت Parallelity شتون لري.

په هره ژبه کي د هغې بلی ژبي د وي (لغات) لپاره اندول يا برابر او که غواړۍ معادل وي یا لغات شتون لري او که نه نو اندول يې یا د بلی ژبي رانيسې او یا يې په خپله ژبه کي په مناسب يول ورته دا اندول پیداکوي.

که یو وي (لغات) ورخنی نه وي یعنی کورنۍ شوی نه وي او غواړو پښتو يې ورته پیدا کړو، نو د نورو زده او پرمخت تللو ژبو څخه په همغه موخه يا برابر دا په پښتو کړو.

لكه د بيلګي په توګه زموږ د کار مسؤولو ليکوالانو د عربي، ‘‘مايمع’، په اوبلن ژبارې يا مایع يې اوبلن بلله، چې دا ژبي سره تیری دی او له مسلک سره خوهیڅ بلديا نه شته. په هيواد کي يې واوري هم شته او په دې هم پوهېږي، چې د شيانو دا تولګي بهېږي او دوي يې د خپلې ناتوانې سره اوبلن بولي. دا نور د اوبلن ليکنه کي روښانه دی.

په دي لاندي خيرنه کي خان داسي لبود ګرانولوستونکو د جنجال سره مخامخ کوم، چې اړيین راته برېښي. (مخ له مخه دي راته بخښه وي).

که یو څه دي له بلی ژبي څخه رانیولې وي موخه ناسمه شوه، نو وي، خوي اوکه نوم وي نو هم بیا ناسم دي. د بيلګي په توګه، که مور مو په هيواد کي لا تراوسه (پوري) شفاخانه يا بیمارستان يا د الماني Krankenhaus نه لرو دی یا تراوسه نه وي نومولی، نو د دي لپاره به مور هم په پښتو کي د ژبي په بنست او سم انديز اړوند هنوم لرو دی یا ورکولې، دا چې دا د ناروغانو ځای دی، نو مور به د ناروغتون بللي وي. یا دا چې دا د شفا ځای دی، کيدی شي رغنتون مو هم بللي وي.

دا نوموني مور له دي د باندې ژبو څخه نه رانيسو، بلکه دا زموږ په ژبه کي همداسي دي یعنی ناروغ لرو او د ناروغ لپاره باید ځای ولرو، چې دا به ناروغتون شوی وي. زموږ مشرانو دا په هغه وخت کي دا دروغانو ځای نومولی. دي ته دي پام وي، چې په ولس کي مو په پیداښتني يا طبیعي ډول داسي نوموني نه شته. که دا زموږ د پوهانو کار نه وي او په ولس کي منځ ته راغلې وي، نو باور وکړي، چې دا به د ناروغانو ځای یا ناروغتون او یا رغنتون بلل شوی وي، خو دا زموږ د لیک لوست خاوندانو د شفاخانې او بیمارستان په ځای نا سم ليکلې یا راوري.

داسي څه، چې نا سم ونومول شي، نو بیاپې سمه ونه پېر زور غواړي. له دي امله باید وهڅيرو، چې هغه څه هغسي ونوموو، چې څنګه دي یعنی د نوم څخه موخه يا شې باید روښانه جوت شي یا نوره هم بنې نوم باید له خوي څخه روښانه وي.

یوه بله بيلګه: زه چې د کورنيوچار وزارت کله کله خبروکې وايم، نوزه ورته تله، دنننيوچار وزارت، وايم او دا حکمچې د کورنيوچار وزارت د کورنيوچار وند هباید په

غایه ولري اود ، نننيوچارو وزارت، د دنننيوچارو دنده په غایه لري. زه
نهپوهيرم، چېمورد کورنيوچارو وزارت څه بولو؟

بيا وایم: پښتنه چي څه ژبې ته را ننباسي باید دليل يې راوړي. د کومي ژبې په پښتو کي
راننوتي څه چي په پښتو کوو، نو په هغه پردي ژبه هم باید پوهه او او بیا لږ تر لږه په هغه
وي(لغات) موخه باندي هم له هره اړخه باید وپوهيرو.

داسي کيدی شي، چي یو څه یا یو شی یوه ځای کي وي په یوه بل ځای کي نه وي، ځکه
چي هله به یا دا ستونځي نه وي او یا دا دشيانو څرګندیدني، نو بیا د بل ځای نوم باید
وکاروو.

کيدی شي، چي یو څه په بیلو بیلو ځایونو کي په بل نوم نومول شوي وي، چي دواړه يې سم
دي او دا په ټولو ژبو کي داسي شته.

بله بیلګي

د دنننيوچارو وزارت ته د کورنيوچارو وزارت وايو، چي ناسم دي.

بله بیلګه:

له سلو ديرش له پاره اوس زموږ ژورنالستان په دېر نامه دول دېرش سلنډ کاروی، چي د
ژبې تخریب دی. دي ته تل دېرش سلمه ويل شوی او همداسي يې ژبني او شمير پوهنېزه بل
هم دي، ملي نو دا د نبودي شلوکالو راپه دي څوا سلنډ شوي؟ اونورو هم په همدي نامه دول
څپله کړي؟

دا په څپله اړوندځای کي روښانه شوي.

بله بیلګه يې: د ستاندار يا معیار لپاره په پښتوکي نوم نه لرو، نو موږ ورته بیا په پښتو
کي نامناسب اندول ګورو، چي په ربنتیا کي بل څه دي (په بل ځای کي خبری پري شوي).

ليکني مې ځانګړي دي

له پیله یوه اړینه یادونه: دا څه چي ما لیکلې، دا مې له الماني ژبې څخه رانیولې او راتول
کړي، دا په دي مانا، چي زه نه دومره هوښيار یم او نه دومره پوهه، خو یوه وتلي ژبه

الماني مي زده او د هغې په مته او لیکنو مي لیکني ودانۍ دې. دې ژې راته دا توان هم راکړۍ، چې د پښتو ناسمونو نو ته مي پام را اوښتی او سموونه يې د دې ژې په مته کوم.

بسی:

په دې کې خو زه هم کوم شک نه ګورم، چې لیکنې مې ځانګړې دې او په دېرو ځایونو کې ان تردي، ستاسو د لیکنو مخامخ دې، خو تراوسه مې دا اند دې، چې د ژبلاړي سره بېلاري نه دې.

زما په لیکنو کې د هغه پوهنیز څه شننو او څېرنو پرته کوم نومونه يا نور ويونه ما نه دې جوړ ګړې، هغه څه چې دې، هغه مو په زبه کې شته. دا چې مور په بنوونځيو کې څه لولو او نه پوهېرو، چې تري پوهې دنه به يې څه وي، نو د دې پوښتنه هم نه کوو، چې دا به نو په پښتو څه وي او وښايې، نو هغه بنوونکۍ او يا بل پوه يې هم نه پوهېري، چې څه تري پوهې دنه لري.

مور تراوسه- دا په خواشينې وايم- پوهنه هم خپله ګړې نه ده، دا مو له نومونو سره راپور ګړې، دا په داسي تري پوهې دنه، چې فکر پرې نه کوو او یا نه شو کولې، چې د بېلګې په توګه دا کره چې لولو وايو، دا بهنو په پښتو څهوې.

هغه څه چې ما د ژې په توان انډول نومولي، دا همداسي ده او په پښتو کې ورته بل څه نه شو ويلى. دې ته مو فکر نه دې ګړې چې پښتو هم همداسي یوه ژې ده، لکه دا نوري ژې. په نورو ژبو کې چې څه وي، هغه زمور په ژبه کې شته، خو میندل يې د لومرې حل له پاره داسي لږ ستونځي غواړي.

مور چې کومه پوهنه راپور ګړې، نو د هغې هغه خونديونه مو راپور ګړې، هغې نومونه مو راپور ګړې او خپل نومونه يا و یونو تري پوهې دنه مو راته پردي يا نا بلد دي.

که د ګړې په ځای غونډو سکه يا غوندارۍ ووایې، نو هغه ناست لوستي کسان درپوري خاندي.

له همدي امله ده، چې که اوس زمور ژپوهان له عربې زمور له پاره ورځني کوم نوم له پاره پښتو نوم غواړي پیدا ګړې، نو هغوي دا کار بي له دې کوي، چې د هغه نوم په خوي ځان وپوهوي، په دې هکله مې لیکنه شنه، چې، پښتو ناسم رانباسلي نومونه، سر لیک لاندې دې.

خبره به نه اوبردوم، اوس به راشم هغى خپلى موخي ته، د بنوونئي ليكى خنگه دى او دا زما ليكى، چى لە دى املە ئانگرى دى.

د بنوونئي له زده كرى زدكرى پە بنسىت به وليكو :

پە دايىرە كى تعريف شوي د داپرى توکى:

داپرە، محىط، سطحە، قطعە، قطر، قوس، وتر.

دا د بنوونئي نومونە دى، خۇ زمورلۇي او واڭرە نە پرى پوهىرىي او مور ھم نە پرى پوهىرىو، چى دا بە نۇ ۋە ئەنلىكى دى، خۇ پە هغە ھمكىچپوھنىز پىژندى يى پوهىرىو. پە مىڭىز نە پوهىرىو، چى پە پېستۇ خە ترى پوهەشىو.

دا پورتە عربى نومونە كە واورو، نۇ نور پرى نە پوهىرىو، خۇ دومرە پوهىرىو، چى دا پە يوه يا يوه پوهىزە رىينىه اړه لرى. لە بلى خوا دا مور تە هغە لە پىلە ھكە ورخنى او بلد بىرىنى، چى ليكلىست مو پە درى كرى- لبى تر لبى ھغۇ پخوانىو. او دا نومونە راتە بلد دى ياد دى نومونو سره بلد يو. دا چى پە هغە وخت كى او اوس ھم زدكرى او لا تراوسمە ھم پە پورە توگە پە عربى يا درى دى، نۇ پېستۇ تە يى چا فكى ھم نە كاوه، ان تردى چى هيچ چا بە لە بنوونكى پېستۇ تە ھم نە وي كرى، چى ايا د بىلگى پە توگە دى كرى او مىڭىز تە پە پېستۇ ھم نومونە شتە او كە نە او ھمداسى يى پە پېستۇ اندول كى بنونكۇ ھم فكى نە دى كرى..

ما د دى پە پېستۇ نومونە مىندلى - دا پە دى ترى پوهىدىنە، چى ما نە دى تاكلى او نە يى د تاكلو توان لرم او نە پە دى ھكلە د شېي خوب گورم، چى د راپاخى دو سره سەمى بىانا نوم ورتە پيدا كرى وي- او هغە دالمانى ژېپى پە مرستە. داپرى لە پارە بە داسى ولېكىم يى مى داسى ليكلى:

گردى، چاپىریال، ھوارە، توتە، بىرخە، توتۇونى، ورانگە، نىمى.

كە دا د لومرىي ھل لە پارە واورو، خۇ ورسە بلد يو، د خپلى ژېپى نومونە مو دى، خۇ كە ووايو، چى دا پە ھمكىچپوھنە كى راھى، نۇ بىبا به ورتە ھكېك، ھكە شو، چى هغە ورسە بلد ھمكىچپوھنىز نومونە نە دى.

كە د دى هغە ھمكىچپوھنىز پىژند وركر شى، نۇ بىالە چا نە ھېرىرىي، خۇ دا بە دا اوس ھم دمور لە پارە چۈمرە ھكېك كۈونكى وي.

راھى چى يو ۋە لە يوه بلى رىينى ھم راپرو:

که په یوه مرطبان کي یو ممبران نصب (که نسب) کرو او د ممبران یوه طرف ته یو د مالگي رقيق محلول واچوو او بلی لور ته يې غليظ محلول، چي دا رقيق محلول مشبوع هم وي، نو دلته به دا د اوبو حرکت له رقيق محلول څخه د غليظ مشبوع محلول په طرف وي.

ګوري، چي دلته به د پښتو په کي څه وي؟

پرته له هغه تړنويونو به نور څه په کي په پښتو ونه ګورو.

یوه یادونه دي هملته وي: که چيري همداسي مور دا پور شوي ويونه وکاروو، نو لري نه ده، چي همدا به مو د ژبي نومونه وګرځي او د پښتو انډول به نور خپله د ورکي دو لار ونيسي.

راهۍ چې اوس دا په پښتو ولیکو:

که چيري په یوه بوټل يا ساده يې لوښي کي یوه پرده کيردو او د پردي یوه لور ته د یو نری ملګوبی واچو او بلی لور ته یو مور تینګ ملګوبی واچوو، نو د اوبو خوزښت به د نری ملګوبی څخه د ماره تینګ ملګوبی په لور وي. دی باندي به ګوره هغه کليوال پښتون هم پوه شي او زده کره به يې هم اسانه وي، ځکه چې په لوړي پېژند کي خو باید محلول، رقيق، غليض، مشبوع هم زده کړي و دا پوره ستونځمن نومونه دي.

زه په مشبوع هلتہ پوه شوم، چې په کوم ځای کي مې په لیکلو دا نوم راغي، چې له الماني څخه مې يې بیاپه پښتو انډول ومينده.

زما لیکنو او ژبارو ځانګړنوالي:

لومړۍ: ما چې نږدي څلوبښت د شمېر پوهنې کتابونه په پښتو لیکلې، ما هڅه کړي، چې هیڅ یو نوم هم جوړ نه کرم او دا نومونه مې د پښتو ژبه کي ميندلي او شته. دا دی ځانله د شمېر پوهنې مينه وال نه، بلکه د پښتو مينه وال هم وګوري، چې د ژبي له مخي څنګه دې.

دويم: ما دري د فزيك كتابونه هم ژبارلي او هغه هم د هرخه سره په پښتو دي او دا هرخه په پښتو کي شته، د کي دوني يا شوني پولي پوري.

دریم: ما شپر او که د مخه ور سره کړو نو اوه كتابونه او خو مجلې په پښتو لیکلې، له دلي بي یو د فلسفې كتاب ژباره ده، چې ماته په زړه پوري برېښي او هرو مرو به د نورو ژبارو او ليکنو سره پوره دېر توپير ولري. په دي مې دوه دمخه چې لیکلې وو، هغه مې پوره وغزول، نو له دي امله دوه غزول شوي دي.

په دي كتابونو کي د ګرامر كتاب لا تراوسه ن ج ته نه دي پورته شوي، خو د ټولو ليکني د تاند او د دعوت درنو خپرونو کي لا د مخه خوري شوي، چې ګرانو مینوالو به لوستي وي.

د پښتو په لار کي د ګرامر ليکني، چې د الماني ژبي په مت مې کري، هم ماته دېام ور برېښي، خو هغه زه یي چې ډگرانو لوستونکو څخه د لوستلو هيله کوم- سره له دي، چې دا به هم تاسو د مخه هم په پورته یادو درنو خپرونو کي لوستلي وي – چې دا بیا هم ولوسي.

داد، په پښتو کي ناسم ننbasl شوي ويونه، كتاب دي: دا ليکنه - په دېره بخښه – ستاسو د ټولو په مخامخ یوه ليکنه ده، او دا ويونه، چې ما په پښتو ناسم بللي، دا نبردي زمور تول ليکوالان ليکي، نوله دي امله

هيله: ګرانو ژپوهان او ژبمينوالو! زه په دي ليکنو سوچ بوچ ځانله يم. دا بدختي او دا نامندويه دنده لووي څښتن یواحې زما په برخه کري. د كتاب په سر کي مې لیکلې، چې: که چاراته دا وښووله، چې دا دي ناسم دي، نو له ما څخه دي د ډاکترۍ شهادتame واحستن شي، که نه د پښتو ژبي ډاکترۍ دي راته راکړي، چې بیا دا دومره هڅي په دي ارڅي.

زما هيله له ټولو لوستونکو بیا په ځانګړي توګه ژپوهانو څخه دا ده، چې زما لیکني ولوسي او ماته بیا له هغې وروسته په ګوتنيونې دول خپل اند ووایي يا ولیکي. که دا ساده نيسی، نوزه به داسي تري و پوهې برم، چې يا مې لیکنې بې ارزښته دي او يا تاسو دي ليکنو ته پوهنیز څواب نه لرى او خوله په پټوي، چې په دي حالت کي بیا دا پوهنیز اخلاق نه دي او هرومرو به پېره یاستي.

دېره بخښه غواړم، چې ځړه ژبه مې وکاروله، خو ځان راته په حق برېښي او يا یي تاسو راته دا پهڅت یامخامخ وښایاس. بیه هم په بخښه.

د افغانستان علومو اکادمی پښتو خانگی محترم ریاست او لب تر لبوه د کابل پوهنتون د پښتو پوهنځي محترم ریاست ته په بېر درنښت.

موبو د ولس په زيان يا مو ولسي خه ته زيان رسول، که د هر چاله لوري وي، بابيز ګورو اونيسو، خو که زموږ ځانيز زيان په کي وي، نو بيا دزيانرسونکي سره له مريو نيسو.

هرڅوک چي ناروا کوي او دا د ولس سره نو زموږورسره په څتکرنه نه شته. له دي امله زه غواړم، زما په تن، بدنه او اند د دی کار سره لب تر لبوه په داماته په زره پرته مسئله کي د پای ټکي کېږدم، له دي امله دا ليک:

د افغانستان د علومو اکادمی پښتو خانگي او د افغانستان د پوهنتونونو د پښتو پوهنځيو محترمو ریاستونو او په ځانګړي توګه د کابل پوهنتون د پښتو پوهنځي محترم ریاست ته په خورا درنښت غواړم خپله غوبښته په لاندي دول وړاندي کرم:

ما ستاسو او زياتو پوهانو له خوا لیکنو کي ناسم ويونه راتول کړي او په هکله مې لیکني د تاند او دعوت او نورو زياتو خپرونو کي خوري شوي او همداسي مې د، پښتو ته ناسم رانښناسل شوي وینه، د سرليک لاندي، چي دا تول ناسمونونه مې هلتنه رايوحائي کړي، خپور شوي. دا ژبه زما م هم ده او حېږم، چي ناسمونونه يې په ګوته کرم او مسئول يې سمون ته راوبولم، که داهرڅومر هستونځمن کار هم وي او یا دا چي زه د دی خپلو داسي لیکنو سره ستاسو د لیکنو له امله له تاسو سره تېری دی، چي تاسو يې هم بابیزه باید ونه ګنۍ او زما د داسي کړنو مخامخ باید ودرېږي، ما پوهنځي محاكمه کړي.....

زه په تاسو دا دعوا کوم، چي يا مې دا ستاسو ناسمونونه، چي ما سم کړي ومني او يا زما د لیکنو په ناسم بنوبلو راته کلکه سزا راکړي. یو څل باید وبنایو، چي څوک موبه ته په ناحق وبلو او نا حق ملامتولو نه پېړدو.

زما جزا: شهادتنامه راخخه و اخلى او یا د پښتو ډاکټري راکړي.

د ډاکټر ماخان ميرې شينواري کتابونه يا ژبارې او لیکني

د ډاکټر ماخان شینواری پوهنیز کارونه، ځانګړي دی، دا په دی مانا چې د نورو پښتو لیکنو سره د پښتو ژبې له مخې پوره توپیر لري او سوچي بوجې نوي دي. په لاندي دول:

۱ - ډاکټر شینواری نړدي څلوبېنت کتابونه د شمېرپوهني ریښه کي په پښتو کړي، دا په دی مانا، چې د عربی ویونو په ځای یا یې نوره هم بشه د مسلکي نومونو اندول پښتو ویونه لیکلی. (دا اندول نومونه په پښتو ژبې کي شته، جوړ شوي نه دي)

۲ - په درې کتابونو کي بې فزيک هم په پښتو لیکلی، دا په دی مانا، چې پوهنیز او مسلکي ویونه په پښتو دی، چې دا هم د پښتو ژبې له پاره لوړۍ څل دی.

۳ - دو ه کتابونه د ژبې په هکله، چې هلته هم د نورو لیکوالانو د لیکنو د سمون سره سر او کار لري ، چې نوموری په کي تراوسه ځانله دي، لکه په دی نورو لیکنو کي هم. ملامتي به د نوموري وي، خو وايي، چې کرنې بې د ژبلاړ سره سمی او سم اندیزې دي.

که ژبسمون، چې بیا هم ډېر غزېدلی او چاپ ته چمتو دي، هغه ویونه د څېړني لاندطی نیولې، چې ناسم ژبې ته را نباسل شوي.

زمازياتي لیکنې له پخوا په ټول افغان او اوس همداسي هغه زيات يې د تاند په خپرونه او د دعوت خپرونه کي خواره شوي او نور هم دا کار پسي روان دي.

د ډاکټر ماخان شینواری چاپ او ناچاپ لیکنې:

:Vienna (Austria) 1988

لوړۍ:

H.K. Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact topological algebra : contributions to general algebra 6 ; Page 117 – 122

:Vienna (Austria) 1987

دویم:

لومړی - Interpolation und Aproximation durch Polynime in Universalen Algebren . Diss . Uni. Wien

دویم - *Interpolation and Aproximation by Polynome in universal Algebras, Dissertation at the University of Vienna/Austria*

لاندی د شمیرپوهنی پښتویول کتابونه په المان کي د ، افغانستان ګلتوري ودي تولنه، له
خوا چاپ شوي دي

:Bonn (Germany) 2000

دریم: د شمیرپوهنی ستر کتاب : د شمیرپوهنی برسیره د انځري، فزيک او اقتصاد
لپاره ، همداسي د بنوونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰ مخونو کي چاپ او دا
نوی ليکنه به يې څنو ځایونو غزېدلې او څنی ځایونه ترې لري شوي دي)

:Bonn (Germany) 2003

څلورم: Ҳمکړچپوهنی (هندسه) ، په سلو ، زرو کي شمیرنه، د ګټي – او ګټي د کټي شمیرنه
، د اختمالوالی شمېرنه کتاب د بنوونځي تولي اړتیاوی پوره کوي

:Bonn (Germany) 2003

پنځم: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي) (katabton:com ته پورته شوي)

:Bonn (Germany) 2003

شپرم: د شمیرپوهنی انگربزی – پښتو ډکشنري. (katabton:com ته پورته شوي)

:Bonn (Germany) 2003

اووم: د شمیرپوهنی الماني - پښتو - او پښتو الماني ډکشنري (katabton:com ته پورته
شوي)

Mathematical dictionary German/ Pashto and Pashto/German

:Bonn (Germany) 2003

اتم: د فرنخيال برابرون (دا كتاب په دي خانگه کي یو پيل دي، ساده ليکل شوي) () ketabton:com ته پورته شوي

Differential equation Translation; An Introduction

Bonn (Germany): 2003

نهم: د شمير پوهني فرمولونو تولکه

Mathematical Formulas

:Bonn (Germany) 2003

لسم: شمير پوهنه له عربي په پښتو

:Bonn (Germany) 1997

يوولسم: د افغانستان په هکله سپيني خبری: په المان کي

،،د افغانستان روغي او بیا ابادلو تولنه،، له خو

يادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکټر ماخان شينواري د،، د افغانستان روغي او بیا ابادلو تولنه،، له خوا درې سياسي مجلې هم را وستلي.

ژبارۍ او نوري ليکنۍ:

: Prof. Brinkmann. (From Brinkmann.du.de)

لاندي د برینکمن ليکنۍ چي له پرینکمن ن ج څخه ژبارل شوي دي. دا كتابونه د بنوونځي له پاره او همداسي د کانکور ازموپښي له پاره ګټور دي.

دولسم - شمير پوهنه د بنوونځي لپاره لوړۍ توک () ketabton:com ته پورته شوي

ديارلسم - شمير پوهنه د بنوونځي لپاره دويم توک () ketabton:com ته پورته شوي

څوارلسم - شمير پوهنه د بنوونځي لپاره دريم توک () ketabton:com ته پورته شوي

پنځلس - د احتمالوالي شميرنه
د بنوونخي لپاره)
کتابتون:com ته پورته شوي)

شپارسم - احصايه يا ستاتيسيتik
د بنوونخي لپاره)
کتابتون:com ته پورته شوي)

لاندي کتابونه د شتوتگارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چي د شتوتگارت
پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژبارل شوي.

اولسم - اناليزى ۱)
کتابتون:com ته پورته شوي)

اتلس - اناليزى ۲)
کتابتون:com ته پورته شوي)

نولسم - کربنيز الجبر)
کتابتون:com ته پورته شوي)

سلم - د شميرپوهني بنسټونه)
کتابتون:com ته پورته شوي)

يوېشتمن - د فرمولونو ټولګه)
کتابتون:com ته پورته شوي)

دوه ويشتمن - فنكشنل اناليز)
کتابتون:com ته پورته شوي)

دروېشتمن - وکتور شميرنه)
کتابتون:com ته پورته شوي)

نوري ژباري

13 څلروېشتمن - له [grundstudium.info/linearealgebra](http://www.grundstudium.info/linearealgebra) له څخه:کربنيز
الجبر)
کتابتون:com ته پورته شوي)

پنځويشتمن - Georg Gutenbrunner ګنوپوهنه يا د اعدادو
تيوري)
کتابتون:com ته پورته شوي)

:Bonn (Germany)

شپروېشتمن - د شميرپوهني ستر کتاب دويم چاپ لوړۍ برخه: د پوره تغييراتو سره : دا
كتاب د شميرپوهني برخې برسيره د انجلري، فزيك او اقتصاد لپاره ، همداسي د بنوونکو
او زدهکوونکو لپاره پوره گټور دي. په کتاب کي د اړتیا سره زیاتونه او کونه راغلي
کتابتون:com ته پورته شوي)

اوه ويشتم- د شميرپوهني ستر کتاب دويمه برخه (ketabton:com ته پورته شوي)

اته ويشتم - حمکچوونه (هندسه) دويم چاپ دپوره تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوي)

نه ويشتم - الجبر بنستونه دويم چاپ له تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوي)

دېرشم - پېرى پوهنه يا سېت تيوري ketabton:com ته پورته شوي)

يودېرشم - د شميرپوهني سم اند (منطق رياضي) ketabton:com ته پورته شوي)

دوه دېرشم - د يو څو شميرپوهانو ژونديک (ketabton:com ته پورته شوي)

درېدېرشم - د شميرپوهني گډي وډي ليکنۍ

څلوردېرشم- داهم ژباره ده، خو ليکونکي يې متاسفانه راڅخه نابلد شوي: د مشتق او
انتيګرال شميرنو ته تمرینونه او اوبيونې يا حلونه يې (ketabton:com ته پورته شوي)

پنځه دېرشم - د شميرپوهني انګريزې پښتو او عربې + درې ډکشنري

شپردېرشم - د شميرپوهني پښتو انګرېزې ډکشنري (ketabton:com ته پورته شوي)

اوه دېرشم - د شميرپوهني پښتو ډکشنري د شميرپوهنيز وېيونو په پښتو روښانه
ونه (ketabton:com ته پورته شوي)

اته دېرشم - د زړه له کومي (دا هغه ليکنې دي، چې ټنې يې په نږيول جالونو کي خپري
شوې دي).

نه دېرشم - د افغانستان په هکله سڀني خبرې، چې و به غزيږي.

نوري ليکنې، چې په ژباره يې بېل شوي، خو لا پوره نه دي

څلوبېنتم- د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چې د شتوتکارت پوهنتون ن ج څخه
څپريږي: د ګروپونو تيوري (ketabton:com ته پورته شوي)

- د بنوونځي لپاره فزيک د برېنکمن ليکنې

له پنځم تولګي څخه تر اووم تولګي پوري ژبارل شوي (دا چې زما دويم مسلک فزيک
دي، دا ليکنې ژبارم. دا هم د دي ليکوال یوه دېره بنه ليکنې ده، چې - د شميرپوهني په څير-

دلته هم زیات تمرینونه د حل يا او بیونی سره په کي راغلي او ماته زیات گتور بر بشي) او
دالاندي د برينکن خخه راژبارلي

يو خلوپشنتم - فزيك لو مری بربخه (ketabton:com ته پورته شوي)

دوه خلوپشنتم - فزيك دويمه بربخه. بربپننا پوهنه. همدا كتاب. (ketabton:com ته
پورته شوي)

درې خلوپشنتم - د پوهني وزارت له خوا چاپ د بنوونخئي شميرپوهني كتابونو ته کتنه. دي
كتاب کي د بنوونخئي كتابونو د هر كتاب يوي برخى ناسمونو ته گوته نیول شوي او
ناسمونو ته پورته شوي (ketabton:com).

خلور خلوپشنتم - د فزيك کوچنى ويونو دکشنري (ketabton:com ته پورته شوي)

پنخه خلوپشنتم - پربپوزېشن يا اړیکوبونه (ketabton:com ته پورته شوي)

شپير خلوپشنتم = ژبسمون (پښتو کي ناسم راننوتی ويونه، چي سم شوي دي)

اوه خلوپشنتم - پښتو ژبلار يا ګرامر ۲۰۲۰

اته خلوپشنتم - ژبسنوم (که غواړي دويم غزېدلی ليکنه) : له پخوانۍ ليکنې خخه نوي شوي
او پوره غزېدلی ۲۰۲۰.

تازه ليکلې خو تراوسه كتابتون ته نه دي پورته شوي او دا د ځانله ليکنو په توګه له درې
کاله را په دېخوا د تاند او په دا ورسته کي د دعوت او همداسي د نورو د ج خخه خورېږي
او خواره شوي دي. په دي كتاب کي د پښتو ناسم ننوتی ويونه څېړل شوي ناسمونو ته
گوته نیول شوي او په دلایلو روښانه شوي، چي ژبمینوالو لهپارهبي لوسته او گوتنیونه
اړیښه ده.

نهه خلوپشنتم - داسي خه له فلسفې ۲۰۲۰

پنځوسم - ژبي مري او نوري ليکنې ۲۰۲۰

داد كتابونو نوملې سره تېر او بېر راغلي، بخښهدي وي.

دا کټر شينواری ليکنې چېرته ميندلکيرې؟:

زمانې د ۳۹ نه دېر کتابونه په کتابتون تکی کوم KETABTON.COM زماد غزیز او ان د بنوونځی له وخت ملګري، خو له ما پوره ټوان ستانه میر زهير شينواري ټوي زماد گران ټوان وراره ګل شمشاد زهير شينواري له خوا خواره شوي او هيله ده، چي دا نور به هم زر تزره راته خواره کړي، چي دېره مننه تري کوم.

د ډاکټر شينواري د پوهنېزو ھلو څلوا له امله ستاینليکونه:

۱— د افغانستان ګلتوري ودي ټولنه. جرمني

۲— د افغانستان ګلتوري ټولمه کولن میشنیش

اړیښه یادونه: د بنوونځی نهم ټولګي شمیرپوهنی کتاب کی می نوم لیکل شوی، خو ما په کی څه نه دي لیکلی.

د دولسم ټولګي له پاره یې پښتو او درې کتابونه لیکلې وو، چي هغه بیا په بل نامه چاپ شو او پوره ناسموونه یې درلودل، پرته له هغو پوښتنو یا نور جملو اوبيونو یا حلونو څخه، چي هغه همغه د ډاکټر شينواري د لیکنې په کي پاتي وو او د ده نوم هم په کي نه وو. د پوهنۍ وزارت او تر جمهورريس پوري یې لیکنې ولېرلې، خو د نصاب استادانو په غونښته یې د نورو کارونو څخه ډډه وکړه، وايې، چي څه می بې له دي هم نه شو کولي

د ډاکټر ماخان میرې شينواري ژوند ته یوه لنډه کتنه

نوم: ماخان (په لوړري څل یې نوم، میرې، وو، چي د رحمابا
لیسه کي نومليکلو وروسته ماخان باندي بدل شو)

د کورنۍ نوم: شينواري

د پلار نوم: اروابناد نورالرحمان

د مور نوم: اروابناده پستو

د نیکه نوم: اروابناد حسن خان

دنیا نوم: اروابناده صبربی بې

دزپرپدو کال: داکتر ماخان شینواری د ۱۹۴۶ ز ک د سپتمبر په ۱۵ نېټه زپرپدلی دی (دا خو هغه رسمي ز ک دی. سمه نیته يی ۱۳۲۲ او ۱۳۲۰ ش ه کلونو منځ کي باید وي، خو تره می وايي ۱۳۲۰ ه ک دی)

د زپرپدو ھای: ننگرھار د شینوارو د هسکي مېنى ولسوالي په مورگي کلې کي زپرپدلی. د مورگي غارخلي کلې کي د لمنځتون استادانو څخه له قرانکريم تر پنجكتاب، خلاصه، مونيه، گلستان پوري، چي دا مو بیا په بنوونھي هم لوستل، لوستلي، خو بي له دي چي پوره پري پوه شي.

کليوالي بنوونھي: له ۱۹۵۱ تر ۱۹۵۴ پوري د هسکي مېنى مورگي لومرني بنوونھي، چي دی يې هم د لومرنيو زوکونکو له دلي څخه وو.

درحمان بابا لېسه: له لومرې او بیا له دريم تر ۱۲ تولګي پوري له ۱۹۵۴ تر ۱۹۶۵ پوري.

دی درحمان بابا لېسه کي له دريم تر ۱۲ تولګي پوري د خپل تولګي اولنمره پاتي شوي.

۱۹۶۶ ز ک د کابل پوهنتون د طب پوهنخي په همدي کال کي

۱۹۶۶ ز ک د سپتمبر میاشت د بنوونھي برس له لاري اتریش ویانا ته تگ.

۱۹۶۶ تر ۱۹۶۷ کال پوري ویانا اړوند مودلينګ کي د الماني يا بنه يې اتریشي ژبي او د ديارلسن تولګي لوست.

اکتوبر ۱۹۶۷ د وینا پوهنتون کي نومليکنه، چي د پوره زیاتو ستونھو سره په ۱۹۸۹ ز ک کال کي د داکتری په اخستنو بریالي شو (دا نو پوره ستونھي دي).

۱۹۸۷ه ۱۹۸۸ ز ک د فبروري تر پاي د دبانديو چارو وزارت کي مامور.

د ۱۹۸۸ مارچ څخه تر ۱۹۹۲ جون پوري په بون جرمني کي د افغانستان جمهوریت سفارت کي د سفير دندې د شارژد افیر (صفر نه وو) تر نوم لاندې.

له هغې وروسته په جرمني کي سیاسي پناه.

د ۲۰۰۴ ز ک جون څخه د ۲۰۰۵ ز ک جنوري پوري د کابل علومو اکادمي د پیداپښتي پوهنو څانګه کي دندې.

له ۲۰۰۸ ز ک د مارچ خخه د ۲۰۰۹ ز ک دسمبر پوري درياسي څانګه کي د پوهني وزارت درسي نصاب کي دنده.

ماخان شينواري بي کاره نه دی او لړه تر لړه له ۱۹۹۷ خخه همدا د کتابونو ليکلو او د ژبارې دنده په غاره اخستي، چي خپل فکر تر شونې پولې پوري تازه وساتي.

ماخان ميري په ۱۹۷۲ کي له لري د ميرمن بنابيرى سره واده شوي، چي د واده خبر ورته اتریش ويانا ته ورغلې.

ده د ميرمن بنابيرى سره په ۱۹۶۳ ز ک کي کوزدہ کېږي وه.

دوې ته لوې څښتن په اتریش ويانا کي د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچیان وبخبل، چي څانګه او اباسین نوميري. څانګه په المان کي د پوهنتون علمي همکاره هم وه او د حقوقو ډاکتره ده او اباسین ملي اقتصاد او ټولنیزه سایکولوژي لوستنۍ.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library